

ద స రా

దేవీనవరాత్రి ఉత్సవాలు ఉత్సాహముతో జరిపే అందరికీ గాకపోయినా కొందరికైనా అవి ఏ వృద్ధేశముతో చేయబడుతూ వున్నాయో తెలుసు. వాగుకూడా ఉత్సవాల కార్యక్రమం జరిపేటప్పుడు ఆ వృద్ధేశాన్ని స్మరింపరు—ఏ ఒకరిద్దరో తప్ప—ఆచారముగా జరుగవలసిన వాటికే ఆతురత పడతారు. అందుచేత దసరా అంటే ఉత్సవాలు జరిపే కుటుంబములోని వ్యక్తుల అంతస్తునుబట్టి, హోదానుబట్టి, ఒక్కొక్కరి కొక్కొక్క విధముగా అనుభవములో వుంటుంది.

అందుచేతనే అసలు ఆశ్వయుజ శుక్ల పక్ష ప్రారంభమునుండి మొదలు పెట్టే దసరా వ్రతి ఇల్లాలుకు అధమపక్షం భాద్ర

పదములోనైనా ఆరంభిస్తుంది. ఆమె కప్పటి నుండి దసరానే. ఇంట్లోవున్న పాతబామ్మలను ఎత్తి శుభ్రపరచడము, భర్తగారిదగ్గర దసరాకు తప్పకుండా ఆహ్వానము లంపవలసినవారి లిస్తు, వారినిరప్పించే విధానమూ, వారికి 'సమర్పయామి' చేయవలసిన వస్తువిమర్శనము, వట్టి, వీటిని యేకరువు పెట్టడము, వారిని ఒప్పించడము వీటితో గృహిణి దసరా ప్రథమాంకము ముగుస్తుంది.

బంధువులు—ముఖ్యముగా—జామాతలు, కుమార్తెలు రావడము, ఇంట కొలువులు ప్రారంభించడముతో ద్వితీయాంకము మొదలు పెడుతుంది. దినమంతా బంధువులను, నియమితకాలంలో వచ్చే పేరంట్రాండ్రను, సత్కరించడముతోను, ఇంట్లో విసుగు విరా

మము లేకుండా, అందరిని అన్ని విధములూ తృప్తిపరచడముతోనూ, హడావుడిలో కోలాహలముతోనూ తాను తాదాత్మ్యము చెందడముతోనూ ద్వితీయాంకం ముగుస్తుంది.

పూజా పునస్కారాలు సరిగా జరిగినా, జరగకపోయినా గృహిణి కంతగా అసంతృప్తి వుండదుకాని, వచ్చిన అల్లుళ్లను తృప్తిపరచి వంశకపోతే మాత్రం అతృప్త జామాత తృప్తి అనే రెండుపదాలు ఉత్తరదక్షిణ ధృవాలు. ఎల్లాగో యజమానుని ఒప్పించి వారికేదో సమర్పయామి అనిపించి, తరువాత ఉత్సవాల సమయాల్లో దీసిన సామాను సర్దడముతో గృహిణి దసరా పూర్తి అవుతుంది.

బండచాకిరీ, బాధ్యతలు, ఏది లోపమైనా చీవాట్లు—ఇటువంటి సంబరాలు ఏమీ లేకున్నా యజమానికి దసరా అంటే సరదాగా వుండదు. వారా సమయంలో ఉత్సవాల ఉద్దేశాన్ని నోటితో నైనా 'స్మరామి' అనరు. కాని తప్పని సరిగా ఎంతమాత్రం పైకం వదలుతుందో అనే భయం దసరాకుముందే ప్రారంభిస్తుంది. ఇంట్లో చెప్పినవస్తువులను తెచ్చో, తెప్పించో పడవేసి, ఇతర విషయాలతో తమకు సంబంధం లేనట్టు వారి పనుల్లో వారుండటముతో వారి దసరా ముగుస్తుంది. వారికి జామాతల రిమార్కు భయంకూడా కొద్దిగా వుండవచ్చు.

యువకప్రపంచానికి దసరా ఇంకోకరకం.

వారిలో అవివాహితుల కంతగా దసరా సంబరం ఉండదు. ఇక కొత్త అల్లుళ్లతో—అంతవఱకు పండుగపబ్బలంటే పూర్వచారాలనే వారినికూడా—దసరా కొట్టి నిద్రలేపుతుంది. విద్యార్థులైతే దసరా, సెలవులు రాకముందే మొదలెట్టి, అత్తవారింటికి అత్యుత్సాహంతో వెళ్లి వారు తృప్తికరంగా తన్ను ఆదరించలేదని ఒక రిమార్కు పారవేసి వచ్చేవానితో అంతమవుతుంది. ఈ కొత్త అల్లుళ్లే ఉద్యోగులుగా వుంటే, అత్తగా రెన్నిమారులు పిల్చినా ముక్తసరిగా సమయానికి వెళ్లి, చాలా మితభాషగా వుండి—భార్యతోగాదు మరి—అత్తవారి ఆదరణలో లోపాలేమైనావుంటే ఒకమాట నూత్నంగా భార్యతో అనివేసి బెట్టుసరిగా వెళ్లిపోతారు—ఇంతే వారికి దసరా.

నూతనవధువులకు దసరా ఆశ్వయుజానికి కొంచెం ముందే ఆరంభమైనా ఆనందంగానే వుంటుంది తుదివఱకు—భర్తగారు వేంచేయకపోతే తప్ప. ఉత్సవదినాల్లో తమ్ము అలంకరించుకొనడము, తక్కినవారిని అలంకరించడము, పేరంట్రాండను పిలవడము, సత్కరించడము, తామూ వెళ్లడము, ఇలాంటి సరదాలతోనే దసరా గడచిపోతుంది. తక్కినవిషయాలు వారికంతగా పట్టవు.

వీరికంటే ఒకఅంతస్తు తక్కువవారు పిల్లలు. ఇంట్లో బొమ్మలరూపమో, పిండి వంటలరూపమో, లేక నూతన వస్త్రాల రూపమో తాలిస్తేగాని పిల్లలకు దసరా

సమీపించినట్టు తెలియదు. వారి దసరా అంతా తినడములోనా నానా అల్లరిచేయడములోనా అపుడపుడు పెద్దలు చెప్పిన— తప్పనిసరైతే—పని మాడావిడిగా చేయడములోనా వుంటుంది.

ఇక మిగిలింది ఇంట్లోఉద్యోగాలనుండి విరమించుకొని, ఉన్న నాయనమ్మ అమ్మమ్మ మొదలగువారు. వీరిలో వచ్చినవారు పురాణాల్లో, రానివారు విస్తరాకులు వగైరా చిల్లరపనుల్లో నిమగ్నులై వుంటారు. కాబట్టి వారి దసరాభాగం చాలాకొద్దిగా వుంటుంది. ఇంటికి వచ్చిపొయ్యేవారు ఎక్కువైతే 'ఏమి నాయనా! అంతా బాగున్నారా!' 'ఏవే! రావడం మానివేశావే?' ఇత్యాది ప్రశ్న పరంపరలతో వారు కొంచెం దసరా సరదా అనుభవిస్తారు.

నవరాత్రి ఉత్సవాలుజరిగే ఎన్ని ఇళ్లను చూచినా—ఎక్కువ తక్కువ లుండవచ్చునుగాని—ఈలాంటి కార్యక్రమము కనపడుతూవుంటుంది.

ప్రతిఇంటా దేవీపూజ జరుగుతూనే వుంటుంది. ప్రతి ఇల్లాలూ కుటుంబములో అందరి కన్నీవిధాల తృప్తి కలిగిస్తూ, కలకలలాడుతూ, సర్వశక్తి సమన్వితగా అందరి అభ్యుదయకారిణిగా దేవీ స్వరూపమై కనపడుతూవుంటుంది. అయినా దేవీపూజలోని ఉద్దేశము అపుడు స్మరణకురాదు.

ఎందుకంటే అది ఆచారమైపోయింది. అంతేత పైనచెప్పినట్టుగా జరుగుతూవుంటుంది.

ఇప్పుడు లోకోన్నతుడని మానవాభ్యుదయానికి మంగళకరమైన దారి చూపినవాడని మహాత్ముని జన్మదినోత్సవాలు భారతదేశమంతా జరిపినారు. జరుపవలసిందే. ఆ మహాత్ముడు దీర్ఘాయువుగా నుండవలెనని ప్రార్థింపవలసినదే. అయితే మహాత్ముని పటాలకు అసలుముఖం గనపడకుండా అలంకరణముచేసి పూరేగించి చెవులు చిల్లులుపడేటట్టు జేతలుకొడితే ఉద్దేశం నెరవేరినదా? మహాత్ముని ఆశయాలవని వాటిని మనము అనుసరించాలని మనమందరమూ తెలిసికొనవలెను. అవి ఆచరణలోకూడా పెట్టవలెను. ఇదంతా అందరు అంగీకరిస్తారు.

సృష్టికి మూలశక్తి శ్రీ యని ఆమెనన్ని విధాలా గౌరవించి అభివృద్ధికి తెస్తేనేగాని తామూ అభ్యుదయం పొందమనీ, దేవీ పూజలో అంతరార్థం అదేనని, ఆసమయములో అందరు దానిని తెలిసికొని ఆచరణలో పెట్టడానికి పూనుకొనాలని ఎవరైనా చెప్పితే ఏమవుతుంది? బహుశా వెక్కరింతలు, వేళాకోలాలు, హిహిహీలు.

ఉద్దేశాలను దిగమ్రుంగి వాడుకలు మాత్రం పట్టుక వ్రేలాడే సంఘంలో ఇతర మేలా ఉంటుంది!

స్త్రీలు పతి కా సంపాదకులుగా ఉంటే.

దినదినమూ పుత్రికలు వెలువడుతూనే ఉన్నవి; తలకొలిదిపాఠకులు చదువుతూనే ఉన్నారు; స్త్రీలకుపయోగకరముగా లేకపోయినా, నొప్పికలిగించే వాతలెన్నో వాటిలోఉంటూ నేఉన్నాయి. అయినా స్త్రీసంఘం బాగుపడడానికి వాతలలోని లోకతగ్గించడానికిస్త్రీలు పుత్రికారచనకు పూనుకొనాలని— ఏ ఒకరిద్దరూ తప్ప— ఆలోచించేవారే లేరు. ఇక పుత్రికాసంపాదకత్వంమాట తలపెట్టే వారెవరు? క్రిందచేసిన చూచవలెనా చదివినతరువాత యీ విషయాలు తలపెట్టుకొరా?

స్త్రీమతి పనువులేటి లలితాచేవిగారు

● ఏదైనా ఒక కార్యంలో కలిగే మంచిచెడ్డలుగాని, మార్పులుగాని తత్కర్తలపైన ఆధారపడిఉంటాయి. కర్తలయొక్క స్వభావమూ, మంచిచెడ్డలు మొదలైన గుణాలన్నీ వాళ్లుచేసే పనుల్లో స్పష్టంగా ప్రతిఫలిస్తూ ఉంటవి. ఈ యర్థాన్నే 'కారణగుణాః కార్యే సంక్రమంతి' అనేన్యాయాన్ని చెప్పి తర్కశాస్త్ర వేత్తలు వివరించారు.

● సృష్టిలో స్త్రీల ఉత్పత్తి యెలాంటిది? వారి స్వభావా లెలాంటివి? అనే విషయాలు బాగా పరిశీలిస్తే వారు చేసే పనుల్లో కలిగే మార్పులను, తదితర విషయాలను సులభంగా మనం గ్రహింపగలుగుతాం. సృష్టితత్వాన్ని పరిశీలించినప్పుడు సృష్టిలో స్త్రీయొక్క స్థానం ప్రధానమనీ, ప్రథమగణ్యమనీ అంగీకరింపక తీరదు. ఘటకలశాది నిర్మాణంలో మట్టి కెలాంటి ప్రాధాన్యముందో అలాగే స్త్రీకికూడా స్త్రీ పురుష సృష్టిలో కొంత ప్రాధాన్యముంది. అలాంటి మాతృస్థానాన్ని ఆక్రమించడం చేతనే స్త్రీ మిక్కిలి ఆదరణాన్ని పొందుతూ

అగ్రస్థానాన్ని ఆలంకరింపబాలి ఉంది. ఈ మాతృస్థాన గౌరవాన్ని సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలిస్తే అమూల్యమని తోచకమానదు. దేశ సాభాగ్యం సమస్తజనులకూ కాంక్షణీయం గదా? అదిలేనినాడు లోకంలో శాంతి సుఖాలు రెండూ లేనేలేవని చెప్పవచ్చు. అలాంటి సాభాగ్యం మనకు చేకూరడానికి పండితులు కార్యశూరులూ అయిన మహాపురుషుల ఉత్పత్తి ముఖ్యంగా అవేక్షితం. ఇలాంటి మహా పురుషులకు సృష్టిస్థానం ఉత్తమగుణులైన నారీగుణులు. కనుకనే దేశక్షేమం ఉత్తమ స్త్రీలపైన ఆధారపడిఉందని చెప్పడంలో సందేహమేమాత్రమూ లేదు. బిడ్డల్ని కన్నతగ్వార వారిని పెంచి పెద్దవారిని చేయడం తోనే కాకుండా విద్యాబుద్ధుల్ని నేర్పే ఉపాధ్యాయునికూడ స్త్రీయై యుండడం మిక్కిలి ప్రశంసనీయం. ఇలా చేయడానికి స్త్రీల కున్నతలైన భావాలూ, కళానైపుణ్యం, విశాల హృదయత, చక్కని బోధనాశక్తి మొదలైన ధర్మా లత్యంతావశ్య

కాలు. దీనినిబట్టి చూస్తే స్త్రీ పరిపూర్ణ విద్యావతి తప్పక కావాలని—అలా కాక పోతే దేశోన్నత్యానికి విముక్తి కలుగదని గూడా నిశ్చయమాతుంది.

● లోకంలోని మాతృసానాన్ని అధిష్టించిన స్త్రీలందరూ విద్యావతులై యుండడం అరుదు. ఒకవేళ విద్యా గ్రహణాభిలాష ఉన్నా లభించడంగూడా కష్ట సాధ్యమే అనవచ్చు. అలాంటి వాళ్లు తమ సంతానానికి ఉగ్గుపాలనుండి జోలపాటలు మొదలుకొని సదుపదేశాలనే చేస్తూ శిశువుల వృత్తాన్ని సవరించడానికి సమర్థులుకారు. కాబట్టి ఇలాంటి వారికందరికీ సుగమంగా లోకీక, నైతిక, ఆర్థిక, రాజకీయ విషయాల్లోనూ అవసరమైనంతవరకు స్త్రీలద్వారా బోధన జరగడం మిక్కిలి అవసరం. దేశకాల పరిస్థితుల్నిబట్టి యిట్టి కార్యాలు సక్రమంగా నిర్వహింపబడడానికి పత్రికలు తప్ప వేరు మార్గం లేదు. ఈ పత్రికలవల్ల స్వల్పకాలంలో ఒకే విషయాల్ని ఒక సమయంలోనే వివిధ ప్రదేశాలలో ఉండే స్త్రీలకు బోధించే అవకాశం కలుగుతుంది. అందువల్ల స్త్రీలే యీ పత్రికాధిపతిత్వాన్ని అవలంబించి యీకాలంలో చక్కగా విద్యనేర్చి విడుషీ పట్టాలను పొందిన స్త్రీలచేత, విద్యావతులగు యితరుల చేతగూడా వివిధ విషయాలలో చక్కని వ్యాసాలను వ్రాయించి ప్రకటించుచుండవచ్చును.

● ఇట్టి వ్యాసాలుగల పత్రికారాజాలను స్త్రీలందరూ గృహకృత్య నిర్వహణమైన

తర్వాత తీరిగ్గాఉండే సమయాల్లో బాగా చదివి అందులోని భావాలను చక్కగా గ్రహించి తమ సంతతికి వాటిని బోధించడానికి తాము సర్వవిధాలా ఉన్నతినీ పొందడానికి వీలుకలుగుతుంది. శిశువుల పాలనా విధానం, ఆరోగ్యాభివృద్ధి, రోగ నివారణోపాయాలూ మొదలైన కుటుంబయోత్రకు సంబంధించిన విషయాలనన్నింటినీ స్త్రీలోకానికి సులభంగా అందచేయడానికి పత్రికలే ముఖ్యమైన ఆధారాలు. ఈ పనులను నిర్వహించడానికి విద్యావతులైన స్త్రీలే అన్ని విధాలా సమర్థులనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

● సృష్టిలో దేశపాత్రాను గుణ్యంగా ప్రతిపస్తువునందు మార్పు కలుగుచుండడం సహజం. మనుష్యుల భావాలుకూడ విశేష పరిణామాన్ని పొందుతూ ఉంటాయి. ఆలాంటప్పుడు కాలానుగుణంగాను, దేశానుగుణంగానూ స్త్రీలు యెట్టి పద్ధావాలుకలిగి ఉండాలో, దేశాచారాదులలోను, ఇతర విషయాల్లోనూ యెలాంటి మార్పు అవసరమో మొదలైన విషయాలనన్నింటినీ స్త్రీలే పత్రికలద్వారా స్త్రీలోకాని కందతేయాలి.

● ఇలా చేసినప్పుడు స్త్రీలోకం దుర్గతి నుండి విడువబడి, సహజమైన సాశీల్యాదులను అలవరచుకొని, తమ లోడి సతీమణులకు బోధించి, తమ సంతానాన్ని చక్కదిద్ది, దేశోద్ధారకులైన నాయకమణులను లోకాని కర్పించడానికి వీలుకలుగుతుంది.

గృహ లక్ష్మీ !

జీలుగుం బంగరు రంగు దువ్వలువలున్ చెన్నారు నిద్దంపు త
 ఘ్నుల ముస్తాబులు పచ్చకెంపుల మెరుంగుల్ నీనుహారాలు మో
 నుల విగాఢభులనంటు యందియలు నాజూకుం గుబాలింప నీ
 కెలపుం దేనెల దేల్చుమమ్మ గృహలక్ష్మీ ! మాన మాసమ్మునన్.

మురిపెమ్ముల్ మునురెత్తు నపున్ కతలన్ పొల్పారు జవ్వాజి క
 ప్పరపుందావుల నించుకై తలను నెమ్ముల్ విప్పియాడించు నె
 ప్పరిరంగుల్ గడియించు చౌచవుల తీపుల్ రేపి వోయించు న
 చెరువుం గూర్పుల నేర్పరించి గృహలక్ష్మీ ! కుప్పవోయింపుమా.

పసిపాపాయికి తొక్కు పల్కులను, లేబ్రాయంపు చెల్లాయికిం
 నెనగుండియని తేనెపాటలను, బండిపడ్డ ముద్దాయికిన్
 పనలూరించెడు మాటతేటలను సంభావించి గారాబు గే
 కినలుంగొట్టుచు చెంగలించి గృహలక్ష్మీ ! రమ్ము మాయంటికిన్.

జననంబందినదాది చియ్యగొని వాల్సల్యంబు పొంగార కం
 టినిరెప్పంబలె నంటియుండి కడగంటన్ నీకు గై నేతలన్
 ననుమానమ్ము స్వయమ్ముగా నెరపు కే. యన్. కేసరిన్ పండ బూ
 చిన భక్తిన్ దసరాదినాల గృహలక్ష్మీ ! మ్రొక్క మన్నింపుమా.

తెలుగుం గన్నెల మూగనోములకు స్వస్తింబల్కి విశ్వమ్ము కో
 నల రేకెత్తిన నూత్న నూత్నరస విజ్ఞానమ్ములన్ క్రొత్త ప
 న్నెల మోసెత్తిన తీరుతీయముల రాణింపుల్ చవింజూపి చ
 క్కిలివెట్టన్ దసరాదినాల గృహలక్ష్మీ ! మాదు కై వారముల్.

కుడితిపూడి అద్దమాంబ.

జీవిత వికాసమునకు విద్య

శ్రీమతి వి. ఎస్. ఎస్. లక్ష్మీగారు

మన జీవితభాగమును రెండు ఘట్టములుగా విభజింపవచ్చును కన్య; గృహిణి. విద్యయు జ్ఞానమును ఈ రెండు కాలములందును అవశ్యకములే. ప్రస్తుతము విద్యావతులైన ఆడువారు నూటికిరువురు. వారిలోనను స్వేచ్ఛగలిగి చరించువారు బహు అరుదు. ఏకొన్ని భాగ్యకుటుంబములలోని వనితలో ఉన్నత విద్యలకు విదేశములకేగుటను ప్రతికలలోచూచి వనితాలోకము పరిపూర్ణత జెందినదనియు, చాలమంది విదుషీమణులే ననియు భ్రమింపరాదు. పల్లెలలోచూచిన విద్యాగంధములేని యువతులు చాలమంది యున్నారు. భారత మాతృదేవీ గర్భమున ఏడులక్షల పల్లెలుకలవు. వీటిలోని దుర్భర పరిస్థితులను బాపుటకు జ్ఞానవతులగు పట్టణ వాసముచేయు స్త్రీలందరును తోడ్పడెదరని యాశించుచున్నాము.

వనితాలోకమును క్రుంగదీయుచు కాలావసరము దాటిపోయి హానికరములుగా నున్న సాంఘిక దురాచారములకు రామ బాణమువంటిది 'విద్య'. ప్రస్తుతము యావద్భారతదేశమున 'విద్యావిధానసంస్కరణ' మెట్టి ప్రాముఖ్యము వహించియున్నదియు ప్రతికలద్వారా, గృహలక్ష్మి వ్యాసముల ద్వారా మనము గ్రహించుచునేయున్నాము.

గాంధీమహాత్మునివార్తా విధానము ప్రతి

రాష్ట్రములోను అమలులో పెట్టుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ఇట్టి సందర్భమున స్త్రీ విద్యా సమస్యపరిష్కారము గూడ బూనికతో జరుపవలెను. బెంగాలు ప్రాంతములందలి స్త్రీలు పరదేశములలో ఉన్నతవిద్యల నభ్యసించి స్త్రీ లోకమున నూతన చైతన్యము గలిగించుచున్నారు. ఆంధ్రనారీమణులుకూడ నట్లే ఆంధ్రమాతకు వన్నెదెచ్చెదరని ఆశించెదను.

ఈ విధముగా మనమందరమును ఆంధ్ర మాతకు మహత్తరమగు యశోరాశిని సమకూర్చగలము. ఆంధ్రరాష్ట్రాశయ సిద్ధిసత్వరము సమకూర్చగలము. ప్రతిపల్లెయందును విద్యావతులగు సోదరీమణులకు భాషా ప్రయుక్తరాష్ట్ర విభజనయందలి ముఖ్య సూత్రములను భావిభారతసాధద్రతకట్టి రాష్ట్రవిభాగావశ్యకతను విపులముగా విమర్శించి చెప్పినయెడల ఒక్క విద్యాధికులలోనేగాక నిర్విద్యావతులగు స్త్రీలోకమంతయు పరిజ్ఞానులగుటచే ఆంధ్రమాత గర్భమున 'ఆంధ్రరత్నము' లెందరో ఉద్భవిల్లుదురు. సాటి రాష్ట్రములలోను, సాటి దేశములలోను 'తెలుగురాయల' కీర్తి తేజరిల్ల గలదు.

'స్త్రీలొసంగు విద్య యెట్లుండవలెను' అను సమస్యనుగురించికూడ విచారించ

వలెను. పురుషులకొనగు విద్యయే ప్రతి
స్త్రీకిని ఒనగినందువలన ఉద్యోగపుపోటీలు,
నిరుద్యోగములు, గృహవిచ్ఛిన్నములు,
మాతృకార్యనిర్వహణకు శక్తిచాలకపోవుట
మొదలగు సందిగ్ధ వస్థితలన్నియో
సంప్రాప్తించును. పదిసంవత్సరముల యీడు
దాటకుండువరకును బాలురకును బాలికల
కును సహచారములు సాగింపవచ్చును.
పిమ్మట బాలికలకు లలితకళలు, సంగీతము,
నృత్యము, చిత్రలేఖనము, అల్లికపనులు,
కుట్టుపనులు — ఇత్యాదులు నేర్పవలెను.
మనకీ లలితకళా ప్రపంచమున చురుకుగాపని
చేసి ప్రకాశించగల సహజశక్తిగలదని నాదృ
ఢనమ్మకము. నేత్రములు, వ్రేళ్లు, సున్నిత
ముగాను, చురుకుగాను ఉపయోగించు విపు
ణతవనితలు ఉగ్గసాల నాటినండియును
గ్రహించెదరు.

పిమ్మట గృహనిర్వహణము. అనగా:
ఆర్థికముగా, ఆరోగ్యముగా, సౌఖ్యప్రదా
యినిగా గృహమును భూలోకస్వర్గమాయని
పించునట్లు భావిభారత పౌరులను పెంచుటకు
వీలుగానుండునట్లు తయారుచేయుట నేర్ప
వలెను. కాని, నేనింతవరకును గృహకృత్య
ములనుగూర్చియే నుడువుచున్నాను, మరల
స్త్రీని గృహదాసిని గాచేయు నుద్యమించు
చున్నానని భ్రమింపవద్దు. గృహనిర్వహణ-
మాతృకార్య నిర్వహణ-ప్రతిస్త్రీకిని ప్రకృ
తసిద్ధములు. అందుచేవారికి శిశుపోషణాది

విషయ విజ్ఞానము ముఖ్యముగా నవసరము.
వీనికితోడు ప్రధానముగా ప్రపంచనాగ
రికత, ప్రపంచవిజ్ఞానచరిత్ర, దేశచరిత్ర, భూగో
ళశాస్త్రములోని ముఖ్య సూత్రములు-
మొదలగు విజ్ఞానములను విశాలజీవితదృక్ప
థము నలవరుచుకొనుటకు నేర్పవలెను. ఈ
పనులన్నియు మాతృభాషలోననే జరుగవల
యును.

ఇట్టిజ్ఞానస్వరూపిణులగు 'గృహలక్ష్మి'లు
ఎన్నడు భారతదేశమున ప్రతిగృహమునను
వెలనిదేశమును పునశ్రీవర్ధిల్లు నట్లుచేసెదరో
గదా? నిరుపయోగములగు సాంఘిక దురా
చారములను బాపుటకేగాక సంసారసాగ
రము సారసనంతముగా సాగించుటకు గూడ
నివితోడ్పడును. పురుషులు కొందరు ఉన్నత
విద్యలునేర్పినచ్చి ఇంటనున్న భార్యలు విద్యా
విహీనలగుట గాంచి చీదరజెందుట నేడ
నేక కుటుంబములలో గాంచుచున్నాము.
ఈ విషయమున నిరుపురియందు దోషము
లేకపోయినను, ఇరువురును పలువిధములగు
బాధలకు లోనగుచున్నారు. భార్యాభర్తల
నడుమ సామరస్యత, సౌమనస్యత లేక
పోయిన ఏ కష్టమై ట్టి వో సోదరీమణులకు
విశదములే.

కాబట్టి సుఖసంసార యాత్రకు కూడ
స్త్రీవిద్య యావశ్యకము. ఈ భారము మహి
ళామతల్లుల పై ననేగాక మహాపురుషు
లందరకును గలదు.

అ భ్యు ద యా ని కి

అ వ స ర మై న

ర చ నా వి థా నం

శ్రీమతి ఆదంట సత్యవతమ్మగారు

ర.చ యి త

“వట్టి పొరాణికి ప్రాతగాధలతోను పని జరుగదు. నవీనరచనారూపముల తోను అభివృద్ధికాదు. క్రొత్తపాఠాలు విమర్శించి, మంచిచెడ్డలు ఏరి ఉదాహరణ పూర్వకముగా వ్రాయవలెను. సాంఘికముగా కలిగే యిబ్బందులు వాటిని నివారించు కొనే జ్ఞానమునిచ్చు రచనలు కావలెను. హిందూస్త్రీకి వారసత్వపు హక్కులేనందున కలిగే యిబ్బందు లనాదిగాపడుచు, లొంగి దుఃఖించుచుండు ఆశ క్షిగనునొంది లేవితము సౌఖ్యవంతముగా జీవించుటకు సేర్పరితనము నిర్వహణకర్త నిచ్చుడి రచనా తోడ్పాటులుండవలెను.”

“మా గృహలక్ష్మి” వంటి పత్రిక స్త్రీల అభ్యున్నతికి తోడ్పడును. ఏమందురా? స్త్రీల కవసరముగు గృహనిర్వహణము, పాకశాస్త్రము, శిశుపోషణ, ఆరామవృద్ధి, కవనశక్తి, యుక్తి రక్తి, ఆరోగ్యశాస్త్రము, చేతివిద్య, గానకళ, లోకజ్ఞానాది సమస్త విజ్ఞానపుష్టిని గలిగించి కన్ను తెరిపించి, గర్వముడిపించి, నీతిని వికసింపజేసి భ్యాతిని కలిగించుచున్నందుననే ఇట్టి రచనలే మా స్త్రీల అభివృద్ధికి తోడ్పడునని ఉదాహరణముగా చూపించుచుంటిని. మాసారంభముననే గృహలక్ష్మికొఱ కాత్రుతగా చూచుచునది రాగనే గ్రద్ద తన్నుకొనిపోవునట్లుకరి చేతనుండియొకరు లాగుకొనిపోవు తొందరయే మా గృహలక్ష్మి రచనాపాటవమును, పరోపకార పారాయణతయు చెల్లుచున్నది. అందాబాలగోపాలమునకు పనికి వచ్చు వస్తునముదాయమున్నది.

తరువాత కూపనమండూకములవలె ఇల్లే పరమావధిగా నుండక రాజ్యము, రాష్ట్రము, స్వాతంత్ర్యేచ్ఛ, మన రాష్ట్రాదాయ వ్యయ విమర్శనాదికములు అవేల్లు స్వకీయ పరకీయములుగా వ్యయమగుచున్నవి? వాటి నివారణ మొదలగు దేశచారిత్రికములుకూడా స్త్రీల కనుకూలించి విజ్ఞానమొనగులాగున రచన

లుండవలయును. కారణములుండియు తెలియకను కారణమే లేకను అనాదిగా ఆచరించుచుండు మూర్ఖాచారములను, నిర్బంధకృత్యములను విమర్శించి సదాచారములను ఉదాహరణముగా చూపించు సదచనలు ముఖ్యముగా స్త్రీల అభ్యుదయమునకు తోడ్పడును. అట్టి తోడ్పాటు లేకుండనయెడల అమ్మమ్మపాటే మనవరాలుకూడా పాడునే కాని, ఇది ఎట్టిది? దీని నెందుల కాచరించవలెను? కారణమేమి? యన్న విచారణయే కలుగదు. కర్మముకాలి విలంతువై, పనుపు కుంకుమ, పుస్తెపూసయూడిదానితో స్త్రీత్వమే నశించి సాభాగ్యలక్షణములే యంతరించి ఏడ్చుచునున్న స్త్రీకి తాతలనాటి పాఠశాస్త్రాలనేపట్టుకు పాకులాడే కేశఖండన మూర్ఖాచారమునకు కారణమేదీ? ధర్మశాస్త్రమంటే సృష్టిలోనివారి కందఁకి ఒకేరీతి వర్తించక బ్రాహ్మణుల కొకరీతి, అందులో వైశ్యక్షత్రియ శూద్రుల కొకరీతి శాఖాభేదముగా వర్తించునా? పాపకృత్యానుభవములోకూడా పక్షపాతముంటే ప్రకృతిలో న్యాయమేదీ! ఈలా చాలాదోషములు కారణం నిరూపించలేని మూర్ఖాచారములు మనలో చాలగలవు. అట్టివి శాస్త్రముక్తముగా నిరూపించి మూర్ఖాంధకారమును తొలగించి సంఘస్త్రీల నుద్ధరించే శాస్త్రరచన లవసరము.

దేశభక్తి, మాతృపితృభక్తి, పతిభక్తి మొదలగు నీతిశీలములుగల సద్బ్రంధములే స్త్రీల యన్నతికి తోడ్పడును. నీతినియమములు

లేని పచ్చిశృంగారముల వెడజల్లు దృశ్యములు, నవలలు మొదలగునవి స్త్రీలను మరింత పఠనమొనరించును కాన అట్టివి నిరసించతగ్గవే. పౌరాణికములు, నీతిధర్మములు బోధించును. చారిత్రకములు శౌర్యధైర్య విజ్ఞానములొసగును. రుద్రమదేవి, ఝాన్సిలక్ష్మిబాయి, ఖడ్గ తిక్కనభార్య, దుర్గావతి, సంయక్త మొదలగు ఆదర్శస్త్రీల జీవితము లనుసరింపతగ్గ తోడ్పాటుల నిచ్చును. సీత, సావిత్రి, ద్రౌపది, అనసూయాది సక్కుబాయి మహాతల్లుల జీవితచరిత్రాలు ఉత్తమాదర్శకములై స్త్రీల నత్యంత పవిత్రభూములుగాను, భక్తియుతులుగాను జేసి తరింపజేయును. మొల్ల, తరిగొండ వెంకమ, ఖానా ఉభయభారతి మొదలగు స్త్రీ చారిత్రకములు మనకు కవిత్వపటుత్వ శక్తులునిచ్చి దోహదములగును. దేశభక్తుల జీవితరచనలు, మాతృదేశ దాశ్యశృంఖలముల వదల్చెడి ధీశక్తిని స్వశక్తిని మాతృభక్తిని కలిగించి పుట్టిండుకు దేశసేవికాభాగ్యమొంది తరించు ఆత్మజ్ఞానమునొసగి పురుషులకండగా నిల్చి సాంఘికలోపములు ఎంత ప్రయత్నించినా వదలకుండా స్త్రీల మూర్ఖత్వముచేతనే యుండుటచేత ఐకమత్యమలవడుటలేదన్న అపవాదరహితులమై మాతృసేవాపరులమై మనవచ్చును. అన్నె శతానివారణ యొందుకు ముఖ్యమో పురుషసంఘమునకు సామాన్యముగా తెలిసియే పాటుపడుచుండే. కాని చాలచోట్ల సడ్డుబెట్టి ఏకత్వమొందనిచ్చుటలేదన్న నింద

అభ్యుదయానికి అవసరమైన రచనా విధానం

మాత్రము మన స్త్రీలనెల్లిన పడినది. నిండ ఏల? కారణమెరిగించినా ఆచారసూత్రమును వదలని అమ్మల వెరి నివారించు బోధన అవసరము. ఇట్టి స్త్రీ అభ్యుదయ పరంపర లెన్నేనికావలెను. నట్టి పౌరాణిక ప్రాతగాథలతోను పనిజరుగదు. నవీనరచనార్భాటములతోను అభివృద్ధికాదు. క్రొత్త పాతలు విమర్శించి, మంచిచెడ్డలు ఏరి ఉదాహరణ పూర్వకముగా వ్రాయవలెను. సాంఘికముగా కలిగే యిబ్బందులు వాటిని నివారించుకొనే జ్ఞానమునిచ్చు రచనలుకావలెను. హిందూస్త్రీకి వారసత్వపు హక్కు లేనందున కలిగే యిబ్బందు లనాదిగావడుచు, లొంగి దుఃఖించుచుండు అశక్తిని గమనించి జీవితము సౌఖ్యవంతుగా జేసికొని సుఖించు నేర్పరితనము నిర్వహణశక్తి నిచ్చెడి రచనా తోడ్పాటులుండవలెను. స్త్రీలు మాటలాడినను, వాదించినను, యుక్తియుతముగాను, సత్యముగాను, అమోదముగాను, యుండెడి తెలివితేటలు గలిగించు యుత్తమ రచనలు రచించినచో స్త్రీలోకమభివృద్ధి నొందగలదు.

మొత్తముమీద స్త్రీలోకమున్నత స్థితికి రావలయునన్న బాలబాలికలనుండే స్త్రీ

విద్యావిధానము మారవలెను. ధనవంతులు మా కేమికర్మమని కుర్చీలోని కాలుకడపకుండుగను ఇంటిలోనిపాదము బండిలోను బండిలోనికాలు ఇంటిలోనుపెట్టే స్వార్థము త్రెంచుకొని తోడి బీడసోదరులవలెనే గృహ కృత్యవిషయములలో పాటుబడే సహనాభావము కలిగియుండులాగున బాల్యము నుండియే నేర్పవలెను. బీడనవితల కుపాధులు కల్గించే పరోపకారపరాయణత అభ్యవలెను. అధికారగర్వముడిపే ఆత్మతత్త్వరచనలుండవలెను. ఎన్ని వ్రాసినను, ఎన్ని చెప్పినను, నీతి, శీలము లభివృద్ధిగాంచు లాగుననే వ్రాయుచుండవలెను కాని వాటి నేమరకూడదు.

మరియు ఎల్లస్వధును ప్రకృతియుపాధులనే పట్టుకు ప్రాకులాడుచుండక ధవరహిత కరంబగు భక్తి ముక్తికరమగు పరసాధక జ్ఞానవిద్యలుకూడ నిచ్చుచుండవలెను. శరీర ధారులమైనందుల కాచరించనలసిన ధర్మ విధులనేవిద్యారచనా విధానముగా తోడ్పడి మానసియులును మాత్సృకసాసములునగు స్త్రీలోకము సభ్యుదయపరంపరగా జేయవలెను.

మా వ ది న

గొతమిని మునిగేవు, కాశీ
గంగలో ముంచేవు, నీ తల
కాయలో రవ్వంత శాంతి
కల్గెనా వదినా !

గుట్ల గోపురములను దూరే
వెల్ల పుణ్యనగంబు లెక్కి
వింపుకై నా సాధుభావము
గాంచితివె వదినా !

పద్యములు పాటలు పదంబులు
బాగుగా వర్ణించి యుంటివి
వానిభావపు తడి మనంబున
గానమో వదినా !

ఎల్ల తీర్థంబులను గ్రుంకిన
నించుకయు నీ గుణము మారదు
ఇనుము పాపాణంబో నీదా
హృదయమో వదినా !

ఎట్టి వేలుపు మార్చగా లే
నట్టి చిత్ర చరిత్రవమ్మా
దండములు నీ నిత్య కోపపు
ధాటికో వదినా !

నీవు మీ అత్తారి యింట్లో
నిత్యముండిన బాధలన్నీ
యింతలోనే మరపు వచ్చుట
వింతగదె వదినా !

ఆడబొట్టాక యింటి కోడలు
అల్లుడూ ఒకరింటి కొడుకని
వల్కు నీ శ్రీరంగనీతులు
పరగడుపో వదినా !

ఎంతో మంచిగ పూర్వముంటివి
యింత మాధున కేమికలిమో?
ఆడుబొట్టె యనంగ కొమ్ములు
అమరునా వదినా !

అంతచక్క గ అచకబుచకలు
అందరితో నాడెదవు నేనన!
ధుమధుమలుచిటపటులుగనుట
ద్భుతమెగద వదినా !

కాలుకేస్తే మెడకువేసీ
మెడకువేస్తే కాలుకేసీ
చెప్పతరమా నీదు కలహపు
చిత్రములు వదినా !

చేతునంటే చేయనద్దని
చేయకుంటే చేయలేదని
చూడవలె నీ చండి వర్తన
చోద్యమో వదినా !

కడలి బడబానలము పొడమిన
కథను నమ్మక మోసపోయితి
నీట నిప్పుదవించు నేరువు
నీదగదె వదినా !

నాకు నీకూ యేల నమ్మా !
అకారణ శత్రుత్వమంచూ
తలదితలచీ కతంబేమో
లెలియకే వదినా !

కురంగమునకు కేవరికినీ
గోవుకూ వ్యాఘ్రమునకన్నూ
పడని కారణమేమో చెప్పే
వారెవరు వదినా !

శ్రీమతి బొల్లప్రగడ వెంకటచలవమ్మగారు
 కీ. శ్రీ. పరిపల్లి సాంబశివరావుగారి కుమార్తెలు. సాంబశివరావు సంగీతవిద్వాంసులు.
 కుమార్తెల కా విద్య కాల్యమునుండి

కాగానేర్పినారు.
 తన అంత్య సందే
 కముగా సంగీత
 విద్యను ఉచితము
 గ నేర్చే ఆవ
 కాళాలు కలిగించ
 మని కుమార్తెలకు
 బోధించినారు.
 వారి కోరిక నను
 సరించి వెంకట
 చలవమ్మగారు
 1934వ సం.రాజ
 మహేంద్ర వర
 ము, మెయిను
 కోడ్డున స్వగృహ

ములో స్థాపించి
 నారు. ముఖ్యము
 గా సంగీతము,
 తక్కిన లలితకళల
 న్ని, ఉచితముగా
 బాలికలకు నేర్పి
 వ్యాపింపజేయుట
 నే ఆశయమే
 వీరి కన్మక.
 అంతే గాకుండా
 సగృహీణులుగా
 బాలికలను తయారు
 చేయడము
 కూడా వారి సంక
 ల్పం. ఇటీవలనే

గౌరవనీయులు వి. వి. గిరి మొదలగు ప్రము
 ఖులు ఈ శ్రీల పార్వితామిక లలితకళా
 కళాశాలను దర్శించి మంచి అభిప్రాయ
 మిచ్చినారు. ఆంధ్రదేశాన అపవృకం ఈసంస్థ.

ఇవట మొదట
అయ్యలవడు ప్ర
థావయగా పంగి
తమ నేరుపుతారు.
తరువాత వాయి
ద్య విశేషాలు
మాడా నేరుపు
తారు. నేరుపున
బాలికలపాకర్యా
రం కొన్ని పద
లను పాడకాని
తాచితముగా
ఇయ్యలవారు.
సాక్షించినప్పుటి

శ్రీమల పారిశ్రామిక అలితకళా కళాశాల, రాజమండ్రి.

నండి యిరువురి
తాలికల నుచిత
భోజనపరమలివ్య
బడివది. ఇక్కడ
ప్రతిపంచత్వరము
డీకంటరు నెలలా
వారి కోర్కవము
బరుగుదు. అప్పుడు
విద్యార్థుల సేక
సంగీతము, వృత్తి
ము, గృహపరి
శ్రమలు ప్రదర్శన
ములు జరుగు
చుండును.

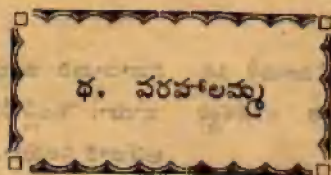
ఓర్చియుంటే సలిపివేతువు
ఓర్చి విడ పోరాడినానని
బ్రతుకు సడివీధే గదా నీ
ప్రజ్ఞచే వదినా !

నన్ను గాంచినయంత నీ మో
మెన్నలేరమా ! ఆముదాలను
పుట్లకొద్దీ ఉడుకబోసిన
యట్లగును వదినా !

వెలుగులేకా వానరాకా
మలిన దినమట్లయే నీదా
మోముగాంచ తుపాను భయ మెద
పుట్టినో వదినా !

ముందుగొయ్యా ! వెనుక నుయ్యా
ఇందు సంధం బుడు గహనము
ఆడినా మాటాడకున్నా
ఆపాయమే వదినా !

ఆడితే యెదురాడినానని
ఆడకుంటే బెల్లమును గొ
ట్టేటిరాయని యెలాగున్నా
దెప్పగదె వదినా !

ఇంట నేదియు జరుగకుండ న
యిల్ల యిల్లా వాడవాడల
లేని చిలవలు పలవడివ
ర్జించెదవు వదినా !

‘ఁబిల్గ్రాఫూ’ ‘ఁబిల్లిఫోనూ’
సులభగతివార్తలను పంపును
‘ఁబెల్లపుమును’ మరింత త్వరయని
తెల్పితివి వదినా !

కత్తికోరలు పెట్టకుండా
కలసిమెలనీ వుండగలిగిన
అడుబొట్టల కందరికి నా
అంజలులు వదినా !

అడిబొట్టల గర్వమును గు
ర్రంబునకు కల్లెము తగిల్చి
స్వారిచేసే వధువులకు నా
స్వాగతము వదినా !

అడుబొట్టలు మంచివారై
అత్తరిల్లి సమానురాలై
వెలయుటబలల కెట్టి నోముల
ఫలితమో వదినా !

విందు ముచ్చట

“మీ ఆడవాళ్లు పెద్దపెద్ద సభలు సమాజాలు నడుపుతూ ఏదో సంస్కారం చేస్తున్నట్టు అట్టహాసం చేస్తుంటారు గాని ఒక్కచిన్న మార్పుచేయలేరు. ఒక బండి పోయినగాడిలో తక్కిన బండ్లన్నీ పోయినట్టు పూర్వం యే యుగాలనాడు యెవరు పెట్టిన ఆచారాలనో అనుసరిస్తుంటారు. ఒక్కక్రొత్తమార్గంక్రొత్కలేరు. ఎందుకు మీకు హక్కులు, అధికారాలు, స్వాతంత్ర్యాలు, గుంజకుకట్టిన దూడలవలె పడిఉండక.”

రచయిత

“లీలా! మీవాన్న గారు వస్తున్నారేమోమర్రి ఒక మాట వాకిట్లోకి పోయిందా? అన్నది రాజేశ్వరి బీదవారి యేమిటో తెలుసుకుంటూ.

లీల వాకిట్లోకి వచ్చేటప్పటికి రాఘవరావు గారు చాటి వరండాలో పారాడుకున్న పసివానిని చూచి పైకిరంగంట గలగలమ్రోసింది వచ్చిస్తూ లోపలికి వచ్చాడు. లీల తండ్రిని చూడగానే గలగల పరుగెత్తుకుంటూ తల్లివద్దకుపోయి ‘అమ్మా వాన్న గారు వచ్చా’ రన్నది. ఆ మాట వివగానే ‘అహ! వచ్చారా మీకో సమయం యెదురుచూస్తున్నా’వంటూ రాజేశ్వరి హేలూకి పెనిమిటి కెదురుపర్చింది. ‘ఎందుకేమిటి నారాక యింతగా నిరీక్షిస్తున్నా’ వంటూ రాఘవరావు పైకిల సావిట్రి ఆరించి కోటుగుండీలు విప్పకుంటూ గదిలోకి పోయి గదిలోవంకను కోటుతగిలించి మర్రిహేలూకి వచ్చి పేరంటపు ముస్తాయితో ఉన్న రాజేశ్వరిని పిల్లలను చూచి ‘యొక్కడో పేరంటమా భోజనమో తగిలినట్టున్నదే యొక్కడేమిటన్నాడు.

‘యింజనీరుగారి యింట్లో వారి ఆహ్వాని

నివాహకుని మొన్న నెప్పడో కుళ్ళిళ్ళలు వచ్చాయి కాదు. పెండ్లిచేసుకొని వచ్చారు కాబోలు ఈ దివం ఆడవారి విందుట. ఎనిమిది గంటలకల్లా విస్తర్ణశస్త్రమని ఆచ్యుకార్లు లిచ్చిపోయినారు’ అన్నది రాజేశ్వరి.

‘అయిలేమాట పడలేదేంపడ్డ?’

‘మీకు పడుకుంది రేపు ఆనివాసంనాడు.’

రాఘవరావు చేతిమన్న రిస్తువాదీమాచి ‘అబ్బో ఏడుగంటలయిందీ! అయితే యింకా భోజనానికి వెళ్లలేదే? వారిబంగారా యొక్కడో పూరివెలుపల ఉన్నది. చాలదూరం. త్వరగా జట్కాలెప్పించు. తేళ తప్పివెళ్లితే బాగుండవచ్చాడు.

‘సరే బండిలేమి భాగ్యం రమ్మని ఒక్కకోకపెడై వస్తుంది.’

‘అయితే యిక నెండుకు ఆలస్యం?’

‘మాట మీ మగవారికి లాగా దుడ దుడారేకు లావుకుంటూ పోవడానికి లేదుగా?’

‘ఏమి?’

‘పనుపు కుంకుమ తీసుకపోవడమా? వారింట్లో
 కేరంటం వస్తున్నదని తెలుసుకొని యింట్లో రవికల
 గుడ్డలు వ్వాయవకున్నాను. తీరామాస్తే మంచిదిలేవు.
 ప్రొద్దుట్రంకి పోతున్నది. గుడ్డలు తెచ్చిపెట్టే వాళ్లు
 కప్పుడ లేదు. అకోటకు వట్టిమొద్దు. చెట్లనవీళ్లుపోయే
 దానికి పనికి వస్తాడేగాని బజారుపనులకు కొలకాదు.
 అందులో యిటువంటి వనలేచేయలేదు. అందుకోసం
 మీరైనా త్వరగా యింటికివస్తే వాడివిబజారుకు తీసు
 కుపోయి నీల్కురకాల్లో రెండుగజాలుకొని పంపు
 తాగుకదా అని చూస్తున్నాను.’

‘అచ్చా పోనిదూ, ఇంత అదానిడిపడి ఆరెంకలు
 తీసుకపోక పోలేకేమి? మటుకూ, పారరాటూ,
 లేమిడీ, యేమీ చూచుకోకుండా చెల్లించడానికి యిది
 సర్కారుకిస్తా? దానికైనా గడుతూ వ్యత్యాసమా
 ఉంటుంది, దీనికీ లేవట్లున్నదీ! అప్పుటిప్పుడు
 క్షణాలమీద చెల్లించాలి. యివ్వాలి రవికలు తీసుక
 పోకుండా పూరికేసా ఏంకేస్తాలో చూస్తాను.’

‘ఏరిసి వాళ్లమీచేస్తారు? మన మర్యాదకొరకు
 మనం తీసుక పోతున్నాంగాని.’

‘ఏమి మర్యాదయింది పిచ్చిమర్యాద. ఇవ్వాలి
 యివ్వరం లేవువమాయి చేసుకోదం. ఇదివాళ్లకూ
 గొంతుఉరే మనకూ గొంతుఉరే ఉన్నప్పుడు లేవ
 ప్పుడు యేమి అవస్థయింది. మానేస్తే తీరిపోతుంది.’

‘బాగానే ఉన్నది. అందలు లక్షణంగా పనుపు
 కుంకాలు తీసుకొస్తే. నేకోక్కదాన్ని ఊరికేపోయి
 ఏకో తప్పుచేసినట్లు చాటు చాటున నుంచోనా
 యేమిటి?’

‘చాటుచాటున నుంచోడ మెండుకు? యిండులో
 నీవు చేసిన తప్పుమన్నది? వాళ్లు భోజనానికి రమ్మని
 పిలిచాడు నీవు వెళ్లావు. వాళ్లు రవికలగుడ్డలు తెచ్చుని
 చెప్పులేదు, నీవు తీసుకపోలేదు.’

రాకేకవీరి పక్కన నవ్వి ‘ఎవరైనా రవికలగుడ్డలు
 తెచ్చుని చెప్పిపోతారా యేమిటి? ఎవ్వరు తెచ్చుని

చెప్పుకుని తీసుకపోకుండా యెవ్వరు వెళ్లరు.
 వెళ్లలే నీగ్గుగా ఉంటుంది.’

‘ఎందుకు నీగ్గు ఏమి తప్పు చేశావని? ఛీ ఛీ
 మీ ఆడవాళ్లు పెద్దపెద్ద సభలు సమాజాలు వదు
 లుకూ ఏకో సొస్కారం చేస్తున్నట్లు అట్టహాసం
 చేస్తుంటారు గాని ఒక్కచిన్న మామ్రుచేయలేరు.
 ఒకబండి బోయిన గాడిగా తక్కిన బండ్లన్నీ పోయి
 నట్లు పూర్వం యే యుగాలవాడు యెవరు పెట్టిన
 ఆచారాలతో అనుసరిస్తూ పోయాఉంటాను అంతే.
 ఒక్కక్రొత్త మార్గం త్రొక్కలేరు. ఎందుకు మీకు
 మామ్రూ, అధికారాలు, స్వాతంత్ర్యాలు. గుంజుకు
 కట్టిన దూడలవలె పడిఉండక, అయివా ప్రతి కేరం
 టానికి రవికలగుడ్డలూ, వెండివస్తువులూ తీసుకపోవ
 దము అనత్యమైన నిర్బంధంగా ఉన్నది; బహుమాన
 మన్నప్పుడు అది ప్రతిఫల రహితమైనదిగా ఉంటే
 దానిలో ఆర్థమున్నది. కాని యిప్పుటి యీ బహు
 మానాలన్నీ బలవంతపు బుణంగా పరిణమిస్తున్నాయి
 గాని బహుమానపు అంద మీమైనా ఉన్నదా? గొప్ప
 తనం హెచ్చికొద్దీ ఇకొక పెద్ద ఎత్తొద్దిమ మెంటుంది.
 చెప్పినో లేకో, మొన్న మా స్నేహితుడు శివరావు
 యింటికి వెళ్లి తినే వాళ్లయింట్లో ఒక అద్దాలనీరువా
 నిండా వెండిసామానులు చీట్లు కట్టిపెట్టి ఉన్నాయి.
 ‘ఇదిమిటిరా ఒకమామ్రు ఏ వెన చేసినట్లు వెండిసామా
 నంతా అద్దపునీరువాల్లో అమర్చి ఉంచావు ఏమిటి
 గోల’ అన్నాడు. ‘గజంగా గోలేరా’ అన్నాడు శివ
 రావు. ‘ఏమిగోల’ అన్నాడు. ‘మొన్న మా అచ్చా
 యి అక్షరాభ్యాసానికి వచ్చిన బహుమానాలురా’
 అన్నాడు. ‘అయితే ఏటి కింత శృంగారమెండు’
 కన్నాడు నేను. ‘శృంగారానికి కాకపోలే అని మనం
 ఉపయోగించేటందుకురా! ఇది యెవరిచ్చాకో వారికి
 మళ్లీ మనం చెల్లించవచ్చా? అందుకోసం అది యెవ
 రిచ్చాకో వాటి తూకం వగైరా యెంతో వివరంగా
 వ్రాసిపెట్టిఉంచాం. ఈ యిచ్చినవారి యిండ్లలో

దేవై నా కుభకార్యం వస్తే వారు యేపాటి దిచ్చాకో
చూచి ఆ మాత్రపు విలుగలది మార్చి వారికి మళ్లా
చెల్లిస్తుంటామో అన్నాడు. 'ఏము వాలో యిదొక
పెద్ద అవస్థే' అన్నాను నేను. 'అవస్థా అవస్థ
న్నరా! ఇందులో యింకో తమాష ఉన్నది. యిది
పిల్లవాడికిచ్చినది గనుక మన యింట్లో ఉంటుంది.
ఏదో వీలైతట్టు చేసుకుంటూఉంటాము.' ఇక ఆర
పిల్ల పెండ్లి బహుమానాలు మొదలైనవాయెనా అని
అమెగారు అత్తవారింటికి తీసుకపోతుంది. మనం
మాత్రం యీ ముడుపులు యిక్కడ లెక్కప్రకారం
చెల్లిస్తూఉండాలే.' అన్నాడు శివరావు. 'అబ్బా!
యింత అవస్థలమారి ఆచారం ఆవలించిన పోలే
నేమి? పెలకు వందో రెండువందలో సంపా
దించుకుంటున్న వాళ్లం మనకే యింత కష్టంగా
ఉన్నదే. సామాన్య కుటుంబీకు లెంత అవస్థపడు
కున్నాలో యీ ఆచారంతో, దీన్ని కట్టిగా మోస్తే
తీరిపోతుంది బాధ' అన్నాను నేను. 'సరి సరి మానడ
మంటే మాటలేనా ఆడవాళ్లూమకుంటారా? ఎవ
రింట్లోనో ఏదో కుభకార్యం అన్నమాట వింటే
చాలు. ఏమండీ! ఫలానావారియింట్లో ఫలానా కుభ
కార్యమట ఏదో గిన్నో, పల్లెమో, పన్నీరుబుడ్డో
గంధపుగిన్నో తీసుకరారూ, అది ముందుగానే
యింట్లో బాదు అరంభమాకుం'దన్నాడు శివరావు.
కనుక నీవు యివ్వాలి నామాటవి...'

'సరి సరి మాటలతో కైదుకానిచ్చేస్తున్నాడు.
అయ్యో వాళ్లయింటికి విండుకు పొయ్యి పెట్టాగండీ!
అది వలసలలాడింది రాజేశ్వరి పెనిమిటిమాట లేవీ
చెప్పి పెట్టుకోకుండా.

'మేము భయంలేదు. యివ్వాలి రెవికలగుడ్డలు
లేకుండా పెల్లరా ఏమవుతుందో చూదాం.'

'ఏమయ్యేకవిటి తిడ్తారా! కొద్దారా! మనకే
అవమానం అవిగాని. వానీ లెండి పెళ్లదమే మాని
వేస్తాను. రేపు నీతామలక్ష్మమ్మగారయెక్కడైవా

కన్నడి రాజేశ్వరి అడిగితే ఏదో కలనొచ్చి కడుపు
కొచ్చి వచ్చి యిదై నా నని చెప్తాను.'

'ఫీ మఖంగా ఉండి ఆదేం మాట. నీవు నామాట
విని పూరికే పెల్లరా? ఎవరో ఒకరు ముందు సావా
సింది అచరణలో పెట్టకపోతే దురాచారాలు యెట్లా
పోతాయి?'

'మీ డబ్బు ఆదాకోసం వన్ను అవమానం పాలు
కమ్మంటారా?'

'నీ వివరీతర్కాలు చూస్తే నాకు కోపం వస్తుంది.
డబ్బు కరువుకోసం నేను చూస్తున్నావా? నీకటు
అవమానమంటే ఇదిగో యీ పదిరూపాయలకోటు
తీసుకొని ఒకతానో అరతానో రెవికలగుడ్డ తెప్పించి
వీడముత్తెడువులకు పంచి పెట్టు నేను కాదంటా నేనా!'
అని రాఘవరావు కేబులో నోటు తీసి విసిరి రాజే
శ్వరిమీద పడవేశాడు.

'పెనిమిటికి కోపం వచ్చిందని గ్రహించి రాజేశ్వరి
కొంచెం జింపపై 'నాకు అవమానంగా ఉంటుందని
నేను చెప్పాను. ఆ మాత్రానికే కోపం వస్తే నేనేం
తేవీ? అన్నది బాలికా.

'రాజేశ్వరి నిన్ను అవమానంపాలు చేయవలెనని
నా ఉద్దేశ్యంగాదు. చెప్పే విషయంలోని పచ్చావం
తెలుసుకోవండుకు నాకు కోపం వస్తున్నది. ఇంట్లో
మగవాళ్లకు యింత పీడించి, సాధించి, చీవాట్లు
లిపిగదా మీరు యీ వేంటువు వేడుకలు పొగించ
డం? ఇదంతా మా దయాధర్మభిక్షమీదనే ఆధార
పడి ఉన్నది గదా. మేము బాలిపడి యిస్తే కడు
లేకపోతే లేదు గదా. కానీకి కికానా లేని మీకి
అవపరపు మర్యాద లెండుకు చెప్ప? మేము
విందంటే ఎంత హాయిగా పెల్లివస్తామో చూడు.
మీరుగూడా అట్లా పెల్లివస్తే యెంత బాగా
ఉంటుంది? కనుక నామాట విని పెట్టు అన్నాడు
రాఘవరావు.

'అబ్బా నేను పెళ్ల లేనండీ' అన్నది రాజేశ్వరి.

‘వెళ్ళకపోలే నా మీద ఒట్టు’ అన్నాడు రాఘవ రావు. మంత్రోట్టులో నిలిచిన వస్తులాగా రాజేశ్వరి యీ నేమీ ఆనలేక నిలిచిపోయింది. రాఘవరావు గేటువద్దకు బోయి త్రోవను వెళ్ళుతూ ఉన్న ఒక గుట్టుపులెండిని పిలిచి ‘రాజేశ్వరీ! త్వరగా బండి యొక్క’మన్నాడు. రాజేశ్వరి పులిమి పుచ్చుకుంటూ పిల్లిలిద్దర్నీ బండి యొక్కించి తానూ యొక్కబోతూ ‘అయ్యో! యెట్లా వెళ్లదండీ ఉత్తరేతుల్లో మెన్న యింజనీరుగారి భార్య మనరఘు పుట్టివనిపం పండుగకు పనుపుకుంకును తెచ్చింది కూడను’ అన్నది.

“ఆచార్యులవారి అప్పుల చట్టంలో మహామహా రోలే నిరాశ్చరణగా రద్ద పోతూఉంటే ఈ రెవికల గుడ్డల రోకింత యిచ్చపోతామేమిటి! మేలం పర్యా లేదు ఇల్లి లక్షణంగా భోజనంచేసరా’ అన్నాడు రాఘవరావు నవ్వుతూ. రాజేశ్వరి యీ చేసేది లేక తానూ బండియొక్కి ‘పసివాడిని ఉయ్యాలలో పడుకోబెట్టాను నిద్రపోతున్నాడు. నేను వచ్చేదాకా కోటల్లి ఉండమనండి’ అన్నది. సరే నన్నట్టు రాఘవ రావు రేలపూసాడు. బండిసాగింది రాఘవరావు యింట్లోకి వచ్చి వంటించండి అని నుబ్బుమ్మ నడిగి అనిద అయిందంటే, అయితే వడ్డించండి వస్తున్నా నని కార్లు కడుక్కోడాని! దొడ్లోకి వెళ్లాడు.

9

దాదాపు పది గంటలైంది. రాజేశ్వరి పిల్లలు యింకా రాలేదు. చీకట్లో పిల్లలూ తానూ ఒంట రిగా రావడానికి రాజేశ్వరి భయపడుతుండేమో అను కుంటూ, ఈ కోటల్లి పంపుదామన్నా నీడికి పైకి లెక్కడం రాదు. నడిచి వీ దెప్పటికి చేరుకుంటా దక్కడికి ఒకవేళ పంపినా వీ దే దోవను వెళ్తాడో వాల్లేదోవను వస్తాలో! అయినా యీ పేటకుంచి చాలాతుంది స్త్రీలు బండ్లు కట్టుకొని వెళ్లివట్టు న్నారు. ఆ బండ్లలో పాటు వీండ్లబండి వస్తుంది అను

కుంటూ యింట్లోకి బయటికి అడుర్గాగా తిరుగు తున్నాడు రాఘవరావు. అనుకుంటూ ఉండగానే పదిన్నలైంది. యీ నిబ్బరంగా ఉండలేక కోటల్లి పిలిచి ‘ఒక అమ్మగారు యింజనీరుగారి బంగారాకు భోజనానికి వెళ్లారు గాని లాంతరు తీసుకొని ఇల్లి పిలుచుకురా’ అని చెప్పాడు. కోటకు వెంటనే దీపం వెలిగించుకొని గేటువద్దకు వచ్చాడు. అంతలో రాజేశ్వరి పిల్లలూ యొక్కివబండి యెదురువచ్చింది. రాఘవ రావు రాజేశ్వరి పిల్లలు ముఖంగా యిల్లు చేరుకున్నం దుకు సంతోషిస్తూ జట్కూవాడికి తాకుగయిచ్చి పంపి వేసి లోపలికివచ్చి ‘అహం రెవికలగుడ్డలు తీసుక పోకపోయినా భోజనంచేసి వచ్చారే’ అన్నాడు పరి హసంగా. రాజేశ్వరి బడులు చెప్పకుండా ముఖం తీసిపెట్టుకొని రఘు విడిచివేసిన బూమ్మలు మేజోళ్లు చేతిలో పట్టుకొని గదిలోకి వెళ్లిపోయింది. ఆమె నైఘి చూచి ఏదో జరిగినట్టే ఉన్నదే, అని అను కుంటూ పిల్లలనూటలవ్వారా తిన్నగా రాజేశ్వరిని గూడా కలుద్దలో! దింపుదామనే ఉద్దేశ్యంతో పిల్ల లను దగ్గరకు తీసి ‘వెండిచారింట్లో ఏమిచేశారు? నాకు చెప్పరూ’ అన్నాడు. బంగారాదుంతులకూర చేకారన్నాడు రఘు. పంకాయకూరగూడా చేకారన్నది లీల.

‘నువ్వికూరల మామేమిటి? అప్పుచ్చు లేమిచేశాలో’ చెప్పండి’ అన్నాడు రాఘవరావు.

‘అప్పుదాలు,’ అన్నాడు రఘు.

“అప్పుదాలు అప్పుచ్చులా వాన్నా’ అని నవ్వింది లీల.

‘కావే? మెన్న అమ్మచేచిన అప్పుచ్చులట్టా లేవే?’ అన్నాడు రఘు కోపంతో.

‘అమ్మ చేసినవి పూరిలు, అనీయనీ ఒకటెందు కైనాయి? అయితే అమ్మచేసిన అప్పుచ్చులమీద పంచదార ఉన్నది గదా నీటిమీద ఉన్నదీ?’ అన్నది లీల తనవాదం సమర్థిస్తూ.

'మరిచిపోయినావేమో' అన్నాడు రఘు. రఘు సమర్థన చూస్తే రాఘవరావుకు వల్లమాలిన ముద్దు వచ్చి అనందంతో కుమారుణ్ణి ఆత్మకవ చేర్చి ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

'నాన్నా! తమ్ముడికి తెలియదుగాని అనందలు, జీలేటి, పరమాన్నం, పులిహోర చేశారన్నది లీల.

'పెరగప్పుయ్యలు చెప్పడం మైచిపోయిందీ' అని చప్పుట్లు కొట్టాడు రఘు.

'అనందలంటే అవేగా?'

'ఓనా నాన్నా?' అన్నాడు రఘు.

'ఓను బాబూ, వండివంటల మాట సరేగాని పాటలు పాడారా?' అన్నాడు రాఘవరావు.

'అఁ పాడారు, గంభీరగూడా పెట్టారన్నాడు రఘు.

'నాన్నా! మధ్య పెద్దపెద్ద వీటలేసి పెద్దపెద్ద అంటాకులేసి వాటిమీద కొత్త పెండికంచాలు పెట్టి పెండ్లి కొడుకుమా పెండ్లి కూతుర్నీ అక్కడ కూర్చో పెట్టారు. పెండ్లికొడుకు తన విస్త్రుట ఆపుడం తీసి పెండ్లికూతురు విస్త్రుట చేస్తేను ఎంగిలి ఆపుడం చేస్తే నేను అన్నం తిననని పెండ్లికూతురు కోపంతో మూతి ముడుచుకొని కూర్చున్నది' అని నవ్వింది లీల. 'ఇవన్నీ యొక్కడ విశదంగా చూచావమ్మా' అని కూతుర్ని లాలిత్వా ప్రక్షించాడు రాఘవరావు నవ్వుతూ.

పెనిమిటి లిద్దరూ యీవిధంగా ముచ్చట్లాడు కుంటే యొక్కడికన్నా ఒక్కక్షణం పెల్లివస్తే వేయి కబుర్లు చెప్పే రాతేశ్వరి గదిలోనుంచి యివరలికే రాకుండా నగలూ చీరలూ పవనస్తూ గదిలో నీరువా వద్దనే ఉండిపోయింది. రాఘవరావుకు భార్య మాట్లాడకపోతే యేమీ లోచలేదు. పైగా తానింతగా పోరాడి పంపిన విషయంలో యేమిజుగిందో తెలుసు కుండామనిగూడా మనస్సులో కు తూ హ ల ం గా ఉన్నది రాఘవరావుకు. అందువల్ల ఆమె పెట్టానైనా

కదలిద్దామని 'పోనీ భోజనంచేసి వచ్చారుగదా. రెని తెలు తీసుకపోకుండా పోతున్నానే భోజనం పెట్టారో' పెట్టారో అని మీ అమ్మచాలా భయపడ్డదిలే. రెనికలు లేలేదేమని యెవరు అడుగలేదుగదా బ్రిలిపోయినా' మన్నాడు రాఘవరావు పిల్లలిద్దర్నీ చెరివొకచేతా పట్టుకొని గదిలోకి వస్తూ.

'అవే! అడగలేదు' అని తండ్రికిచెప్తూ 'యేమీ అమ్మా అడిగారా అడగలేదు గామా' అన్నది తల్లితో లీల.

'అఁ అడగలే? నీకు తెలుసు' అన్నది రాతేశ్వరి కోపంతో.

'అయితే అడిగారా యేమిటి? మీ ఆదవాట్లు చాలా అసాధ్యలే' అన్నాడు. పెంటనే అందుకొని రాఘవరావు.

'చాలెద్దురూ మీమాటలువిని అన్యాయంగా అభా మపాలైవాను యివ్వారే.'

'అఁ ఆభానే! ఎంతమాట! నీనీ పెంటలు భోజనాలు యికమంచి మానేయ్. అగౌరవం జరిగిన తర్వాత యింకా పోవడమేమిటి తెలివి తక్కువగా.'

'వాళ్లం కేశారు? మనం కేసినదాన్నిబట్టే వచ్చింది. చేమా నలుగురి మాదిరిగా వెల్లిలే నా! అవమానం యెందుకు వస్తుంది?'

'తీసుక పోకపోతే మాత్రం ఆ మర్యాద చేయా రెనా? రెనికలు చూచా మనిషిని చూచా మర్యాద!'

'ఆమె చేతువలెనని చేసిందా యేమిటి? కేమా అందటితో పాటు తెచ్చాననే అనుకున్నది.'

'లేలేదని యెవరు చెప్పారు?'

'నేనే చెప్పాను.'

'నిన్నెవరు చెప్పమన్నారు?'

'రాతేశ్వరమ్మగారు! మీరు పనుపు కుంకుమ తెచ్చిన పల్లెం మీకు చుట్టించా? తీసుకొని మరి వెళ్లండి మమండీ. సందడిలో యొక్కడన్నా మతిది

పోతానుని చెప్పుకున్నానుని నీతామహలక్ష్మమ్మగా రడిగితే యేమి చెప్పేది? నేను తీసుకరా లేదంటే ఆనాడు.. ఆసలు ఆమె యిట్లా ఆడుగుతుండేమోనని నేను వెనుక వెనుకనక్కే ఉన్నా. అయినా ఆమె ఆకాస్త మాట ఆడగనే అడిగింది.

‘ఓకే దీనికేనా యింక గడవిక చెప్తున్నావు? మహా! మహా! మీరంతా వెండి పల్లాలతో పసుపు తుంతులు తీసుకపోవడం మామూలుగదా. అవి యే మన్నా మారుపడి పోతకేమోనని అడిగింది కాబోలు. అందులో నిన్ను అనమానం చేసిందేమన్నది?’

‘ఆమె అనమానం చేసిందని నేనూ చెప్పడం లేదు. ఎప్పుడూ తెచ్చేరాన్ని గమక తెచ్చాకేమోనని పరామర్శగా అడిగింది. ఆమె తప్పులేదు, నలుగురిలో లేలేదనిదానికి నాకే చచ్చిన చాచైంది. అయినా దీనికి పట్టినా మీపట్టే పట్టాయెను. ఎన్ని విధాల చెప్పినా విన్నారా? పోనీ! పోనీందా పూయకుంటాను మొట్టో అంటే దానికి కాదంటిని.’

‘అవును యిటువంటి పెట్టి మొట్టి ఆచారాలు మీకు మీరు తొలగించుకోవడం చేత కాకపోలే మే మైనా పట్టుపట్టి వదలించాలిసేందే. అందుకే యింక పట్టుపట్టాను. అయినా ఒకటి యివ్వబోయేటప్పుడు యీ ఆచారం అమలులో పెట్టడం పొరబాడే. మనము తీసుకోవలసి వచ్చినప్పుడే దీనిని విషేధించాలి.’

‘అవును నిజంగా చేయవలసినదని అది. మన ఆభిప్రాయం మనం ముందు తెలుపకుండా తీసుకపోవడం మన ఉద్దేశ్యం వారికేమి తెలుసు? లోభిత్వం చేత తీసుకరా లేదంటారు.’

‘అవును నిజమే. నిన్ను ఈ దినం చాలా కష్ట

పెట్టాను. కాని ఈలోకా వీమాలంగా ఈ ఆచారం ఆచరణలోకి వచ్చిందంటే నీకు వందలా లక్షించే సామాన్య పట్టుందిన తెందతో వుంటారు. క్రమంగా నీకే విషయం తెలుస్తుంది. అయితే దీనికి ఒక్కటే ఉపాయం. వచ్చే నెలలో మన లీల ఆక్షరాభ్యాసం చేసి ఆడవానికి మగవానికి విందు చేయవలె ననుకుంటున్నామా ఆలోచించి కార్డులలోనే ‘వెండి పన్నులు చెవికలగుద్దలు వగైరా బహుమతులు పుచ్చుకోబడవు’ అని ఆచ్చుకేయిస్తాను. అంతటితో వ్యవహారం పరిష్కారమైపోతుంది.’

‘అంతే అట్లాచేయండి నాకూ యిష్టమే.’

‘అమ్మయ్యా! యిష్టపడ్డావుగదా, యివ్వాలే నీవు ప్రసన్నురాలవు కావడం నాపాలిటికి యిష్టదేవతా ప్రసన్నం కంటే యొక్కవ ప్రయోదకరంగా ఉన్నది.’

‘అబ్బిత్తా! నాకేవ్వాలే చికాకుగా ఉన్నది కాని మీకథా కచ్చిం కాకేపు మానేయండి.’

‘పోనీలే నీకు చికాకుగా ఉంటే నిన్ను మాట్లాడించి యెందుకు క్రమపెట్టాలి? పెళ్లి కథన్నా వ్రాసుకుంటాను. గృహలక్ష్మికి.’

‘ఏమికథ వ్రాసుకుంటారు.’

‘యివ్వాలే జరిగిన కథే.’

‘ఆఁ అప్పుడే తలపెట్టారు; గృహలక్ష్మికి! సంసారం గుట్టూ వ్యాధి రట్టూ, అంటారుగదా యిటువంటి గృహధిరాజున్న కథలంటా వేరుపెట్టి పులికల కక్కించ వచ్చునండీ.’

‘చదవూ! అవన్నీ పూర్వకాలపు ఆచారాలు ఇప్పుటి ఫ్యాషన్ యిదే’ అంటూ రాఘవ రావు నవ్వాడు.

రాజేశ్వరిగూడా నవ్వు ఆపుకోలేక పోయింది.

కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ.

గొడుగుల పుట్టుపూర్వోత్తరాలు

గొడుగులు వేసుకొనడం ఆదాల్లా పని

చత్రపతి అంటే గొడుగుకు ప్రభువు అన్నమాట

శ్రీమతి గన్న వరపు వేంకటనూరమ్మగారు

సూర్యరశ్మి కొంచెం వేడిగా తగిలినట్లు తోచినా, ఆకాశంమీద దట్టంగా నల్ల మేఘాలుకనిపించినా మనం వెంటనే గొడుగు విప్పతాం. ఇది మనకు అలవాటైపోయింది. కాని ప్రాచీన తూర్పుదేశంలోని కొన్ని రాష్ట్రాలలో ఈపనే మనం చేసిఉండినట్లైతే తప్పకుండా మనతల ఎగిరిపోయి ఉండేది. ఇందులో ఎంతమాత్రమూ అసత్యంలేదు. ఆకాలంలో గొడుగు రాజచిహ్నం. రాజు గారేతప్ప మరెవరూ దాన్ని ఉపయోగించ కూడదు.

ప్రపంచచరిత్ర పుట్టినప్పటినుండికూడా గొడుగులచరిత్ర ప్రారంభమైంది. ప్రపంచంలో మనకు తెలిసిన నాగరికజాతులన్నీ గొడుగుల్ని ఉపయోగించేయి; కాని ఎండ నుండి వాననుండి సంరక్షించుకోవడానికి మాత్రంకాదు. గొడుగుంటే హోదాను తెల్పే చిహ్నమనీ, రాజులుకాని, రాజబంధువులు

కాని మాత్రమే దాన్ని వాడుతూఉండాలనీ ఆకాలపువారి అభిప్రాయం.

పురాతనహిందూదేశంలో రాజులకోసం, దేవుళ్లకోసం, దేవాలయాధికారులకోసం గొడుగులు వివిధానిర్మింపబడుతూఉండేవి. ప్రతీరాజసభకూ ఒక తెల్లనిపట్టుగొడుగు ఉండేది. ప్రభువు శిరస్సుమీద ఉండేట్లు దాన్ని ఒకనేవకుడు ప్రత్యేకంగా పట్టుకునే వాడు. ఈఅభ్యాసంచేతనే సంస్కృతకావ్యాలలో రాజుని 'చత్రపతి' అన్నారు. (చత్రం అంటే గొడుగు; దానికి ప్రభువుఅన్నమాట) పూర్వపారసీక, గ్రీకు, రోమనుగ్రంథాల్లో 'వైస్రాయి' అనేఅర్థంతో వాడబడిన 'సాత్ర పుడు' అనేపదంకూడా 'చత్రపతి' అనేదాని మారురూపమే.

ఆకాలంనాటి అభ్యాసం ఇప్పటికీ హిందూదేశం విడిచిపెట్టలేదు. మతసంబంధమైన మహోత్సవాల్లో పాల్గొని బయటకు

వెల్లెనమయంలో అనేకమహారాజులముందు పట్టుగొడుగులుకూడా ఉంటాయి. రాజుగారిచ్చిన ఛత్రాలూ, ఛత్రవాహకులూ అన్ని దేవాలయాలలోనూ ప్రత్యక్షమే. రాజభవనాలముందు ఎవరూ గొడుగువేసుకొని నడువకూడదని ఇప్పుడుకూడా రాజపుత్ర సాసంలో ఒకళాసనంఉంది. ఒక్క మనదేశంలోనేకాకుండా మిగిలిన తూర్పుదేశాలన్నింటిలోనూ ఈసద్ధతే అవలంబింపబడుతూ ఉండేది.

మలయాళదేశస్థులెవరూ గొడుగు ధరించేవారుకాదు, వాళ్లలో గొడుగులు ధరించేవారు ఉన్నతపదవిలో ఉండేవారు. ఒక్కొక్కపదవిలో ఉన్నవాడు ఒక్కొక్కరకంగొడుగు ధరించాలని నిర్ణయంకూడా ఉండేది. చక్రవర్తిధరించేగొడుగు 'గిల్లు' రంగుతో ఉండేది.

బావాద్వీపంలో 'బావతు' అనుపేరుగల చిన్నగొడుగును రాజుగారు ప్రత్యేకంగా వేసుకునేవారు. ఈగొడుగునా ఎండా, వానారకలకుండా చేయబడిందికాదు. రాజుగారు పరివారంతో వీధిలోనికి వెళ్లినప్పుడు ఆగొడుగుపట్టుకొని ఒకసేవకుడు ముందు నడుస్తూఉండేవాడు.

బర్మాలో రాజచిహ్నం తెల్లగొడుగు. గొతమబుద్ధుని విగ్రహాలమీదకూడా ఆగొడుగు పట్టేవారు. శిరస్సుమీద ఆగొడుగు లేకుండా రాజు ఇల్లుకదలడానికి వీలేదు.

చీనాదేశంలోకూడా రాజుగారు ఎవరికి గొడుగు బహుమతిగాయిచ్చారో వారే ఆగొడుగుల్ని రాజసభలలో పట్టుకోవాలి. చిన్నచిన్న ఉద్యోగాలు చేస్తూఉన్నవారు కాగితపుగొడుగులుమాత్రం ఉపయోగించవచ్చును.

ఇంగ్లండులోకూడా ఒకానొకప్పుడు ప్రజలు పెద్దవర్షంకురుస్తూ ఉన్నప్పుడుకూడా తడిసిపోతూనే ప్రయాణంచేసేవారు. గొడుగులువేసుకోవడం అడవాళ్లపని అని వాళ్ల ఉద్దేశం. కాని కొన్నాళ్లై నపిమ్మట జోనస్ హాన్స్ అనే అతడు ప్రజాభిప్రాయాన్ని, నిందావాక్యాల్ని లక్ష్యపెట్టకుండా మొట్టమొదట గొడుగు ఉపయోగించేడు. వర్షం పడినా పడకపోయినా 30 సంవత్సరాల వరకూ గొడుగులేకుండా వీధిలో నడిచే వాడుకాదు. అతడు మరణించినతరువాత 1786 లో ఇంగ్లీషువారందరూ గొడుగులు ధరించడం అడవాళ్లుచెయ్యవలసిన కృత్యం మాత్రమేకాదని గ్రహించి క్రమక్రమంగా గొడుగువేసుకోవడం అలవాటు చేసుకున్నారు.

తరువాత బ్రిటిష్ వారినిచూచి మన వారుకూడా అందరూ గొడుగులు వేసుకోవడం ఆరంభించి అభ్యాసంచేసుకొన్నారు. ఆకాలంనుండి గొడుగులుధరించడం ప్రపంచం అంతటా ప్రాకిపోయి అలవాటైపోయింది.

నా టి క ల

నమ్మువారు కొంతమంది; నమ్మని వారు కొంతమంది; చేసేవారు కొంత మంది; చేయనివారు కొంతమంది; అయితే నమ్ముతూ నమ్మమనేవారూ, చేస్తూ చేయమనేవారూ, తమ నమ్మకాలను, చేతలను బహిరంగంగా వెల్లడించేవారు చాలా తక్కువగా వుంటారు. తాము నమ్మింది జంకులేకుండా వెల్లడించడానికి పూనుకునే వారెప్పుడూ అభినందనీయులలోనే చేరుతుంటారు.

శ్రీమతి చావలి సూర్యకాన ప్రసూనాంబగాన

నాకు యిద్దరుపిల్లలు. పెండటిపి మాచిట్టి. రెండవ నాకు కృష్ణ. మాచిన్నవానిని చేదీయని పిలుచు చుండుటవాడుక. చేదీయనిన మాకు చాలాప్రేమ. చేదీకి యిప్పుడు ఆరువత్సరములు. చేదీకొంకలు యెప్పుటికప్పుడు తీర్చుచుండెడివారము. చేదీకి జరిగి వంత అచ్చటముచ్చటలు మాచిట్టిగూడా జరిగియుండ లేదు. మాపిల్లలిద్దరు అందగాండ్రు. ప్రతినిత్యము బడికి వెళ్లివచ్చినపుడెల్ల పిల్లలకు దృష్టితీయుట అలవాటు. నాకు సోదయనిన పెర్రనమ్మకము.

ఒకనాటిరాత్రి మాపిల్లలిద్దరకు జబ్బుకేసినట్లు మావారు కలగని పెద్దకేకతో నిద్ర మేల్కొందిరి. అప్పటినుండియు మాపిల్లలకేమి ముచ్చ వాటిల్లినో

యని భయము. కలగనిమూడురోజులకు ఒక ఎరుక తెను సోద ఆడిగితిని. అది ప్రక్కలకు బెనుకాదని జబాబొసగి నీకు కడుపుసోకము త్వరలో గలుగును యదార్థము అని చెప్పి వెళ్లిపోయెను. చేతులారా చేసుకొంటిని. యెరుకతనేల పీలిచితిని? సోద విసుకున్నంతనే జరుగుకార్యకార్యములు జరుగక పోవునా. చింతించి కృశించిన సోద యందు నమ్మకములేనివారు నన్నుకొంచి నవ్వుచురేమా? రోపల భయపడుచుంటిని. సాయంకాలము మావారు రాగానే యీవిషయముకెప్పి విలపించితిని. తుదకు వారు నన్ను బుజ్జగించి కలలు సోదలు నిజములా? భయపడకుము అని ఊరడించిరి. కాని ఉపనాలో

గ్రంధురు కాలము గడుపుచుంటిని. ఇట్లుండ మా చేతి జబ్బుచేసినది. పైపాయిడ జ్వరము. యిరు వదికోలా నిద్రాహారములులేవు. సోచె, కల మరుపు రాలేదు. చేతికి యేమికిదు రానున్నదోనని నుండు చుండెడివారము.

నిజానికి చేతిన్న మాచిట్టియే తెలివికలది. చిట్టి వయసు తొమ్మిదివత్సరములు. తప్పజేసినను అడపిల్ల గనుక కొండలతేసి కనికరిచివారము. చేతి యెన్ని తప్పలుజేసినను క్షురవాడుగనుక ముద్దు ముచ్చట్లు. చిట్టి చేతి తగవులాడుకొనిన చిట్టికి పూరకొమ్మని కన రెడివారము. ఇదిఅన్నియు చేదికాగుండి అడు కంటున్న కోలాలులోసంగతి. అప్పుడు మాచేతిలు మాకు తప్పగావోవలేదు. చేతి జబ్బుగావున్నసమయ ములో ఒకకోలా చిట్టి వాకడకువచ్చి, 'అమ్మా జడ జేయవా? జడజేసి మాడుకోలాలు అయినది చేది జబ్బుగానున్నాదని అడుగుటే మానివేసితిని. జడ పిల్లలు పిచ్చిపిల్లఅని ఎగతాళి జేయుచున్నారని యిడుగ 'తేవు వేసుదనులే. ఇవట జేకుజేయకుము. చేది నిద్రపోవుచున్నాడు. వాకిటకుపోయి యాడు కొమ్మని కనరితిని. చిట్టి మాట్లాడక ఏడ్చుచు యిల్లు వదలి బయటికిపోయినది. ఇట్లుండ మాయమ్మ పిల్ల వానిని చూచివెళ్లుటకురాగా 'చిట్టిని తీసుకొనివెళ్ల వలసినది. చిట్టి యిచ్చట అల్లరిజేయుచున్నది. డాక్టరు చేదిని విశ్వబ్రహ్మగా నుంచవలయునని తెప్పినాను. ఎవ్వరు దగ్గరకు రాకుదదని తెప్పరున్నాను. చిట్టికి యెంతజెప్పినను తెలియదు' అంటిని. మాయమ్మ చేది యిచ్చిందిగుండి వినివతోడనే చేదికి కొంచెం వింపాడికాచుకొని చిట్టిని తనతో కాకినాడకు తీసు కొనిపోయెను. చేది దినదినమునకు కుక్షపక్షచంద్రుని రీతి ఆరోగ్యము గాంచివాడు. డాక్టరు చేదిని చ్చటి ప్రదేశమునకు విక్రాంతిక్రై తీసుకొని వెళ్లవలసిందిగా

ఫలహానిచ్చెను. వెంటనే చేదినితీసుకొని బాపట్ల చేరితిమి.

కాకినాడలో మాయమ్మ గారియింటివద్ద చిట్టికి జ్వరము వచ్చుచుండెను. అమ్మఅమ్మయిని కలువ రించుచుండెను. మాయమ్మ ఉత్తరము వ్రాయుదువా వలదాయని యోచించి చేదికి పెచ్చుదిగాయున్న చూచిపోవలసినదనియు, చిట్టి లేవటము లేదనియు మిమ్ము జూడవలయునని కలవరించుచున్నదనియు ఉత్తరము వ్రాసెను. ఉత్తరము జూచుకొని ప్రయాణము గాకమునుజే వ్యాధి అధికముగానున్నది. తక్షణము బయలుదేరిరావలయును అని టెలిగ్రాం వచ్చినది. చేదినికదలించిన ఆరోగ్యమునకు యెట్టి అటంకము వచ్చునోయని మావారిని చేదిని అటనే యుండి నేను కాకినాడచేరితిని. చిట్టి నమ్మకాడగనే అమ్మాయనిపిలిచి ఎక్కుకొమ్మని సంజ్ఞజేసెను. చిట్టిని తీసుకొని యెడిలోగూర్చుండబెట్టుకొంటిని. అపిల్లకు వాచిన వాకే భయము ఆశ్చర్యము గలిగెను. చిట్టి కొంతసేపు అత్తేమచి 'అమ్మా! చేదికి జ్వరము రాగా తగ్గినదా? డాక్టరు నన్ను తీసువరమృతమని తెప్పి నాదా? నన్ను నీతో చేదివద్దకు తీసుకొనిపోవా? నీవు చేదినివదలిపెట్టి రావనుకొంటిని. నాకంటే చేది మిద మీ కెక్కువైతేను అని ఎరుగుదను. నాన్న చేదివద్దకున్నాడా? నాన్న, చేది రాలేదా?' అనుచు కనులు మానుకొనెను. నాటినుండియు చిట్టికి జ్వరము పొచ్చుచుండెను. నేను కాకినాడ వెళ్లిన మూడవ రోజునకే చేది, మావారుగూడా చేరుకున్నారు. చేయ కొనిన నాటిరాత్రియే మమ్ములనువదలి చిట్టి వెల్లి పోయెను. చిట్టి చిరుతహృదయము మాపక్షపాతమును గ్రహించినది. మాదుఃఖమునకు మితిలేదు. మాపక్ష పాతము యిప్పుడు తెలిసినది. చిట్టిమాటలు యిప్పుటికి హృదయకల్పములైనవి.

ప్రాంజలి

శ్రీమతి బుర్రా కమలా దేవిగారు

భుజంగ ప్రయాతాష్టకము

సదా సర్వస్మష్టి ప్రసంకల్పనత్వా
ప్రదీప్తానన్యమైశాంక భావప్రకల్పా
త్వదంఘ్రివసేవా ప్రపన్నాననాత్మా
మదీయూర్తి విధ్వంస మాంపాహి; దేవా!

ఇహాపత్తమ్మిసా శుభేందుప్రకాశా
బహుప్రాణికోటి ప్రభాదీప్యమానా
సుహృద్భావ సంపుష్ట సుజ్ఞానివారా
మహాశక్తిసంయుక్త మాంపాహి; దేవా!

విశోదాద్భుతానూన విశ్వప్రచాలా
మసీమా విశేషత్వ మాన్యప్రభుత్వా
ఘనాపజ్జనానీక కల్యాణదాతా
మనోదైవ్య విచ్ఛేద మాంపాహి; దేవా!

అధఃపాతభక్తాశ్రితాంచత్పదాగ్రా
సుధగృన్యరూపా విశుద్ధస్వభావా
సుధాసారకారుణ్య సున్నిగ్ధచిత్తా
మధువ్రాత పూతాత్మ మాంపాహి; దేవా!

ధరాభార భారేయ దక్షప్రతాపా
పరంజ్యోతిరూపా విభంగోగ్రపాపా
స్ఫురచ్ఛార దేందు ప్రపుల్లబ్జతారా
మరాళాచ్ఛ సత్కిర్తి మాంపాహి; దేవా!

భయక్లేశనాశా స్వభావాప్తజన్మా
దయావారిరాశీ సదానత్యభాసీ
క్రియాలబ్ధిసంధాన కృద్దక్ష శోభా
మయోత్కృష్ట సంస్కృప్తి మాంపాహి; దేవా!

జితక్రోధకామాది జృంభద్విరోధీ
శ్రితానీకహృత్తాప శీతాంబువృష్టి
ప్రతీకాప్రమేయా ప్రభావాగ్రగణ్యా
మతిజ్ఞేయ దివ్యాత్మ మాంపాహి; దేవా!

సమస్తావనీనాథ సందోహనేతా
సమానాభిమాన ప్రజానీకహేమా
క్షమాపద్మదైశ్వర్య శశ్వత్సకాశా
మమత్వోద్ధతిద్యేష మాంపాహి; దేవా!

ప ర్వా లో చ న

== స్త్రీ సమాజములు

స్థిరముగా ఉండాలంటే ==

శ్రీమతి పాకల రాజామణెమ్మగారు

శ్రీసమాజములవలని లాభమేమి?

గృహకృత్యము లొనర్చుకొని పీరికసమయమం దేమియుతోచక యూనిగొడవలతో ప్రొద్దుపుచ్చుటకన్న శ్రీలండ రొకచోజేరి సంఘమందున్న కష్టస్థితు లరయుచు తన్ని వారణోపాయ మా లో చించు కొనుట, సద్గ్రంథకాలక్షేపముచేయుట మొదలగునవి శ్రీల యభివృద్ధికి మార్గములగును. అందు కే సమాజస్థాపన మావశ్యకము. ఇప్పుడు పెద్దపట్టణములలో సమాజమందిరములు (లేడిస్ క్లబ్బులు)న్నవి. చాలమంది శ్రీలందు సభ్యురాండ్రై ప్రతిదినము సాయం కాల మచ్చట ప్రొద్దుపుత్తురు. కాని యభివృద్ధిపూజ్యముగానున్నది. క్యారం, బ్యాటు మెంటో మొదలగు నవనాగరపాటలాడుచు యనవసర ప్రసంగములతో ప్రొద్దుపుత్తురు. విదేశపద్ధతులందలి వ్యామోహముచే ప్రతిదిన మీ క్లబ్బులకు బోవుటగాని శ్రీల యభివృద్ధి కిసుమంతయు లాభదాయకములు కాకున్నవి.

సరియైన సమాజములు లేవనికాదు. ఏకొద్దిపాటోయున్నను వానిలో కొన్ని తగిన యాదరణలేక కునికిపాట్లు పడుచు

న్నవి. ఊరూర యొక్కొక్క సమాజముండవలెనుగాని యిన్నిజిల్లాల కే నాలుగో యాదర్శదాయకమైయున్నచో నేమి ప్రయోజనము! వీనికి ముఖ్యముగా ధనసహాయ మావశ్యకము. ధనములేకున్న యిట్టివి నిర్వహించుట కష్టము. పదిమంది ధనవంతులు పూనుకొన్నచో యూరూర నొక సమాజ స్థాపన కాదా? గుడ్డలకు, విలాసవస్తువులకు, వేషకలు మొదలగువానికొక కెంతేని ధనవ్యయము జేయుదురుగాని యభివృద్ధిదాయకములగు వస్తులకు వెనుదీయుదురు. సంవత్సరమునకు మూడు రూపాయలు చందా కట్టి గృహలక్ష్మి మొదలగు పత్రిక లెదుకు తెప్పించుట యని పోరుగింటినుండి తెప్పించుకొని చదువు ధనకుల నెందరినో నే నెరుగుదును. పత్రికాభివృద్ధికి చేతనైన సాయము చేయుటకైన చందాదారుల మగుదమన్న యోచనేలేదు. అట్టిచో కొంతడబ్బు ఖర్చు పెట్టి సమాజములను మన యాంధ్రనారీ మణులు స్థాపింతురా? అంత యుదారబుద్ధి మన యాంధ్రసోదరీమణులకున్న నే మన దేశము బాగుపడును.

సమాజమందిర మందరి కందుబాటుగు

చోట నుండవలెను. ధనవంతులన్న స్వంత బండ్లలో కార్లలో వత్తురు. సామాన్యుల కేక్కువ బండ్లకు కర్చిన రాగలరాక వారమున కొకసారి యనగా శని, ఆదివారముల యం దే దినమైన సాయంత్రము నాలుగు మొదలారుగంటలవరకైన గృహకృత్యముల కంతరాయముండదు. భర్త లాఫీసు నుండి యింటికి రాగానే భార్య లింటలేకున్న వినుగుగానుండును. శని, యాదివారములైన కార్యాలయములకు సెలవగుట, వారా సమయమునకే బయటకు పోదురు. కాబట్టి స్త్రీల కదే యనుకూలనమయము. అనవసరమైన యాటలతోగాక సద్గ్రంథ కాలక్షేపము, స్త్రీల యభివృద్ధికి మార్గములగు యువన్యాసములు విదుషీమణులొనగుట మొదలగునవి జరుగవలెను. అందే గ్రంథాలయముకూడ స్థాపించిన మంచిది. అందువలన స్త్రీలకు తీరికనమయములం దేదైన చదువుకొని ప్రొద్దుపుచ్చుట కనువగును. ఇందువలన భాషాభివృద్ధియగుటకు వీలగును.

గృహపరిశ్రమలవలన ధనము సంపాదించగోరువారు తామొనర్చు చేతిపమల సభామందిరమునకు గొనివచ్చిన యిష్టముండువారు వానిని గొనన ప్లేర్పాటు జరుగవలెను. ఇట్లు ప్రోత్సాహమున్నచో గృహపరిశ్రమలయం దందర కాదరముండును. భర్తకు వచ్చు జీతము సంసారమునకు బొటాబొటగా సరిపోవు గృహిణు లీ సమాజములకు గాని గ్రంథాలయములకు గాని

చందా నివ్వలేరు. అందువలన యట్టివారి కుచితముగా నుండవలెను. సామాన్యులకు మానమునకు సామాన్యచందా యేర్పరుపవలెను. ధనికులగు వా రుదారబుద్ధితో తగురీతి ధనసహాయము చేయవలెను. లేకున్న యిట్టి కార్యములు నిర్వహించుట కష్టము.

పై జెప్పిన పద్ధతులలో యిరువదిరెండేండ్ల క్రిందట కీర్తిశేషురాలైన పితాపురము మహారాణిగారివలన పితాపురమున యొక స్త్రీ సమాజము, యువతీపాఠశాల స్థాపించబడి యామె పరలోకమున కేగువర కవిచ్చిన్నముగ నెరవేర్చబడినవి. ఆ రోజులలో పండ్లెండు వత్సరములకే బాలికలను పాఠశాలలకు పంపుట మానుచుండిరి. అందుకే యామె తానుండు కోటయందే ఘోషా కనువగు పద్ధతులతో నొక పాఠశాల స్థాపించి యం దింగ్లీషు, తెలుగు, కుటుంబ సంగీతము నేర్పించున ప్లేర్పాటుజేసెను. గృహకృత్యముల కంతరాయము లేకుండుటకై మధ్యాహ్నము రెండు గంటలు మొదలు నాలుగు గంటలవరకు యీ పాఠశాల జరుగుచుండెడిది. ఘోషా శావంతయు యంతరాయములేకుండుట యెట్టి ఘోషాగలవారైన చదువుచుండిరి. ఆ మహనీయురాలిచే స్థాపింపబడిన విద్యాలయమున జదువుటచేతనే నాకు చిన్న వ్యాసములను గృహలక్ష్మియందు వ్రాయగల శక్తి యుట్టినది. అక్కడే వదునైదు దినముల కొకసారి స్త్రీసమాజము నేర్పాటు

శ్రీ సమాజములు స్థిరముగా ఉండాలంటే

జేసిరి. పైన వివరించిన పద్ధతు లా సమాజ ముం దామెచే నేర్పరుపబడి సర్వజనామోద దాయకములై చాలవర కా యూరియందు శ్రీల కభివృద్ధిదాయకములైనవే. అందు చేత వాటినే వివరించితిని. శ్రీమతి సరో జినీదేవి, మృణాలినీదేవి, బాలాంత్రపు శేష మ్మగారు, కొటికలపూడి సీతమ్మగారు, కమలా సత్య నాథమ్మగారు మొదలగు విదుషీమణు లెన్నో శ్రీజనహితదాయకము లగు యుపన్యాసము లిచ్చెడివారు. ఆ సాధ్వీమణి దివికేగిన యనంతర మంత జయప్రదముగా లేనట్లు వినికి. ఆమె మహారాణి గనుక యావిధముగా యొక్కతే సాగించినది. సామాన్య లట్లు కొనసాగించుట కష్టమే. అయినను ఊరికి పదిమంది ధనవంతులైన శ్రీలు పూనుకొన్న యొక సమాజము స్థాపితముగాదా.

ఈ సమాజమువలన యెంతేని శ్రీలకు లాభములున్నవి. కనుక మన యాంధ్ర సోదరీమణులు “కమపులోగల చల్ల కదల కుండిన జాలు, యెయ్యది యెటుబోవనేల” మనకవి యుపేక్షింపక కొంత ధనవ్యయము

నకు, ప్రయాసకు లెక్కింపక యుత్సాహముతో యూరూర యిట్టి సమాజమందిరములను స్థాపించి శ్రీ జనాభివృద్ధికి మార్గ దర్శకులగుదురుగాక.

సర్వజనానుకూల్య పరిస్థితులున్న నేగాని యవి స్థిరముగా కొనసాగవు. ప్రతి సమాజ మందిరమునకు కొంతమూలధనము మంచిది. అప్పుడప్పుడు బాలికలచేత చిన్ననాటకములను ప్రదర్శింపించి యందుకు టిక్కెట్లమూలముగా కొంతధనము రాబట్టుట యాధనము సమాజమునకు నిలవజేయుట మొదలగునవి యుండవలెను. ఇందుకు కొందరు ముందంజ వేసి కార్యదీక్ష వహించిన నేగానికొనసాగుట కష్టము. ఆంధ్రనారీమణులంద రొక్క తల్లి కడుపున బుట్టిన సోదరీతతిగ నెంచి మన శ్రీల యార్థిక, సాంఘిక, విద్యా దుస్థితుల బాపి సంతోషసౌఖ్యములతో తులతూగు నట్లు జేయ దీక్షవహింపుడు. నాడే మన శ్రీల కభివృద్ధి చేకూరును. సర్వేశ్వరు డట్టి యుత్సాహ శక్తి సామర్థ్యములను యాంధ్ర రమణీమణుల కొనగలుగాక.

విదేశీ వెట్టి విడితే

సంసారం చక్కబడుతుంది

శ్రీమతి కె. సుగుణమణిగారు

“ఒకరు మిమ్ము స్వల్పహారమున కాహ్వానించిననా రనుకొనుదు; అప్పుడు వారలు యిచ్చున దేమి యోగురించితిరా? ఇచ్చునది ఫ్రెంచికాఫీ, చేర్చేది బావాచక్కెర, ఉపయోగించేది ఆస్ట్రేలియన్ టెన్మిల్కు, తినబెట్టేది గ్లాస్టో బిస్కట్లు!, త్రాగేది జపానుకప్పులు వల్లెరములతో, కలుపుకొనేది

రచయిత

జర్మనీ చమ్పూలతో, కాగబెట్టేది ఆమెరికా స్టవ్మీద, నుండించేది బర్మాఆయిలుతోడ, వెలిగించేది స్వీడన్ నిప్పుపుల్లచేత, బల్లపై నుండేదికూడ లంకపైర్ టేబిల్ క్లాత్తే!! ఇక యెటువచ్చిస్వదేశాది యేమన కాఫీలోని ‘నీరు’ మూత్ర మే!” ఇది మనస్వదేశాభిమానము.

‘నిరాదంబరజీవనము—విదేశవస్తునిరసన’ యని శ్రీ సంస్థలు నిరంతరము ఘోషించుచునేయున్నవి; ‘సాత్వికాహారము—భిక్షువస్త్రధారణ’ యని గాంధీ మహాశయుఁ డహర్నిశము బోధించుచునేయున్నాడు; ‘సుర యిత్యాది నిమగ్నపానీయవిసర్జన’ యని కాంగ్రెసుమంత్రులు నిత్యము హెచ్చరించుచునే యున్నారు. కాని—ఊహార, ఇంటింట పాశ్చాత్య వాగరికతాచిహ్నములగు ‘టీ, కాఫీ, ఓవర్టిన్’ మొదలగు పానీయములనుండి ‘గ్లాస్టోబిస్కట్లు, హాల్టిక్సుపుడ్సు’ మున్నగు విదేశ యాహారపదార్థముల వరకు విదేశవస్తువులే చాదవిడుచున్నవి. మహిళా

మణుల వేషములకు, మహాత్ముల ఘోషనీతి, విద్యల బ్యాటీలకు దినచర్యలో ఆవసరమైపోయిన స్నోలు, సోఫులు, గోల్డుస్లేటు సిగరెట్లు, ఫేసుపాడర్లు యిత్యాది యెల్లపదార్థములు దూరదేశములనుండి దిగుమతియైనవియే కావలసివచ్చుచున్నవి. ప్రాద్దుట పండ్లు తోముకుచ్చువర్గరనుండి రాత్రి పయందబోవు నపుడు నేవించు ఓవర్టిన్ వరకు వలయు వస్తువు లన్నియు వైనుండి దిగుమతియైనవియే గాని, స్వదేశ మున స్వదేశవాసులచే స్వగృహమున స్వధర్మ చారిణిచే తేయబడిన పదార్థములే లేవు. ఉన్నను వాటి నుపయోగించువారు అరుదు; ఇంట తేవీకొనిన

వస్తువులందు చులకనభావము. “మారపుకొంచు నునుప”న్నట్లు ప్రతీదియందు తయారైన పచ్చిచెత్త యైనను పరమశ్రేష్టముగ పరిగణింపబడుచున్నది.

శ్రీ పట్టాభి సీతారామయ్యగారు ఒక సందర్భమున “ఒకరు మిమ్ము స్వల్పాహారమున కాహ్వానించివారమకొనుడు; అప్పుడు వారలు యిచ్చున దేమియో గుర్తించితిరా? ఇచ్చునది ఫ్రెంచి కాఫీ, చేర్చిది జావా చక్కెర, ఉపయోగించేది ఆస్ట్రేలియన్ టిన్ మిల్కు, తినలేట్టిది గ్లాస్టోలిస్కట్టు, త్రాగేది జపాను కప్పలు పల్లెరములతో, కలుపుకొనేది జర్మనీ చమ్పూలతో, కాగలేట్టిది అమెరికా ఫ్లవమిద, మండించేది బర్మా అయిలుతోడ, వెలిగించేది స్వీరకా నిప్పువులచేత, బల్లపైమండేది కూడ లంకపైర్ ఓలివ్ క్లాత్తే!! ఇక యెటువచ్చి స్వదేశాది యేమన కాఫీలాది ‘సీరు’ మాత్రమే!!” అనివారు. ఇట్లున్నది యిప్పుటికిని మన స్వదేశాభిమానము.

పైన పేర్కొనిన వస్తువులు చాలవరకు అనవసరములు; వృథావ్యయోగములు; పైగా అవాలోగ్య రాయకములువైయున్నవి. గృహిణులు కొంచము ప్రాన్ని వహించినచో అనవసరవ్యయముల నెన్నిటితో మానవచ్చును; తమ దిడ్డలచే—భర్తలచే మాన్వింపవచ్చును. అనవసరములను అవసరిగానిది యింటచే స్వల్ప వ్యయప్రయాసలతోడనే తేసికొనవచ్చును. అట్టివి కొన్ని యిక్రింద చూచించుచుంటిని.

ఇంకను మన యింట్లో నిత్యము ఉపయోగింపబడు ఒక్క ఆహారవస్తువుల విషయమై పరిశీలించినను పరిస్థితు లతితోచనీయములుగనున్నవి. మనము ఉపయోగించువానిలో ముఖ్యమైనవి ఓ వల్ టి క, బెంజర్నపుడ్డు, మెల్లిమిపుడ్డు, హార్లిస్ మార్టెడ్ మిల్కు, మాల్టయిక్ ష్రాప్, గ్లాస్టోలిస్కట్టు మున్నగునవి. ఈ పాశ్చాత్యవస్తువులకొకై విదేశములకు మన మెగుమతి చేసికైచుచున్న డబ్బు మొత్తమును యిక్రిందపట్టియందు పరిశీలించినచో ఒక్కసారి కరి

రము కంటింపకమానదు. ముఖ్యముగా గృహిణీలు కొంచము శ్రద్ధవహించినచో యాలక్షల ఖరీదుచేయు విదేశపదార్థములకు మారుగ తత్సమ్యములగు వస్తువుల నింటనే తేసికొనవచ్చును.

మన దేశమున 1934-'35లో దిగుమతియైన నిట్టి పదార్థముల విలువ:—

లిస్కట్టు, హార్లిస్ మున్నగు	
చేటెంటు ఫుడ్సు	రూ. 57,18,000
మిల్కు ఫుడ్సు	„ 13,68,000
మొత్తం	„ 70,86,000

ఇది హిందూ దేశమంతటికిని. మన మద్రాసు రాజధానికి ఒక్క సంవత్సరమునకు సుమారు పదమాడున్నర లక్షలని యిక్రిందివివరములవల్ల తెలియగలదు.

ఒక్క మద్రాసు రాజధానికి 1934-'35 సం.లో వీటికైన ఖర్చు:—

చేటెంటు ఫుడ్సు	రూ. 10,78,000
మిల్కు ఫుడ్సు	„ 2,87,000
మొత్తం	„ 13,65,000

ఇట్లే లక్షలు, కోట్లు దేశములనుండి దారితీయుచుండ మన దేశీయుల కడుపులెందుటయు, విదేశస్తుల కొకారులు నిండుటయు జరుగుచున్నది. ఈమాదిరి పదార్థముల తయారుచేయుటకై వలయు సామగ్రి మనకు లేకకాదు. భరతభూమి నవధాన్యములు, నానాపంటలు పండించిపోయే కల్పరత్తి. వైవాటికన్న అనేకరెట్లు విలువగల ఆహారపదార్థము లుత్పన్నములగుచున్నను మనకు వాటి సుపయోగించుకొనుట తెలియదు. మన అజ్ఞానముచే, అశ్రద్ధచే, ప్రభుత్వము వారి చేయుారతమిచే మన పరిశ్రమలు మూలపద ప్రతివస్తువును వైదేశములనుండి విస్తారవ్యయములతో తెప్పించి వాడుకొనుట చేయుకొంటిమి. స్వల్ప వ్యయముతో సునాయాసముగ తేసికొనుటకు వీలగు వానినిగూట చూచితేయుచుంటిమి. దీనికి శ్రీల

పోషితమును, పాదు పెరుగనియు కూడ కారణములు.

ఈ పైయాహారములన్నిటను ముఖ్యముగా నుపయోగించుచు 'మాల్లు' అను పదార్థము. దీనిని మామూలుగ బాల్లిధాన్యమును (యవలు) మిక్కిలకట్టి దాని నుండి తయారుచేయుదురు. బాల్లికి బదులు మన జీకమున పర్యపాధారణముగ పండు ధాన్యము, జొన్నలు, చోళ్లు, గోధుమలవండి యీ మాల్లును తయారుచేయవచ్చుననియు, యిది ఆహారపువిలువయందు బాల్లిమాల్లునకు యేమాత్రము తీసిపోక దానిని మించి వదిగూడయైనవనియు, యిదివరకు మద్రాసు గవర్నమెంటు వ్యవసాయ రసాయన శాస్త్రజ్ఞులుగానుండి (యిప్పుడు ఢిల్లీలో ఆఖిలభారత వ్యవసాయశాఖన దైర్ఘ్యరుగనుండి)క ఆంధ్రమహాశయులు శ్రీ రావు బహద్దూర్ డి. విశ్వనాథ్ గారు తీవ్రపరిశోధనలు గావించి తేలుపరచిరి. ప్రతియింటను యీ మాల్లు ఆహారమును తయారుజేసికొనుటకు వీలగు పద్ధతిని కనిపెట్టిరి.

జొన్నలు, పప్పు, గోధుమలు మొదలగు యే గింజలుగాని, వాని మొలకలెత్తిపప్పును దానిలో అనేక జీవరసాయనిక మాన్యులు జరిగి, అందలి ఆహారపదార్థములందు రసాయనిక విద్యిచ్చుక జరిగి జీర్ణకర్త కాభారధూతములగు, ఎంజైముస్ అను పేరు గల పదార్థము లభివృద్ధిచెందును. అది గింజలలో నుండు పిండిపదార్థమును నులభముగ జీర్ణమున చక్కెరలుగ మార్చును. మాంసకృత్తులుకూడ చాలవరకు జీర్ణమును. ఈ శక్తియుతములగు ఎంజైముస్ మాల్లు నుండునుటచేత దీనితోజేర్చిన మరి యే యాహారమైనను నులభముగ జీర్ణమును, మాల్లునకు కమ్మటి వాడవకూడ గలదు. ఈ కారణములచే దానిని పైన తెప్పిన పేటెంటు పుచ్చు చేయుటలో విరివిగా నుపయోగింతురు. ఆ మాల్లుకు తదితర పుచ్చును యింట జేసికొను విధానము నీక్రింద వివర్చుచున్నాను.

జొన్నలనుంచి ఇంటియొద్ద మాల్లు ఆహారములను జేసికొను విధము:—

దీనికి కొంచెము క్రమకప్పు ఖరీదు లేదు.

మాల్లు ఆహారముచేయు క్రమము:—

నుందిరకము జొన్నలు కుభ్రపరచి బాగ్రత్త చేయుము.

ఒక రాత్రియు, ఒక పగలును మంచినీటిలో నానెయ్యుచు, అధమపక్షము నాగున సాయలు నీటిని మార్చుము.

నానిన జొన్నలు ప్రాగు చేసి రిడిలట్టుకప్పి మొలకలు కనబడువరకు నుంచుము. అది రాగానేకుభ్రమైన చాపవీడ పలుచగా నెరపి, అప్పుడప్పుడు నీరు జల్లుచుండుము.

మొలకలు 3/4 అంగుళముపొడవు వచ్చినతోడనే నీడను ఒక పూట ఆరనిచ్చి బాగుగా ఎండలెట్టుము.

ఎండిన గింజలలో కొంచెము నీరుజల్లి పొట్టుపోవు నట్లు దంపి, చెరగవలెను.

మొలకలు చేమగానుండును గనుక దానినికూడ పూర్తిగా తీసిజేయవలెను.

పొట్టుతీసిన గింజలు బాణిలో నన్నుని పెగవీడ (కమ్మటివాసన బాగుగా వచ్చువరకు) కొంచెము గోధుమరంగు వచ్చువరకు జేవవలెను. అది మాడి పోనూడదు.

కాఫీ మరలోగాని తిరగలిలోగాని నన్నుముగా విసిరి వస్త్రలాగితము చేయవలెను.

ఈ నన్నుని పిండి కావలసినంత జేసికొని పల్పని పాయసముగా కాదికొవచ్చును.

కాడిలసినయెడల పాలు, పంచదార ఇష్టప్రకారము చేర్చుకొవచ్చును.

ఒకటియక ఉప్పు చేర్చినను రుచికరముగ నుండును.

కొన్నిలకు బదులు మరియే ధాన్యములైనను వాడవచ్చును.

ఈ మాల్లు ఆహారము తయారుచేయబడిన దానిగా పల్లవురు తమ యిండ్లలో నిద్రింపకును, తమకును స్వల్ప ఆహారముగ నుపయోగించుచున్నాడు. గాయపురం గవర్నమెంటు ఆనుష్ఠితలో కొందరు శాస్త్రజ్ఞులకు వాడబడి దాక్షిణ్యము ఇవ్వబడును. దీనిని తమగృహములో వాడుచు పై విశ్వవాదంపంతులు గారే యిట్లు వివరించుచున్నారు. — “మా మంటుం బమునకంతకు విశ్వము యీ మాల్లునే వాడుచున్నాను. నా సహ ఉద్యోగియులు, మిత్రులు కూడ చాలబోట్ల ఉపయోగించుచున్నారు. ఇది అందరికిని వచ్చి, చాల ఆరోగ్యకరమైనదని శ్లాఘింపబడినది. గాయపురం ఆనుష్ఠితలోనే గాక మా యింటనే ఒక రోగి మరయే యితర ఆహారమును తిరించుకొని శక్తి లేని అవస్థలో నీ కొన్నిలమాల్లును రెండుమాసములకు పైగా వాడుక చేసితిమి. రోగి అదృశ్యమైన బలము చేకూరెను.”

పిల్లలకును శాస్త్రజ్ఞులకును ములభముగ తీర్చును ఆహారములు మాల్లు కలిపి తయారుచేయుదురని ప్రైవెట్టుబడియే. అది తయారుగ పద్ధతులు చేపెంటు చేయబడుటచే సరిగా తెలియరాదు; కాని, వానిని చాలవరకు అనుకరింపవచ్చును. ఈ దినము కొన్ని నూదించుచున్నాను.

(1) లెజన్సుపుడ్డు మాదిరి చేయుటకు;— (పల్లవిపత్రములో) తాల్చిన మాల్లు 3 పార్లను ఒకపాలు ఆరోమాటు (Arrow-root) పిండితో కలిపి గాలిచొరనిమూతి వెడల్పునీపాలో నిలువచేసి కొని, లెజన్సుపుడ్డు మాదిరిగ వాడవచ్చును. అన్ని విధముల యిది లెజన్సుపుడ్డుకు సమానములు కలదని యుజ్జాపు చేయబడినది.

(2) మాల్లుఎక్స్ట్రేక్టు:—అనువదిన మాల్లును నీటిలో కలిపి వడియకట్టి తయారుచేసిన మాల్లుయొక్క

సారము. దాని నిట్లు చేయుదురు. మాల్లుపిండి 3 రెట్లు నీళ్లలో కలిపి, 3 గంటలయిన వెనుక సన్నని గుడ్డనుండి వదలబోసి ఆ సారమును ఆరబెట్టుదురు. (వేడిచేసి యిది ఆరబెట్టినయెడల దానిలోనుండు తీర్ణ శక్తి కాధారభూతములగు ఎంతెక్కువైనదిపోవును; అందుచే గాలినత్తిడి తక్కువగా నున్న చోట్ల (Partial Vacuum) లో 40-50 డిగ్రీల వేడి మాత్రమే ఉపయోగించి ఆరగదురు.) గుడ్డలో మిగిలినందున పిండిని నీటిలో మరగించి, వడియకట్టి ఆయారబెట్టిన ఎక్స్ట్రేక్టును కలుపుదురు. అట్లు చేయుటవలన మాల్లులోని ఎంతెక్కువైన ఆయుడికిన పిండిని తీర్చుచునే త్వరగా తీర్చించు పద్ధతులుగా మారును. అది విక్రయింపకమువలె నైన వెనుక గాలిచొరని నీహలో నింపి ఆమ్మదురు. ఇదియే మనము చాల దర్శిల్చికొని తిను మాల్లు ఎక్స్ట్రేక్టు. విదేశవస్తువునలె రంగ వాసన వచ్చుటకై వేదిన పిండిని కొంచము కలుపవచ్చును. త్వరగా తీర్చమై బలము నిచ్చు ఆహారములలో యీ యొక్కస్ట్రాక్టు యొకటి.

(3) మెల్లిస్సుపుడ్డు మాదిరి:—ప్రైవెట్టునమాల్లు యొక్కస్ట్రేక్టు ఒకపాలును కొంచము ఉడికించిన పిండి రెండుపార్లు కలిపి గాలినత్తిడి తక్కువగా నున్న చోట్ల ఆరబెట్టి పాడిచేసి, కొంతపాల చక్కెర (Lactose)ను కలిపినచో మెల్లిస్సుపుడ్డుతో రుచ్యమగు ఆహారము తయారగును.

(4) పోల్లిక్కు, మాలైడ్ మిల్కువంటిది:—వెన్నతీసిన పచ్చిపాలు (Skimmed-milk) ఆరబెట్టి, పాడిచేసి (80 పార్లు) - మెల్లిస్సుపుడ్డుతో కలిపిన మాల్లు యొక్కస్ట్రేక్టు పాడి (30 పార్లు) పోడను, పోడా (తిక్కోడా) ఒకపాలుతోడను కలిపి నీహలో పోసి ఉపయోగించినయెడల పోల్లిక్కు మాల్లుపాలతో సమానముగా నుండును.

(5) నేవటోన్, ప్లాస్మాన్ మాదిరి ఆహార

ములు:—నీటిలో ముఖ్యముగా నుపయోగించునది పాలలోని మాంసకృత్తుపదార్థము-‘కేసీను’ (Casien) అతనిది. కేసీనును సరిగా యిండ్లలో తయారుచేయుట కష్టము. కర్మాగారములలో చేయవలెను. కేసీను, సోడియము గ్లి సో ఫో స్పీటుతో కలిపి (Vacuum) లో అరబెట్టి పొడిచేసిన నీళ్లలో కరగు నీవబోజను వంటి ఆహారమగును.

ప్లాస్మాన్ వంటి ఆహారము తయారుచేయుటకు 80 పార్ట్ కేసీను 5 పార్ట్ వెన్న 7 పార్ట్ సోడా (ట్రై కా ర్బొనేట్), 13 పార్ట్ ‘పాలచక్కెర’ (Lactose) కలుపవలెను.

(6) నూట్రాన్ వంటి ఆహారము:—తేలు పెనగ పిండిలో మాటికి 45-50 పార్ట్ మాంసకృత్తులు గలవు. దాని నుపయోగించి జర్మనీవారు నూట్రాన్ అను పేరుంటున్నట్లు తయారుచేసి వివిధంగా మనవంటి వారి కమ్ముచున్నారు. ఇట్లే పత్తిగింజలనుండి ‘ఫ్లోరీడా ఆల్బుమెన్’ అను మంచి ఆహారము తయారు చేయ బడిను.

మంచి తరుపెనగపిండిని చక్కగా పొడిచేసి (84 పార్ట్లు)—కేసీను (5 పార్ట్లు), సోడా (1 పార్టు) కలి పినచో నూట్రాన్ వంటి చాల పుష్టి కలుగజేయు ఆహారమగును. ఇది బలహీనులకు, దయానిటిస్ రోగులకు చాల మంచిది.

నూట్రాన్ ఒక పాలు, గోధుమపిండి మూడుపార్ట్లు కలిపి రొట్టెలు కాల్చుకొనినచో ప్రకృష్టమగు ఆహార మగును.

(7) గ్రేవునట్టు:—అది చాల కొనియోదబడు ఆమెరికా పేరుంటున్నట్లు వంటిది యీ క్రిందిరీతిని చేయవచ్చును.

100 పార్ట్లు మాల్టుపిండిని 400 పార్ట్లు గోధుమ పిండితో కలిపి, పిట్లపొసి, పరిమిది ముద్దవలె తేసి కొన్ని గంటలుంచిన యెడలి మాల్టువలనపిండి అంతయు

జీర్ణమగు ఆహారముగ మారును. మరల 300 పార్ట్లు మాల్టు కలిపి కొంచము యీస్టు (Yeast) లేక కణును చేర్చి (కణులో యీస్టు కలదు) ఒకగంట యించి వేడిపొయ్యిలో ఒకగంట వేచవలెను. తరువాత చిన్న ముక్కలగా కోసి, మరల ఎండచేసి, పొడిచేసినచో కరకరలాడు కమ్మటి గ్రేవునట్టు అగును.

(8) వెర్మి సెల్లి (వేమియా):—పన్నుని గోధుమ పిండిని తగుమాత్రపు నీటితో కలిపి, ముద్దగా పిసికి, పన్నుని బెజ్జములుగల తలుపుండి (కారపుతూసవలె) కొక్కిరి, ఆవారములకు వీర వారబెట్టి నిలువ చేసికొని నచో వాటిని పాలలో కలిపి వేమియా చేసికొన వచ్చును. మకరొనీ (Macaroni) యనునదికూడ యీ రీతికే తయారుచేయుదురు. అది కొంచము గుల్లగా నుండును.

(9) మాల్టువలెనే నులభముగ జీర్ణమగు—పసి పిల్లలకు, రోగులకుకూడ పనికివచ్చు ‘పేలాల ఆహారము:—ధాన్యపుగింజలుగాని జొన్నలుగాని ఒక రాత్రి నానబోసి, మంగళములో వేచినయెడల చక్కటి ‘పేలాల’ తయారగును. వాటిని పొడిచేసి వలనినయెడల తొల్చి, కొంచము చీనాపంచదార చేర్చి యుంచుకొనేది. దీనిని వేడినీళ్లలోగాని, పాలలో గాని కలిపి ఒకవోటిన్ వలె పసిబిడ్డలకు పట్టించిన చాల నులభముగ జీర్ణమగును. రుచికరముగను, కమ్మ గనుకూడ యుండును. అనేక పేరుంటున్నట్లుకన్నా చాల మంచిది. చేయుటకూడ చాల నులభము.

(10) గ్లాస్టోవిస్కట్టుతో సమానరవి ఆహారశక్తి గల మాల్టువిస్కట్టు యింటకే చేసికొను పద్ధతి:— గోధుమిండి 20 తులాల, మాల్టు 9 తు; చక్కెర (చీనా మంచిది) 9 తు; వెన్న 8 తు; వేకింగు పొడరు 1/6 తు; కోడిగుడ్డు ఒకటి—పిటిని ముద్దగా (అప్పు డపు పిండివలె) పీటపై పల్చగాపరచి, వలసిన అగ్ని తిని విస్కట్టువలెకొని, వేడిపొయ్యిలో తేచుకొన్న (bake చేసిన) యెడల, చాల కమ్మటివాసన గలిగి రుచ్య

ములై, నులభముగ తీర్చించు విస్ఫుట్టగును. ప్రతి
శ్రీయు యింట మాట్టును, కేటాటుపాడిన, ఇది
తేయ ప్రయత్నింపవలెను. నిత్యము ఉపయోగింపదగ్గ
వస్తువులు. (చేకింగుపాదరసగా సోడా లైకార్బో
నేటు, పొటాషియమ్ ట్రాక్ట్రైటు కలిపి చేయుదురు.
అది లేనియెడల కొంచము తీగే సోడాను, ఒక
నిమ్మపండురసమును వాడవచ్చును.)

ఇది జోన్నలనుండియే తయారుచేసిన ఆహారము
లని, లేదా మరి యితర ధాన్యములనుండి వచ్చినతే
యని విరసనగా చూడగల మహాశయులును, మహిళా
మణులునుగూడ నుందురు. దూనిత్రుకొండలు నును
పని యిదివరకే తెప్పియుంటిని. ఈ పదార్థములతో
విదేశస్థు లుపయోగించి చక్కటిచేట్లలో మనకు
పంప, కండ్ల కద్దుకొని తినుచున్నాము. వారు చేసిన
తరుకెనగపిండి, ఉలవపొట్టు, పత్రింజలనుండి తీసిన
ఆహారము మనదేశీయులకు నచ్చుచున్నదిగాని, యింట

పరమాన్నము రుచింపకున్నది. దర్శిచ్చి గొనగొ
నిన గాజుపెంకుపై యిందు తెనా ఉరికి వచ్చిన
వజ్రముపై నుండకపోవుట సహజమే!

పీవర్ బిత్ మొదలగు ఆహారములుగూడ—తైన
తెప్పిన మాట్టుయొక్క ప్రేప్త, చక్కెర, కోకో, కోడి
గ్రండ్డుమున్నగువనికలిపి తయారుచేయుదురని పాతకులు
గ్రహింతురుగాక. అనవసరవ్యయములుచేసి విదేశవస్తు
వులకై కోట్లకోలదిరూపాయల పెనుమతిచేయక,
కొంచము శ్రమకోర్చి సోదరీమణులు ఏలైనంత
వరకు సహజములగు ఆహారపానీయముల గైకొనుచు,
నిరాదంబర జీవనము వలపుచు, తమభర్తలును
తామును పొడుపుగా సంసారము చేయుమార్గముల
నవలంబించుదురుగాక.

“దేశగర్వము దీప్తితెండగ దేశచరితము కేజిల్లగ
దేశకాలపరీక్షితుల చెలునుక దిద్దవద్దటే సోదరీ!”

కాత్యాయనీ!

ఉ॥ పిదుగునకొక్కటే వ్రతము
వియ్యము కొక్కటియే ఐతిచున
వృదువున శ్రీశునిందలఁచి
వర్షముఁ గోరినలీల భక్తి నీ
యదుగులఁగొల్పి నందసుతు
నాత్మవిభుఁ పచరింపవేడు నా
పదుచులకొర్కులననుపు
భక్తజనేష్ట ఫలప్రదాయినీ!

చిలకపాటి సీతాంబ.

య శో వ తి

శ్రీమతి కొర్రప్రాలు వెంకటరంగమ్మగారు

సీ. మానసంరక్షకై ప్రాణంబువీడిన మల్లమాంబా! మమ్ముమరచి తమ్ము
వీరధర్మం లిల వెలయించు రుద్రమదేవి! నీవారని తెలియుమమ్ము
బాలచంద్రునకు ప్రోద్బలమైన మాంచాల! నీశూరతనె మాకునేర్పమమ్ము
పెద్దాపురీశుని విడ్డగాచిన లక్ష్మీసోమిదమ్మా! మమ్ముజూడవమ్ము

గీ. మానకౌర్యంబు లిమ్ముగామహినినిల్చి, భూతలంబున మీకీర్తిబ్రోవితేసి
తారకలలోనదీపించు తల్లులార! ఎకమత్యంబుఁగూర్చి మమ్మరయరమ్ము.

మన దేశమునం దనేకులు వివిధకాల ములయందు ఆంధ్రరాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొనియున్నారు.

నెల్లూరు మండలంబును పాలించిన మనుమసిద్ధి సరపాలుని యాస్థానమున కవి తిక్కనయు రణతిక్కనయు నను యిరువురు గలరు. రణతిక్కనకు ఖడ్గతిక్కన యనియు నామాంతరముగలదు. మనుమ సిద్ధిరాజు తండ్రికాలమున సైతము వీరి తండ్రులైన కొమ్మనామాత్యుడును సిద్ధనా మాత్యుడును మంత్రిపదవులం దుండిరి. కొమ్మనామాత్యుని పుత్రుడు కవితిక్కన. సిద్ధనామాత్యుని కుమారుడు రణతిక్కన. అందు కవితిక్కన మనుమసిద్ధికి ప్రధాన మంత్రియై రాజకీయములం దెక్కువ మేధా కాల్పియై సహాయ మొనర్చుచుండెను. ఈ రాజును నిర్వచనోత్తర రామాయణమునకు కృతిపతిగకూడ జేసెను.

ఇట్లుండగా నొక కాలమున దేశ ములో వర్షములు లేకపోవుటచేత ప్రజలు

తిండిలేకయును పశువులు మేతలేకను ఆకలి బాధచేత మాడిపోవుచుండగా కాటమరా జను నాతడు మనుమసిద్ధిరాజు నొద్దకువచ్చి పశువులమేతకై తమ బీడుల నిప్పించిన యడల పుల్లరి చెల్లించెదమని కోరెను. అందుల కారాజు సమ్మతించి పశువులను మేపిగొనుటకు తన బీడుల నిచ్చెను. అంత కొంతకాలమునకు దేశమునందు వర్షములు గురియుట చేత సువిక్షముగనుండెను. కాటమరాజు పుల్లరిని చెల్లించకయే దన పశువుల దోలించుకొనిపోయి బీళ్లను వదలి వేసెను. కాటమరాజునొద్ద బ్రహ్మరుద్రయ ఆరాధ్యుడు మొదలైనవారు మంత్రులు గను సేనాధిపతులుగను ఉండిరి.

పిన్నమనాయు డనునాతడును కాటమ రాజు వాని మంత్రులు మరికొందరును మనుమసిద్ధిపై కుట్రనుబన్ని నెల్లూరు కోట పైకి దండెత్తినచ్చిరి. అప్పుడు గొప్ప యుద్ధము జరిగెను.

ఆయుద్ధమున రణతిక్కనయొక్క పరా

పిరవనిక

క్రమమున శోర్యచాలక కాటమరాజును బ్రహ్మరుద్రయ్యు 'సీపు బ్రాహ్మణుడవు. నీతో యుద్ధము తగదు కావున మాయందు దయయుంచి మరలు'మని బ్రతిమాలిరి.

పిమ్మట యెట్టకేల కాతనిబట్టుకొని వదలి వేసిరి. రణతిక్కన యింటికివచ్చి శత్రువుల జయించు సుపాయ మాలోచించుచుండగా

సంగ్రామమున ప్రచండ విక్రమ విహార మొనర్చు రణతిక్కనతో బ్రహ్మరుద్రమ పోరుచుండ నిర్వురును నిండ్రోవేంద్రులం బోలియుండిరి.

అంత రణతిక్కన ఖడ్గప్రహారంబున నేలగూలు బ్రహ్మరుద్రయ రణతిక్కన నొక వ్రేటువేసెను. ఇంతకుపూర్వమే మహా

వాని భార్యయగు యశో వతి తన భర్తస్నానము చేయుటకై నీళ్లను సిద్ధముజేసి, నులకమంచము నొకదాని నడ్డముపెట్టి దానిపై పనుపుయ్యుద్ధమునిచెను. ఆ వీరపురుషుడు వానిని జూచియు స్నానముజేసి భోజనమునకై లోపలకు రాగా వాని తల్లి విరిగిపోయిన పాలను బోసి భోజనము బెట్టెను. అప్పు డాతడు అమ్మా 'పాలు విరిగినవేమి?' అని అడిగెను. తల్లి 'నాయనా! యుద్ధమున నీ శౌర్యము విరిగినట్లే పాలును విరిగినవని బదులుచెప్పెను. అంత నా మహాశూరుడు కర నాలమును ధరించి ప్రళయ కాల రుద్రునివలె రణరంగమున కురితెను. ఆఘోర

గృహ లక్ష్మి

శౌర్యముతోన శ్వాసూభయగు నొక వీర
ముగి గుట్టపుదళమును నడిపించుచు తిక్క-
నకు భారమగు వోటుల బీనుగుపెంట
నొసర్చుచుండెను. బ్రహ్మరుద్రమయు రణ
తిక్కనయు నొక్కసారిగ నేల గూలుచుం-
డుట నా యువతిజూచి శ్రీఘృగమనంబున
నచ్చోట కరుదెంచి తన భర్తయగు రణ
తిక్కనను రెండుచేతుల కాగలించుకొని
'నాథా! నిన్ను మరల యుద్ధమునకు ప్రేరణ
చేసిన నన్ను క్షమింపవలెనని ప్రార్థించెను.

ఇంతలో రణతిక్కన వీరస్వర్గము నలంకరిం-
చెను. యశోవతియు భర్త ననుగమించెను.

కంతగతప్రాయుడగు బ్రహ్మరుద్రమ 'తల్లీ
చండికాస్వయాపిణీ! లోకమాతా! వీరవత్సీ!
మహాపతివ్రతా! యశోవతీ! మీనామము
ఆచంద్రార్కముగా భూమిపై నుండుగాక.
ఆంధ్రదేశము మీవంటి దేశపక్షిపరాయణు-
లగు డంపతుల చే నుద్ధరింపబడుగాక
యనుచు దివంబు నలంకరించెను.

పూజ

సీ॥ దేవివీరిడి భక్తి నేనితమందుమా మతినెన్నగా జగన్మాతృపూజ
హరిహరాఖ్యలనిల్చి యర్చింతుమందుమా చర్చింపనది లోకజనకుపూజ
రామకృష్ణాదుల రహిమీరగొల్తుమా వినుతింపనది మహావీరపూజ
పరమహంసాదుల భావించుమందుమా పరికింపగానది భాతృపూజ

గీ॥ గాంధీమహితాత్ముడాదిగా గలుగు ఘనుల
భక్తి నేవింపనది దేశభక్తపూజ
ధర్మమును సత్యమునుభూతదయయుజెలంగ
నమలమతి వర్తిలుట సత్యమైన పూజ.

చ॥ దయయు ఋతంబు శౌచము నె

డం దలపోయని పామరుండు దా
నయముగ శీర్షయాత్రలు న
నారత సువ్రత దేవపూజలుం
గయదరి పిండదానములు

గారవ మొప్పగఁజేయు గాక న
న్నియును నిరర్థకంబులగు
నన్నుగ లోకవిడంబనంబెపో.

గుడిపూడి ఇందుమతిదేవి.

మనపద్ధనేగా వాళ్ళ మురిపాలు!

ఆ త
ని కి
డ బు
క రు
కా కూ
డ దు

ఆ మె
కు ద
ర్జా లో
లో ప
ము రా
రా దు

శ్రీమతి పులిపాక బాలాతిథర సుందరమ్మగారు

‘నుకీలా...నుకీలా...పలకేం?’

‘.....’

‘ఏం నిశ్చే.’

పలకారము మంచిదీకృ చెంబు కాఫీ ప్లాస్ట్-
బర్న్ దగ్గర చ్రాయనమీద పెట్టి మాట్లాడటండా
నుంచున్నది, తలపుకు చేరబడి నుకీల.

‘ఏం యొక్కడినుంచి ప్రత్యక్షమయ్యే? ఇవ్వన్నీ
తెమ్మిచ్చేదు నిన్ను; యెందుకల్లా నుంచున్నావు
లూ విగ్రహంలాX!’ అన్నాడు శ్రీనివాసరావు
కొంచం కోపంగా పేపరువంక చూస్తూ.

‘నిద్రలేచారు గదా అని పలకారం తెచ్చావు’
అన్నది తెమ్మడిగా నేలకంక చూస్తూ.

‘ఇందాక నిద్రమత్తులో ఉండి నీమాటకు ఇవాలు
చెప్పుకోవోలే యింతలో అంత కోపమెందుకు?’

‘వాకేంకోపం?’ అన్నది దీవంగా నుకీల.

‘ఇందాకటినుంచి అన్నిమాట్లు పిలిస్తే ఎందుకు
పలికావు గావు?’

‘మీరు పిలిచినది వినిపించలేదు?’

‘వినిపించకపోలే ఇవ్వన్నీ యెల్లా తెచ్చావు?’

‘ఏవో కల్లం అయితేను మీరే నిద్రలేచి ఉంటా
రని తెచ్చాను.’

‘అట్లాగే అంటావులే, మీ అదవాళ్లు యెన్ని
అబద్ధాలాడినా చెల్లుతాయి. అదరాని బొంకు గోడ
తెట్టివట్టు మగవాని బొంకు తడిక కట్టివట్టు, అను
సామెత శ్రీలపట్ల సార్థకము కాకపోదు.’

‘జే నబద్ధం ఆదలేదు. నిజంగా నాకు వినిపించలేదు’ అన్నది నుకీల కళ్లు తుడుచుకుంటూ.

‘ఆ—మీ ఆదవాళ్ల దన్ను బేగా మాట్లాడితే నారాయణాస్త్రం ప్రయోగించడం దానికి ప్రత్యేకమే లేదు, వసుష్కారించవ్వు. దాంతో మీరు యెంత కార్యమైనా సాధిస్తారు.’

‘అంత కార్యసాధనాక క్రి మాదగ్గరేమంది? మీ దగ్గరందే ఫవర్స్ ఏమన్నా మాదగ్గరన్నాయా? యేమీ చేతగాక కళ్ల నీళ్లుకాల్సి మా జలుబు మేమే వదిలించుకుని ఉరుకుంటాం.’

‘మీ జలుబేకాదు మా జలుబూ వదిలిస్తారు. మీ కళ్లనీళ్లు యాస్తే యెంత వజ్రావృణయ్యిందా మనస్సు కరిగి చాలికలగక మానదు. అప్పుడు మీరు అడిగినవని చేయక తప్పదు. దాంతో మాజలుబు వదులుంది.’

‘సరే యెందుకిన్ని మాటలు. పండుగకు అల్లుళ్లు తీసికొస్తే మావాళ్లకుకూడ ఉత్తరం వ్రాయమంటావనీ, వ్రాస్తే వాళ్లుకూడా వస్తారనీ. వాళ్లు వీళ్లు కూడావస్తే మీకు ఖర్చు యెక్కువవుతుందని కాకోలు మీనూచు. ఏమీవద్దు ఉరుకోండి నీలుగా ఉంటే పిల్లలు రెండు బొమ్మలు పెడతారు లేకపోతే అదీ లేదు. మీకు ఇష్టమైతే పండక్కు అల్లుళ్లును రమ్మని వ్రాయండి లేకపోతే లేదు.’

‘అబ్బా! నుకీలా నువ్వెంత గడుసుదానివో? ఏదో మాటవరస కంటే యెక్కడినుంచి యెక్కడికి వన్నావువల? మీవాళ్లు రావడం నాకొప్పు లేదన్నావా?’

‘గడుసురావైతే మీలాగే ఉండేదాన్ని. మా వాళ్లు రావడం మీకొప్పులేదని కాదు. ఖర్చుదగ్గర కొంచెం గట్టిపట్టు గనుక వాకలా తోచింది.’

శ్రీనివాసరావుగారు విప్లువాది యాచుకుని ‘అబ్బో! మాడున్నరైంది నీ నానీమకు వెల్లారి. కల క్షయగారు ఉల్లో కాంపు తీస్తారట పనుంది. ఉత్తరాల సంగతిచెప్ప.’

‘ముందు పలహారం చెయ్యండి.’

‘నాకు పలహారం వద్దు కాఫీ పుచ్చుకుంటానుగాని ఉత్తరాల సంగతిచెప్ప.’

‘నాకేమి తెలియదు మీయయెవరికి వ్రాయాలనుకుంటే వాళ్లకు వ్రాయండి.’

‘మరి తెట్టుచేస్తే బాగుండదు. ఎక్కువైతే విరుగుతుంది కూడాను తెట్టు.’

‘నాకేం తెట్టుపరున్నది, ఉంటేమటుకు నాకెల్లా జరుగుతుంది?’

‘నాకుటేములేదు. గప్పవచెప్ప?’

‘ఎక్కడికి వ్రాస్తారు పెద్దలుడికేగా—’

‘అదేగడుసులేవం. మీ వాళ్లకు వ్రాయమని చెప్పవేం. కడంఅల్లుళ్లకు?’

‘ఉత్తరాలు వ్రాస్తే వచ్చేవారెవరు? పండుక్కు తీసుకరావలసిన కొత్తలునుఉత్తరం వ్రాస్తేవస్తాడా? పెద్దవాళ్లవడికి తీసుకురాకుండా చిన్నల్లుడు వస్తాడా?’

‘సరే ఇంకోవో పెటకఉండే. కాడ్లతో సరిపాటుం దనుకున్నాను. సరే చిన్న బ్బాయి వెళ్లుతాడు?’

‘మోహనువెల్లిలే బాగుంటుందా అల్లుణ్ణికొత్తగా తీసుకురావడానికి?’

‘బాగుండకేమి? బాడుమరి చిన్నవాడా? సరే ఆ తిప్పలులేవడతాలే ఉత్తరాలివ్వగా? నేనురావడం అలస్యమైతే వాడిని పంపుదబ్బిచ్చి?’

శ్రీనివాసరావుగారు చాలామరియ్యడ కలవారే కాని ఖర్చుదగ్గరకొంచెం గట్టిపట్టు. ఇప్పుడు తల్లిప్రయత్నానికి యెంతదబ్బుఖర్చు అవుతుందో అని సందేహం ఉన్నది కాని, భార్యచెప్పినవన్నీ లేకపోతే ఆమెకు గునుత్తు. అల్లుళ్లకుకోరినట్లుయివ్వకపోతే వారికికోపము. కొంచెముతో సరిపెచ్చితే తమదర్జాకులాపము. అన్నీ చేస్తే ఇంటిఖర్చుగాక నాలుగైదువందలకు తక్కువ ఉండదు, అని కొంచెమునేపు ఆలోచించి యేమైనా

మనవద్దనేగా వాళ్ల మురిపాలు !

గాని ఈ ఖర్చుయొప్పుకైనా తప్పదుగదా అని పరే అన్నారు శ్రీనివాసరావుగారు.

శ్రీనివాసరావుగారు కాఫీత్రాగురూ ఉండగా బంట్రోతువచ్చి 'అయ్యోగారు! కలెక్టరుగారు ట్రావెలింగు బంగారాలో దిగారండీ' అన్నారు. 'అట్లవా కలెక్టరు గారు వచ్చారు' అని ఆకురితగా అడుగుతూలేచి డ్రెస్సు చేసుకుంటూ

'సింగూ! కాదుతీసుకురావోయి' అన్నారు శ్రీనివాసరావుగారు.

సింగూయ్యలెచ్చాడు వాకట్లోకి. కారెక్కి అసీరుకీ పెళ్లారు.

౨

సుకీలచాలతెలివికలది, బుద్ధిమంతురాలు. నాకడ్ల ఎంతమందికిన్నా భర్తగారి సేవ తాను స్వయంతుగా చేస్తుంది. భర్త కోసం దారి, ఖర్చు విషయములలో కొంచెం గట్టిపట్టువాడు. అయినప్పటికీ సుకీల ఖర్చు వచ్చినప్పుడు తమదర్జాకు లోపం రాకుండా భర్తకు నచ్చజెప్పి వసుల పాసుకులం చేస్తూ ఉంటుంది.

'యేమిరామోహను! మీ నాన్నగార్ని బ్రతిమాలి వప్పించేటప్పటికి నావలెంది. ఇక నువ్వేమంటావు?'

'నాదేమిందమ్మా నువ్వు చెప్పిందే వింటాను.'

'ఏమిట పెళ్లి మీ పదిన్నీ మీ చిన్న భావను పిలుచుకు రావాలి.'

'అలా నా వల్ల కాదు. ఊల్లో ఏదన్నా పని చెప్ప చెప్తాను.'

'అయితే ఎల్లాగ? ఎవరు తీసుకొస్తారు?'

'అన్నయ్యను పెళ్లమను.'

'అన్నయ్య కొత్తబడికోసం గుంటూరు వెళ్తాడు నువ్వు యేలూరు వెళ్లు.'

'చిన్నాయన మరీలెట్టుపని మనిషమ్మా' అనున్న పంచక్కరంలోపల తీసుకురావడానికి అన్నయ్య పెళ్లలే వస్తామని రామని నానాతిప్పలు పెట్టి చివరకు

రాకపోలే నాన్నగారు పెళ్లి తీసుకొచ్చారు భావం లేదా?'

'ఇప్పుడలా కాదు ఎవరన్నా వస్తే పంతులాయన అన్నారు. తప్పక వీరో వస్తాడు.'

'పరే నాన్నగారు రానీ ఆలోచించుదాం.'

'మీ నాన్నగారు చెప్పేకళ్లారు. మీరు రాత్రి బండికి వెళ్లండి అన్నయ్య నవ్వును.'

కొడుకులిద్దర్నీ అల్లుళ్ల కోసము, కోడలికోసము పంపింది సుకీల.

3

ఇంజనీరుగుగారింట్లో బొమ్మలుకొలుపు చాలా విశోదంగాను, ఆకర్షనీయంగాను ఉన్నది. కేరంటపు పనులు మనసేగా ప్రాధుగూతులు జనం చూచి పోతున్నారు. ఆ చేతిపనులు, అపట్టుపనులు, అసీరుబొమ్మలు ఆ కొండపల్లి బొమ్మలు, వివిధరకములైన ఆ బొమ్మల కొలుపు చూచుకు యెంత ఆనందముగా ఉన్నదని ఊరిలో ప్రతీయింటా ఇంజనీయరుగారి ఇంటిబొమ్మల కొలుపు పండుకులు చెప్పకుంటూ ఒకరినొకరి పిలుచు పని వచ్చి చూచేవారు. ఊరంతా కోలాహలంగా ఉన్నది. దేవినవరాక్రమం బొమ్మలుకొలుపులో నిండిఉన్నది లెజవాడపట్టణమంతా.

మధ్యాహ్నం మూడుగంటలైంది.

నూనె దువ్వన దగ్గర పెట్టుకూర్చుని పిల్లల్ని పిలిచింది సుకీల.

'అమ్మా కోలా వేసే పెరుతున్నా ఇవ్వాలే చిన్న క్కను పెళ్లమను' అన్నది సోనని.

'భామా! ఇవ్వాలే నీవుకూడ పెళ్లమ్మా' అన్నది లిల్లి భానుమతి వంకమాది.

'నాకు తలనొప్పిగా ఉంది. పెద్దక్క పెళ్లి నాలుగు రోజులైంది. ఇవ్వాలే దాన్ని పెళ్లమను' అన్నది భానుమతి.

'పెద్దక్క పెళ్లిలే ఇంట్లో పనులెల్లా అవుతాయి?'

ఇవ్వారో చుట్టపక్కలుకూడా వస్తారు. ఇవ్వారో కారేనుకువెల్లి దూరపు పేటల్లో పిలిచిరండి దగ్గర పీఠులు శత్రు పిలుస్తున్నాని.'

'పరే జడవెయ్యి' అన్నది భానుమతి.

'అనాకాలు సులాలిపువ్వులు తీసుకరా బుట్టలో ఉన్నాయి చేమంతిపువ్వులు శపటిపంటాయి.'

సుకీల పిల్లలకు శృంగారించి పంపి తానుకూడా తలచువువను మేడమివా, క్రిందా, ఇల్లంతా శృంగారించి ఘావకీగా ఎక్కడివక్కడ ఆరుప్పింది. ఏ బండికి యెవరు వస్తాలో అని ఎదురు చూస్తున్నది. వచ్చారు అన్ని ఊళ్లనుంచి అందరు ఒకగంటలోపల, పెద్దలుడునుటుకు ఇంకా రాలేదు.

అల్లుళ్లకు కాళ్లకు నీల్లిచ్చి రలుపుచాటుకుంచి కుకలప్రశ్న లడిగింది. రావనుఅడుగు అల్లుళ్లు అందరు పండిట్లో కుక్కీల్లో కూర్చున్నారు. కోడల్ని ఇంట్లో పిలుచుకుపోయి కుకలప్రశ్న లడిగి తనదగ్గర కూర్చో చెట్టుకుంది సుకీల.'

'వాణి విన్ను వక్కలైనే పంపారేంమీ వాళ్లు?' అన్నది సుకీల కోడలితో.

'మా రావలిద్దరు చెప్పపట్టుకుంది వచ్చారు నూ అమ్మకు తీరకుండా ఉన్నది. మా అక్కయ్యకు బ్వరం వస్తున్నది. మా చిన్నక్క బొమ్మలు పెట్టుకుంటుందిట అందువల్ల యెవరికి పిలుకారేదు' అన్నది వాణి.

యంతలో మేడమిదినుంచి సుకీల పెద్దకూతురు వినులవచ్చి యేమి? నీ కోడలు వక్కలైవస్తే పిల్ల క్తుకుపోకుండా?' అన్నది చమత్కారంగా.

'మోలాగ గడుసుదిగాదు నా కోడలు' అన్నది సుకీల కోడలిపక్షంగా.

౪

ఇంటికి యెవ్వరు వచ్చినా శవ్వన పలుకరించే ఆల వాళ్లేదు శ్రీనివాసరావుగార్ని. అసీసుకుంచి వస్తూనే హాల్లో వంకరు కోటు తగిలించి సుకీలను పిలిచారు.

'సుకీల! పెద్దలుడు రాలేదే, నేను చెప్పలేమా? పిలుగాకుంటే వస్తాను లేకపోలే లేదు అని వ్రాశానని అల్లాగే చేశాడు. ఆతను బహు చెట్టుమనిషి. అల్లా వా ప్రాణం విసుగుకున్నది పిళ్లను పాగతీయలేక బ్రతి మాలలేక' అని విసుక్కున్నాడు? శ్రీనివాసరావుగారు.

'ఎందుకల్లా విసుక్కుంటారు నిమిషంలో కోపం వస్తుంది మీకు. ఇప్పుడే మ్రిందిపోయింది? ఇంకా చెప్పపట్టుకుంఁచి వచ్చేబండి వకటుంది గదా ఆ బండికి వస్తారేమి?'

'ఎందుకు వస్తాడు రావని వ్రాసిన తరువాత, మళ్లీ చెట్టు తగ్గమా?'

'మళ్లీ పెద్దవాడు ఉత్తరం వ్రాశాడు తప్పుక రమ్మని, అమ్మయిని తీసుకువెళ్లుకుగాని అని. ఇంతలో అంత కోపమా తొందర యెందుకూ?'

'వాకు కోపమైస్తే మాత్ర నీకేం లోపం?'

'అయ్యేది అవుతుంది. ఎవ్వకు మీ కోపంతోనే నుపోతుంది. లోపం లేకపోలే మటుకు యెప్పుడూ చిట్టాబుమ్మా అంటూ ఉంటే కష్టంగా ఉందమా?'

'ఏ కష్టంగా ఉన్నా నేను చెయ్యవలసిన ఖర్చు లేనన్నా తప్పకున్నాయా' అనుకుంటూ పండిట్లో వెళ్లి తానుకూడా ఒకపక్కలో కూర్చున్నాడు శ్రీనివాసరావుగారు. ఇక అల్లుళ్లను పలుకరించాలి. ఆలశ్యమైతే కోపమొస్తుందని భయం. యేం పలుక రించాలో తోచలేదు. ఇంతలో పెద్దలుడు వచ్చాడు.

'ఏం కృష్ణారావు ఇప్పుడేనా బండి వచ్చింది?' అన్నాడు శ్రీనివాసరావుగారు.

'అవునండీ' అన్నాడు అల్లుడు.

'రాఘవరావు నువ్వేబండికొచ్చావు?' అన్నాడు చిష్టుల్లుణ్ణి.

'సాయింకాలంబండి కొచ్చానండీ.'

కోర్తిబండి వంకరూచి 'మీ పరీక్ష తప్పుడై నాయి ప్రసాదరావు?'

'ఇరవయ్యోలేదే.'

హిందు మహమ్మదీయ సఖ్యత

శ్రీమతి వెలిదండ చూడికుడుతమ్మగారు

మానవజీవిత పరిణామములు బహు అస్థిరములు. అవి ఎల్లప్పుడును వృద్ధిక్షయ మలను బొందుచుండును. ఇది సృష్టిస్వభావము. ఇందుకనియే “ప్రపంచములో ఎప్పుడెప్పుడు ధర్మము క్షీణించి అధర్మము వృద్ధి పొందునో అప్పుడప్పుడు నేను జన్మించి లోకమును సంస్కరించి ఉద్ధరింతును” అనే ప్రకృతి రహస్యమును భగవానుని నోటినుండి పైకివచ్చినట్లు సూచించియున్నాడు. అనారాధ్యులు, మతకర్తలు, మేధావంతులు ప్రపంచమంతను తమ పవిత్రోద్దేశసలచేత శాంతిని తిరిగి, తిరిగి, స్థాపింపవలసి వచ్చుచున్నది.

ప్రస్తుతము మనభారతదేశము ఒక్కటియే గాక యీవత్ప్రపంచము నిజమైన శాంతి సౌఖ్యములు ఎప్పుడైన వచ్చునా అని తహతహలాడుచున్నది. ప్రతిచోటను అల్లరులు, అసంతృప్తులు, దురభిమానములు పెచ్చుపెరుగుచు సామరస్య సానుభూతి స్వభావములు గాన్పించకున్నవి. ఇట్టి పరిణామములకు హేతుమేమి? శరీరమందుండు శక్తిలోపమే సమస్తరోగములకు ప్రధాన కారణమైనట్లు సమస్తలోకమును సక్రమ మార్గమందు నడిపింప శక్తిగల సత్యము, ధర్మము, నీతి, భగవద్విశ్వాసము ఈ

మొదలుగాగల నైతికసూత్రములయందు తగినంత విశ్వాసముపట్టుదల ప్రబల మనస్సులయందు క్షీణించుటయే పై పరిణామములకు హేతుకు. వాటి పునరుద్ధారణ జరుగుటకు గట్టి ప్రయత్నములు జరుగుటవల్లనే సమస్తరోగములు నశించును.

మనదేశము ఎదుర్కొనవలసిన ప్రధాన సమస్యలలో కెల్ల హిందూమహమ్మదీయ సామరస్యసమస్య చాల తీవ్రమైనది. ఈ వికమత్యలోపమువలన ఎట్టిహోర దురాగతములు ఎట్టి భయంకరయంత్రణలు ఎన్నిదినములుగా మనదేశము అనుభవించుచున్నారో కన్ను తెరిచిచూచిన ప్రతివానికిని స్పష్టమగుచు నేయున్నది. ఇటువంటి భేదములు మూర్ఖులైన జనసామాన్యములో కంటే నాగరీకులై నల్లరిలో తలెత్తుకొని తిరుగు విద్యాధికులయందే ఎక్కువగా కాన్పించుచుండుట మరీ విచారకరమైన విషయము. ఈ మతద్వేషవిషము సారం పర్యముగా ఉగ్గుచాలతోనే మనలో జీర్ణించి పోవుచున్నది. మన కర్మమునుబట్టి మనము తప్పించుకొనలేక పోయినను మనభవిష్యత్సంతానమున దీని బారినుండి తప్పింప ప్రయత్నించుట అధికారులవిధియైయున్నది. బలవంతముచేతనేమి బ్రతిమలాడుటవల్లనేమి

దీనినిచాట ప్రయత్నించుట ఈ మహాత్మ్యమును లాభదాయకముగాలేదని ఇప్పటి మన అనుభవమునుబట్టి స్పష్టమగుచున్నది. ఈ వరకు ఈమతవిషయక సామరస్యముకొరకు ఈ క్రిందిమార్గములను మన అధికారులు కొంచము యోచించిన బాగుండునేమో.

మొట్టమొదట మన దేశమునందు ముఖ్యమతములకు జెందిన నాయకులను ఒకచో జేర్చి వారందరు సమస్తజన సౌభాగ్యమును దృష్టియందుంచుకొనునట్లును కేవలము దేశకాలపరిస్థితులబట్టి అలవాటులో ఉన్నట్టి ఆచారములకు ప్రాధాన్యత ఈయకుండునట్లును చేయవలెను. అట్టి దృష్టిపథము గల్గిన వారివల్లనే నిజమైన లాభము కలుగగలదు. వారందరు ఆయామత గ్రంథములను పరిశోధించి మనుజుని నైతిక ఆధ్యాత్మిక అభివృద్ధికి తోడ్పడు సాధనములను ఏయే గ్రంథములలో ఏయేవిధముగా ఉన్నవో వివరముగ నులభ్యమై లిని దేశభాషలలో వ్రాయించి నకలజనుల అందుబాటులోనికి వచ్చునట్లు చేయవలెను. అది ఒక్కటేగాక మొదటి తరగతినండి కనీసము స్కూలుపైసలు వరకైనను ఆపుస్తకములను బోధనాగ్రంథములుగ నుంచి బాలబాలికల లేతప్రాయములయందు అనుకూల పరిస్థితులు పుట్టునట్లు చేయవలెను. దీనిమూలమున ఇప్పటితరములో లోపించిన నైతిక ఆధ్యాత్మికదృష్టి ఏర్పడుటకును సర్వమానవసౌభ్రాతృత్వస్వభావము పెంపొందించుటకును సహాయకారి యగును. మిషనరీస్కూళ్లయందు తప్పనిసరిగ మతము బోధించునటుల ఈ గ్రంథము

లను అన్ని బడులయందును తప్పక ఉంచునట్లు చూడవలెను. మరియు ఆనాయకులచేతనే సర్వమతసామరస్య ప్రబోధకములైన వ్యాసములను వ్రాయించి పత్రికలలో ప్రకటించవలెను. దేశము యావత్తూ కాంగ్రెసు కమిటీలవలెనే ఈ సంబంధమైన సంఘములను ఏర్పరచి ప్రముఖులైన వారలచే సంచారోపవ్యాసములను దేశభాషలందు ఇప్పించుచు సామాన్యజనమునందు సక్రమశాంతి వాతావరణమును కల్పించవలెను. ఈ ఆదర్శములనే బోధించు కొన్ని చక్కని చిన్ననాటకములను అనుభవజ్ఞులగు వారలచేత వ్రాయించి సినీమాలలో ప్రదర్శించునట్లు ఏర్పాటుచేసిన చక్కని ఫలితము కలుగగలదు. మరియు ఈ సంఘములవారు కొన్ని పరీక్షలను ఏర్పాటుచేసి అందులో నగ్గినవారికి తగిన ప్రోత్సాహము గౌరవము కల్పించిన మిగుల లాభకరముగ నుండును.

ఇప్పుడు ఇట్టి వ్యాపకమార్గములు అనేక విధములుగ అన్నిచోట్లను అనుసరణముగ ఉన్నట్లు అందరికిని తెలిసినవిషయమే. ఇట్టి అభిప్రాయ వ్యాపకత వల్ల మతవిషయిక సంబంధమైన కలహములు క్రమక్రమముగా నశించి ప్రస్తుతము వార్తాపత్రికలలోతరుచు మనకు గోచరించుచున్న కన్యాపహరణములు, శిశుపహరణములు, భయంకరకొట్లాటలు ఇతముందు కనబడకుండుటకు చాల అవకాశ మేర్పడును.

సద్గ్రంథపథనమే మానవ జీవితోద్ధారకముగదా.

గుత్తి కూర

చెట్టు చెడకనే కాయల కోయకనే వంట

శ్రీమతి కోకా నరస్వతిమ్మగారు

దక్షిణ దేశమునందు వివాహకాలమున వియ్యపురాండ్ర విస్తరులవద్ద బ్రతికియున్న వంగచెట్టు కాయలు చెట్టునకు మోసములేకుండ వండి విస్తరులవద్ద నిలిపెదరు. వియ్యపురాండ్రు చెట్టునుండి వంకాయలు కోసుకుని అన్నములో కలుపుకు తినెదరు. అట్టి కూరలు చేయుటయే ఆ దేశము నందలి గొప్ప కుటుంబములవారి మర్యాదగా నెంచుదురు. ఏదెనిమిది కాయలుగల నీరువంగ చెట్టును భూమినుండి పెకలించి వేళ్లయందుండు మన్నంతయు కడిగి బెల్లమును తరిగి దానియందీ చెట్టునుంచి వేళ్లన్నియు కప్పబడి చెట్టు నిలుచునటుల చక్కని దిమ్మగాచేసిన వంగచెట్టు బెల్లపుముద్దలో నిలచియుండును. మట్టిముద్ద విస్తరియందుంచుట అనుచితముగాన చెట్టును బెల్లపుముద్దలో పాతుటకు కారణము చెప్పబడినది. ఏదెనిమిది కాయలకు దిగువ మసాభావస్తువులు చాలును. గుప్పెడు మిరపకాయలు గుప్పెడు మినపపప్పు, నగము గనగసాలు, చేర్చి అయిదారు మరాటి మొగ్గలందు వైచి వేలెడు పొడుగు దాల్చినచెక్కనువేసి వీని నన్నింటిని నేతిలో దోరగా వేయించేది. అందుకొంచెము పప్పుకలిపి మొత్తముగా నూరి దానిపై కొంచెము పులుసుచల్లి ఈముద్దను జాగ్రత్తగ చెట్టున వేలాడు వంకాయలకు కత్తితో గాట్లుపెట్టి ఆ గాట్లలో ముద్దను చక్కగ కూరవలయును. అట్లు తయారయిన చెట్టును అరగంటనేపుంచి వేరుగ లోతుగల గిన్నెయందు నేయిపోసి బాగుగ మరుగనిచ్చి దించి ఆ గిన్నెలోని వేడినేతిలో ఒక్కొక్క కాయముంచి కొంచెమునే పుంచిన ఉడికిపోవును. అటుల అన్ని కాయలను ముంచి వుడకబెట్టిన చెట్టునుండు కాయలు చెట్టునుండగనే ఉడికియుండును. కాయలుడుకు సంతెవరకు నేయి చల్లారనీయగూడదు. నేతి గిన్నె కాక చెట్టుకొమ్మకు తగులనీయకుండవలెను, లేకున్న చెట్టు వాడి పోవును. ఇటుల తయారుచేసిన చెట్టును విస్తరి చివరనుంచగా ఒక్కొక్క కాయను కోసుకొని తినవచ్చును.

“ఏమండీ, పండగదగ్గరకొస్తున్నది. ఇంటికి నున్న
ము కొట్టించాలి; గడపలకు పసుపురాచి కుంకం
పెట్టాలి—”

“నీవొక గొడవ పండగలకు బుద్ధిలేదు. అంత
కంటే మనకులేదు. తేలుకో దమ్మిడిలేదు. పండగ
పెళ్లిలే పండగ; ఖర్చుపెనఖర్చు; ఎట్లా ఈ సంసారం
గడుస్తుందో వాడు తోచకుండావుంది.”

శ్రీమతి కొండముది రాజ్యలక్ష్మీగారు

“బ్రానండీ పండగపెళ్లిలే పండగంటే రాక మనకోస
మని అగుతుందా?”

“రావద్దనలేక మొన్ననేకదా వివాహంచరితి
వచ్చి ఒక 10 రూపాయలు ఖర్చుపెట్టించింది. పండుగ
అంటే ఊరికే ఉండా మాటవరసకి చెబుతున్నా.
లేరాచ్చే దీపావళి మాటేమిటి?”

“దీపావళి మాటేమిటంటే, ఏమున్నది. మరేవీవో
పండుగ పబ్బము వచ్చినపుడు నిన్నగాక మొన్ననే
కదా పెళ్లయింది, అల్లుణ్ణి తీసుకురావాలా?”

“అయినగాని కాస్తా మాస్తా ముట్టచెప్పాలా?”

“ముట్టచెప్పాలంటే, ఏదో అల్లుడు, కూతురు
అని ఉన్న తరువాత ముచ్చట చూచుకోవాలి కదా.”

“సరే అమ్మాయిగారికి చీర తెరికగద్ద, అబ్బాయి
గారికి కట్టుకోవడానికి బట్టలు—”

“బ్రానండీ. అక్రొత్త బట్టలు కట్టుకొని వాల్లిద్దరు
ఒకచోట నుంచుంటే చూచేవాళ్లకు ముచ్చటగా వుండ
దండీ.”

“చూచేవాళ్లకేం తక్కువలే. మీ పెదవాన్న
కూతురు మా బాబయ్య లేదా, ఇంటిపక్కావిద
మబ్బుమ్మ లేదా.”

“అయ్యో, వామనను కాలిపోను. మరిచేపోయా
నండి చెప్పటం. మా పెద్దక్క వస్తానండి. ‘అదేమిటో
నమ్మ క్రొత్త మొగుడ్ని క్రొత్త పెండ్లాన్ని ఒకచోట
చూస్తే ముచ్చటేస్తుంది’ అని మరిమరి చెప్పిందండీ.”

“అదవాళ్లకేం ఎవ్వయినా చెబుతారు. ఇంట్లో
మొగాడు వావా గడ్డితిని సంపాదిస్తుంటే, గడ్డం
మ్మిద చెయ్యిలేనుకొని, ముక్కుమీద వేలేనుకొని,
అక్షర అక్షరానికి కొండవీటి చాంతాదంత పాడుకున
దీర్ఘంతా ఇంట్లో మొగాళ్లని వెక్కిరిస్తూ కలుగు
చెప్తారు.”

“చాణే పూరుకోండి.”

“పూరుకోనే దేమిటి, బజారుమీద పూలోయమ్మ
పూలు పూలోయ్, అని వివరదడమే అలస్యం. క్రిందా
వైనా ఆలోచించకండా మొగం వాచినట్టు కొనడం.
జడలో అల్లుకోడం. చేతికి చుట్టుకోనూ, పెత్తికి
చుట్టుకోనూ, ఇంకా మిగిలితే పరుపునిండా పోయ్యడం.
ఇంకా కేవలమైనా ఉంటే, పట్టుకొని మొగుడి
దగ్గర కళ్లేదన్నీ, ‘పూలు కొన్నానండీ. వీల్లకు కాసిని
పెట్టి నే కాసిని పెట్టుకున్నాను. ఈదండ మీచేతికి
చుట్టనివ్వండి’ అని నచ్చచెప్పి ఒక పెండిలిల్ల నూస్త
దత్తము చేసుకొనేది. ఇందుకే సాయము సంపాదన
బూలు కట్టుపోగుకు చాలదంటారు. ఏమంటారు?
మాట్లాడడం రా చిప్పులాగ.....అని నీయమ్మ
కడుపు బంగారంగాను అవతలి దాటేకానే.

నా ఉపశ్వాసం అంత బూడిదలో పోసిన పన్నీరు చేరావే."

౨

"ఏమేవ్.....ఇదిగోనిన్నే...నిన్నేనే..."

"ఏమిటండీ ఎప్పుడూ ఏమే ఏమే అని. రాత్రి 10 గంటలయితే నిద్రపోక."

"ఇదుగో చూడు. ఎందుకట్లా విసుక్కుంటావు."

"విసుక్కునేదేమిటండీ. తెల్లవారినామున నాలుగుగంటలకు లేస్తే రాత్రి 10 గంటలాయె నడుము వాల్చేటప్పటికి. ప్రాద్దున్నే ఉప్పాలు కాఫీలు, పదిగంటలకే 'విపోయేవిపోయే' నంటూ ఏమో లోకమంతా మునిగిపోయినట్టు అన్నానికి ఒకటే తొందర. మధ్యాహ్నం యథావిధిగా టిఫిన్లు, సాయంత్రం టి. ప్రాద్దుకిటమే ఆలస్యం. ఏమే ఇవ్వాలి ఏమయినా నంట ఆయేటట్టుందా' అని ఒకటే కేకలు, ఎక్కిరింకలు. ఎట్లాగమ్మా ఈ సంసారం చేయటం. నాకేం దరి తోవ తోచకుండావుంది."

"ఏమిటా పువశ్వాసం. ఎవ్వళ్లన్నా వింటే మన సంసారిం నిప్పు లేకుండానే గగనశ్వాసలా పువ్వంతరముగావుంది అనుకొంటారు. మన సంసారం గుట్టు, నీ మంచితనం, నా మర్యాద ఎట్లా కలుస్తాయి."

"మన సంసారానికి గుట్టా, గుట్టట గుట్టు. నేను వోరు తెరిస్తే గుట్టు ఏట్లా కలుస్తుంది. ఎవ్వళ్లాదాకా

కష్టపడుకున్నాలో అని లేరు సరేకదా 'ఏమి ఇంకా కాలే నంట?' అని అధికారము ఫలాయించటానికి మాత్రము మొగాళ్లకు కావలసినంత మొగతనమంది. మాకేమి తెలుస్తుంది. సంసారం దిద్దుకొనేటప్పటికి తల్లిప్రాణం తోక కొస్తుందని. అంతేలేం ది. చచ్చి అన్నము తిన్న అమ్మ మొగుడి ఆకలి ఎరగడట."

"నిజంగా అంతే.

జేసు కానినిజంగా చచ్చి అన్నము తింటావా."

"అనండి అనండి—"

"అనేదేమిటి కాని అది

చాలా ఆశ్చర్యం. శువ్రప్రాద్దు

న్నే చచ్చిఅన్నం తిని, 10 గంటల

దాకా ఈ మానవుడి పొట్ట మాడలెట్టి,

ఉడికి ఉడకని అన్నం, ఉప్పలేని పప్పు,

కారంపదని కూర, సగం మారిన పచ్చడి,

మామొగాన తగలేస్తావు. అదేమంటే, 'ఈ

సంసారం ఎట్లా గడుస్తుందో నాకు తోచకుండా

వుంది' అని గ్రామసింహము, అర్ధరాత్రి ఆపుడు తీసే

ఆనాడ నామక్రియ రాగాన్ని ఆడుకు ఒకటి కలిపి,

'ఏమో! ఏమి కాళ్ళరం' అన్నట్టు ఆ ఆరున్నొకటికి

ఇంకోక ఆరకూడా చేర్చి, మదరాసులో తాంబరంనుండి పరి

గల్గే ఎలక్ట్రిక్ రైలు సీల్లరేక పోవడంయూలాన పీక ఎండి,

బయటికి సగము నచ్చిరాని కంతంతో గింగురులే తేట్టు అరిచినట్టు

సువ్రుకూడా అదే శృతితో అదే స్థాయిలో, క్రమమంతప్పకుండా,

ఒక్కకళకూడా బారిపోకుండా గట్టిగా పట్టుకొని, నాతాడు పెరేలు

మని తెగేటట్టు ఆలాపన చేస్తావు. ఇట్లా చేస్తే ఎట్లా చెప్పవ నవలో

మాట. అంటే నీకు కోపమాయె ఒక్క కోపముతో అగిపోలే బాగుండు.

వస్తేకాని వాళ్లకు తెలియదు. ఆడవాళ్ల కష్టాలు మొగాళ్లకేం తెలుస్తాయి. వినకాడీ వార్ని ముందర పెడుకుంటే మింగటం మాత్రం చాలారాగా తెలుసు. అంతేకాని, ఇట్లా వార్ని ముందరపెట్టేవరికి ఎంత

మూతిఅంతా వెనక్కివిరిచి, జాట్లంతా విరియబోనుకొని, పిచ్చి కళతాందవిస్తున్నట్టుగా కనుపడుతుందాయె నీ ముఖం. అట్లాటి ముఖంలో ఒక్కటే తక్కువ. రెండు చెంపలు కొట్టుకున్న ఫేస్ పవుడరు అంతా పోయేటట్టు

శాస్త్రజ్ఞుల శత్రుత్వాన్ని పట్టుకొని, నిజంగా కూడ అతి శీలవతియైన ఒక వినిమాతర, ఒక తెలుగు టాకీలో నటిస్తూ, వ్యభిచార భీతిచే తన బావమరదిని ధియపెడదామని చేసినట్టిన్నిదయాంతరంగులగు ప్రేక్షకులను “అహ! కష్టము” అని నోళ్లను కప్పులవతుగా తెగించిన అభినయనాన్ని నువ్వుకూడా చేయటమే కాక ఆ వినిమాతరగుకూడా మరిపిస్తావు.”

“అసలే కవిత్వమలాదు. అందులో హాస్యరస పరామరూ—అదేమిటోనమ్మ నాకురాదు. ఎట్లా మీతో మాట్లాడడం.”

“హాస్యరస పటానులలోనే పోనిచ్చావు నయితే, జేయించిన బికాటిలనలా.”

“చాలెద్దురూ మూడురోజుల్లో ఉంది పండుగ. ఇంకా ఇంట్లో పనులకి తిలలోకమాడ బయట పడ లేదు.”

“సరేలే ఇక పడుకో.”

“లేస్తానంటే కావలసిన సరుకులు.”

“సరేలే. ఖర్చుం.”

“ఖర్చుమే బలవంత బ్రాహ్మణార్థం ఇక్కడేమీ లేదు.”

3

“గుడ్ మార్నింగ్ దొరగారికి. మాది ఒకడుగు, ఒకపల్లె కాదండి. మేము విచ్చగావ్రము కాదండి. దబ్బులేక రాలేదండి, ధాన్యములేక రాలేదండి. పొయ్యిమీదికి ఎసరు, కట్టుకోదాని గుడ్డలేక వచ్చామండి. మా తాత ‘సాహెబురావు’ దిరుదాన్ని, ఒంటెనలు పడగొట్టింది, చెరువులు వూడ్పించి సంపాదించాడండి. అప్పుడో మా యింట్లో బంగారం మూలమూలా మూలుగుతుండేదండి.” అని ఒక విచ్చగాడు తక్కువ కొడుకుకున్నాడు. వాడి నెత్తిమీద ఒకవుడు తెల్లగా ఉన్నటోపి, నొంటిమీది కీర్తనప్రముఖ అక్షరము కేసినవాడి పొట్ట బయట పెట్టు

కున్నయి. పాపాలతైరవ జేబుగుడ్డ. అతను ఇంట్లో నుండి వచ్చాడు.

“ఒరే బాబూ ఈ ఇంట్లో కేసే ఒకవిచ్చగాడ్ని. నువ్వు నా కొక ఆవాంధిక సోదరుడవు దొంకావే. పండగ అని మా ఆవిడ ఒకటి గోల—”

“ఒరే! పండగపూట విచ్చమేమిట్రా. వివాకందలు బలిసి కొట్టుకొంటున్నావు. కూలి చేసుకోరాదు.”

“అమ్మా! తమరల్లా నెలవిక్షే—”

“పో అవతలికి ముందు. పోతావా కాపనార్థ లేమన్నా కావాలా.”

విచ్చగాడు వెళ్లిపోయాడు.

“ఏమే! రోజూ పండగనో, పెట్టివా పెట్టిక పోయినా తద్దినవతో చెప్పేలే విచ్చం ఖర్చు తగ్గుతుందలే వుంది.”

“చాలేండి. పోయి అల్లుడ్ని తీసుకురండి.”

“ఏమీ అల్లుడో. మన అమ్మాయి మొగుడు కాదు కాని నా మొగుడైనాడు. ‘మా ఇంటికి వచ్చి భోంచెయ్యవయ్యా’ అంటే, ‘మా నాన్నను అడగమంటాడు. ఆయన ‘వాడిప్రము’ అంటాడు. ఏమయ్యా అల్లుడయ్యా’ అంటే ‘మా అమ్మని కనుక్కొండి’ అంటాడు. ఆ విధ ఏమో, ‘పోరా నాయనా. పిల్లకు చీర, రవిక తీసుకుపో. సంవత్సరంలోపల వెళ్లటమాయో’ అంటుంది. పర్యవసాన మేమిటంటే మనము ఆయన శివో వస్తురూపకంగానో, ద్రవ్యరూపకంగానో ముట్టచెప్పాలి. ఇక మనజేయి “హల్లీకిహల్లీ మన్నా! మన్నా!”

“బాగానే ఉన్నది.”

“ఈ ఇంట్లో నువ్వు పిల్లని నేను అల్లుడ్ని ఇక కానిపండగ.”

“అంటే దీపావళి కాస్తా కబుర్లుతోనే అయి ప్టుంది.”

గానము

సంగీతము అతిమనోహరమైనకళ. ఈ విద్య అఖిలజన హృదయానందకరంబగుట యేకాక “శిశుర్వేత్తి, పశుర్వేత్తి, వేత్తిగాన రసం ఘణి” అను ఆర్యోక్తిప్రకారం శిశు,

శ్రీమతి చేజర్ల వరలక్ష్మమ్మగారు

పశు, పన్నగములు సయితము విని ఆనందించు విద్యయైయున్నది. సుప్రసిద్ధమగు మన భరతవర్షమున అతి ప్రాచీనకాలమందే భారద్వాజ నారద శార్ఙ్గదేవాది మహాముఖులచే నీగాంధర్వవిద్య వృద్ధినొందింపబడి భగవత్సంకీర్తనాసమయములందును, రాజసన్నిధానములందును, వివాహ ప్రముఖ మహోత్సవములందును నెంతయో సమా

దరింపబడుచున్నది. ఇప్పటికిని ఈ ఆచారము మన దేశమునందు కలదు. కాని తదభిమానులయినవారు క్రమముగా తక్కువగుచున్నందున నానాటికి క్షీణించుచున్నది. అపూర్వమగు ఈగాన విద్య తొల్లిటి ఉచ్చదశలోకి రావలయునన్నచో భారతీయులెల్లరు మరలగానవిద్యను అభ్యసించుటకు యత్నింపవలెను. అందు ముఖ్యముగా స్త్రీలు ఈ విద్యయందు ప్రవేశము కలిగి యుండుట ముఖ్యమైయున్నది.

భగవంతుడు స్త్రీలకు మృదుమధురమైన కోయిలవంటి స్వరము ప్రసాదించినాడు. పురుషులు సంగీతశాస్త్రమునందు ఎంత పండితు లయినను స్త్రీ కంఠమునందు గల లాలిత్యము వారి కంఠమునందు లేనందున వారి పాటవినుటకు కటువుగానుండును. కనుక స్త్రీలకే సంగీతవిద్య. అయితే స్త్రీలు అభ్యసించుటలేదు.

సంగీతము వెలయాండ్రవిద్యయని ప్రజలలో నొక పెద్ద అపోహకలదు. ఇది చాలా అనుచితమైన అభిప్రాయము. అనాదినుండియు మనదేశమున రాజకన్యలేమి తదితర వర్ణముల వారేమి సృత్యగీతాది లలితకళలలో నెంతయో కుశలలైరి. విద్యాదిదేవతయగు సరస్వతి వీణాపాణియగుటవలనే గాన విద్య స్త్రీల దనుటకు తార్కాణము.

మన తెలుగువారైన త్యాగరాజుగారు దక్షిణదేశమందు జన్మించి మాట్లాడు ప్రతి

మాటను కృతిగాచేసి మనదేశమునకును మనభాషకును మహాపకార మొనర్చినారు. అయినను ఈ మహనీయుని తెలుగుకృతులను అరవవారు ఆబాలగోపాలము పాడుచుండుటయు తెలుగువారైన మనము వానిరుచి తెలుసుకొనక పోవుటయు మన దురదృష్టమని అనుకొనవలసినదే.

శాస్త్రీయమైన గాన విద్యకును తదితర పాటలకును చాలా తారతమ్యమున్నది. గంగీగోవుపాలు గంభీరమునను చాలు అనునట్లు శాస్త్రీయమైన విద్య కొంచెమయినను పూజనీయమగును. ఎప్పటికైనను ఏ విద్యనందైనను శాస్త్రసమ్మతమైన విద్యయే గౌరవప్రదమైనది.

రాగ తాళ యుక్తముగా కృతులు పాడిననే సంగీతము రాణించును. కాన గాలి పాటలలో భేదము శాస్త్రీయమగు పాటలలో గల భేదమును విచారించి ఏది అవలంబించిన గౌరవమో దానిని అవలంబించదగును. ఒక పాటకచ్చేరి జరుగుననిన అనేకమంది విద్వాంసులు వచ్చెదరు. భరత శాస్త్రపండితులు వచ్చెదరు. గాత్రపాటకులును వచ్చెదరు. అనేకమంది ఇతర జనులను వచ్చెదరు. ఎల్లరమరణింపచేసినదే నిజమైన విద్య. పాటకులు రాగం కల్యాణి, తాళం బాపు, 7 అక్షరములు నడకగల 'నిధి చాలా సుఖమా' అనుకృతి పాడుచు చరణమునందు 5 అక్షరములు నడచి 'కర్ణమా' అనుచోట స్వరప్రస్తారము ప్రసరించినచో విద్యత్పూజితులగుదురు. ముక్తాయంపు స్వరము బాగా మద్దెల వాయించువాని కందిచ్చిన భరత

శాస్త్రపండితులు మెచ్చెదరు. ఆలాపనచేసిన మిగతవారు తలలూపుదురు. ఇది గానవిద్య. ఆ శాస్త్రీయమగు పాటలో గౌరవము తక్కువ. ఇటువంటి విద్యను విడనాడుట యుక్తముగాదు. ఈ కాలమున నూటికి పదిమంది విద్వాంసులు ఉండురు. మిగిలినవారు గాలి విద్యకు లోబడినవారు. కావున అజ్ఞానమును అంధకారములో పడవద్దు. కృతి పాడునపుడు స్వరప్రస్తారమువేసి పాడిన కృతులు రాణించును.

ఈ కాలమున అనేకమంది గాయకులు ద్రవ్యాపేక్షతో గ్రామభాను యంత్రముకు రిమ గాత్రమును విక్రయించుచున్నారు. ఇందు వలన నూతనగాయకులు వృద్ధినిందుటకు బదులు ఇంటింట గ్రామభాను లెక్కువగుచున్నవి. సహజ గాత్రమాధుర్యముతో మహాబలుపాడెడి గానముతో యంత్రగానము తుల్యముగాదు కాని నేటి యంత్రములు ఎక్కువ వ్యాప్తి కాంచుట సంగీతకళకు అనర్థదాయకము. ప్రజలకు ఈ యంత్ర వ్యామోహము ఎప్పుడు తొలగునో అప్పుడు గానవిద్యకు మంచిదనములు వచ్చును.

బాలికలకు సంగీతము నేర్పునపుడు స్థాయి ప్రకరణము మొదలగునవి జావళి పల్లవీలు శక్తివచ్చునరకు పాడుట ఉచితము. ఎప్పుడు ఈ దేశమునందలి బాలికలెల్లరు 'రహి పుట్ట జగ్గరెగాత్రముల రల్లరగించు విమల గాంధర్వంబు' గానముసేయ నేర్చుగలవారగుదురో అపుడు గానవిద్య మహోచ్చదశకు రాగలదు.

శ్రీమతి సుబ్బరాయనుగారి బిల్లు

[శ్రీమతి సుబ్బరాయనుగారి బిల్లు అఖిలభారత సభలో ప్రవేశపెట్టబడుతూ వుంది. గృహలక్ష్మీ పాఠకులు ఆ బిల్లుయొక్క వృద్దేశాలు అందలి వివరాలు ఇదివఱకే గమనించివుంటారు. వారికి—అంధ్ర మహిళామణులకు—ఈ బిల్లుమీద ఏలాంటి అభిప్రాయంవుంది—అంటే వారు ఈ బిల్లు అవసరమంటారా, అనవసరమంటారా, లేక సవరణలతో శాసనము గావాలంటారా తెలుపమని గృహలక్ష్మీ ఇదివఱకే సోదరీమణులను ప్రార్థించింది. మాకందిన కొందరి అభిప్రాయాలను క్రింద ప్రకటిస్తూ వున్నాం. మిగిలిన సోదరీమణులుకూడా తమ కచ్చితమైన అభిప్రాయాలను త్వరగా వంపితే ప్రకటిస్తాము.]

3

ఆచరణములో ఎలా వుంటుందో?

ధరణి రాజ్యంబుతో ధనమెల్లఁ బరులచే, నపహృతంబగుటయు నాస్త మిత్తః
బంధుజనంబులుఁ బ్రకృతి జనంబులు, విడుచుటయును మహా విషనభూమిఁ
బల్నితోఁ దన పరిభ్రమియించుటయు నష్ట, దలఁచి శోకించి యత్తరుణిఁ దొల్లి
మృదుశయంబున మెలఁతలు మెలపుతో నడుగులొత్తఁగ నిద్ర యనుభవించు

కోమలాంగి యిపుడు గుఱుకొని పాంసుల
స్థలమునందు నిద్ర దగిలినదియుఁ
బంకజాక్షి నాకు భార్యయై యిట్టి దుః
ఖంబువొందె దైవ ఘటనజేసి.

—భారతము

అనుచు మహారాజైన నలుడు వికారియై యద
వుల దిరుగాడు నప్పుడు దయయిరి మహా సాధ్వినీ
జూది విలపించుచున్నాడు. భర్త కాదమన నోటు
వడినప్పుడైతే తాను తండ్రి రాజ్యమునకు బోయి సుఖ
ముగా నుండరాదా? ఉండదు, హైందవుల రక్తనా
శములలో నటువంటి యపవిత్ర లేళ్ళున్న ప్రపహం
పదు. హైందవ దంపతుల యనోన్యన్యమరాగములు

ధర్మ బద్ధములై వారుచేసే ప్రతి పవిత్రమైన మధుర
గీతములను గానము చేయుచుండును.

ఇంకను, యీ ప్రపంచమున జీవికిని జీవికిని నడుమ
దివ్యమైన ప్రేమతోగలిగి వెలుగుతో నుండినగాని యీ
జీవితములకు కాంతియును, హెచ్చరికయును, శృష్టియును
గలుగవు. అటులే ఒక సంసారమున నున్న వ్యక్తుల
కందరకు మాతృవాత్సల్యము హృదయములలో కొలు

కారు చుండవలెను. లేపోయినచో నా సంసారమున ప్రతి వ్యక్తియొక్క జీవనమును దుఃఖ భాజనమై పోవును. ఇట్టి సంసారముయొక్క సౌఖ్య కాంతుల కారధారభూతులైన వారు ఇంటి యజమాని, అతని గృహిణి. కాన వారి ఆమరాగము పరస్పరము వృద్ధి పొందుచుండిననే పిల్లలకు తగిన విద్యయు, మంచి యలవాటులును కాగలవు. పూర్వకాలమున దేశము కాంతియుతముగ నుండుటకీ భార్య భర్తల ఆనుకూల్యమే ముఖ్య కారణము.

కాని ప్రస్తుత కాలస్థితులలో మన పూర్వారములును, వారి యనురాగములును కలచుకొనిన చువకవి మృగత్వస్థలలోని జులక యములవలె గన్పట్టును. కారణము? జనుల బుద్ధివికాసములు క్షీణించి పొందువులకు అనుకూలిన ఒకానొక సామ్యత్వ నాగరికత యీ దురదృష్ట భారతీయులకు ఆవరించియున్నది. అందుచేత నిసమయమున మన సంఘమును మంచి నడవడిలోనికి మార్చుకొనుటకు కొన్ని నిబంధనలను విజ్ఞాన భనులైన శ్రీ పురుషులు సంఘము మీద నియమించాలి.

అటువంటివానిలో నొకటి మన శ్రీమతి మన్మథాయను సతి గారు ఆపెంట్లీలో ప్రచేశ పెట్టుచున్న 'బహుపక్షిత్వ నిరోధక చట్టము' (Hindu Polygamous Restraint Act). శ్రీ పురుషుల కిరువురమును చెందునీ చట్టము. ఒక పురుషుడు ఒకరికంటె పెక్కువ మంది శ్రీలను వివాహ మాదగూడదు. ఒక శ్రీ కూడా అనేక భర్తలకే అవగూడదు. కాని ఒక శ్రీ అనేక భర్తలకా నుండుట మన భారతీయుల యాచారములలో లేదు. ఒక్క పురుషుడే చాలమంది యాడు వారిని పెండ్లియాడుచుండుట కలదు. ఇట్లు యిద్దరు

మగ్గురు శ్రీలను మొదటి భార్యతో కపురము చేయుచున్న ఒక పురుషుడు పెండ్లియాడుట యగతి రెంతటి విచారకరమైన, దుస్సహమైన, దుష్టమైన కార్యమో జ్ఞానమున్న ప్రతి పురుషునికిని, తీవ్రించి యున్న ప్రతి నాశిమణికిని తెలిసిన విషయమే. భార్యల సందరన సమాన ప్రేమతో చూడవలెననే బుద్ధిగల భర్త యిట్టి దురాచారమునకే దిగుట యరుదు. ఆ పురుషుడు ధనవంతు డైనప్పడును, బలవంతు డైనప్పడును ఇట్టి ప్రార కృత్యములు చేల రేగుచున్నవి.

కనుక ఒక పురుషుడు బహుపక్షిత్వ కుడైయుండుట యెంతయు సమంజసముగా లేదు. ఈమహమ్మరిని అరికట్టుటలో ఈ చట్టముమావిన కొదార్యము ప్రకంపనీయము.

కాని ఎటువంటి సమయములలో భర్తకాని భార్యకాని రెండవ వారిని వదలిపెట్టవచ్చును; అను సమస్యను తేల్చుట చాల కష్టము. అవిల్లులో విడాకులకు అర్హత నిచ్చు పరతులు: (a) భార్యకాని భర్తకాని వరుసగ నైవసంవత్సరములనుండి కుదురని కాశ్యక రోగమువలన బాధింప బడుచున్నట్లైనను, (b) ఒకరోగిని విడిచి యెదు సంవత్సరము బున్నప్పడైనను, (c) ఏయొకరిలో నైవసంవత్సరము నిరూపింప బడినట్లైనను, (d) ఒకరి నుంచి యింకొకరు యేదైన భయమును తగినంత కారణములతో

కంటించుచున్నప్పడైనను, భర్త భార్యకుకాని భార్య భర్తకుకాని విడాకులిచ్చుటకు కోర్టులో వర్తి పెట్టుకొనవచ్చును. అది సెగ్గును. కోర్టువారి ద్వారా ఆమె నగలు మొదలైనవి ఆమెకు అందజేయుబడును.

సరే బాగానే ఉంది. ఒకానొకామె 5 సంవత్సరాలనుండి అనానోగ్యముగా ఉన్న దనుకొందము. ఆమె వీడవారి అడబడుచు అయియుండును. కలిగదం

ఇటువంటి వెన్నో!
10 సంవత్సరములక్రిందటిమాట.
అన్ని విధముల అనుకూల వతి
యగు యువతి. లోకోద్ధరమైన
ఆమె భర్త, ఆమె అమాయకు
రాలనీ, తాను విద్యావంతుడూ
కనీ అనీ ఆమెను నిరసించెను.
కాని తనకు రెండేకరము లిచ్చిన
కార్యము చేసికొందు ననెను.
ఆ యువతి పుట్టింటివారు అతని
కోర్కెను మన్నించు సంతలో
సలడింకొక కన్యను పెళ్లాడినాడు.
నాటికి నేటికి ఆ యువతిగతి
దీనాతిదీనము.

ద్రులు లేమియు పెట్టియొండరు. ఆమె యందమును చూచి యీతడు పెండ్లిచేసికొన్న తరువాత, ఆమె యావనమును తనివితీరా అనుభవించిన భర్త యామె యనాలోగ్యమును కారణాంతరములచేత ప్రబలునటుల చేసి, ఆమెమీద తన బాధ్యతను తోడ్పడ్డాకా తీసి వేసికొనుట సహృదయులగు పోదర పోదరియులకు బాగున్నదా? ఆమె యావనమా నశించెను. ఆభర్తయే మనస్ఫూర్తిగా తోగము బాగుచేయించిన కుదురు నేమో? ఏకారణమువల్ల నతడామెను బాగ్గతగా చూచుటకు నిరాకరించెనో? తనకు భవమున్నది కనుక ఇంకొక రంభ తన నాహ్వానించును. ఈమెతోక అస్టే వత్తుడైన దొరకునా? ఏమిటిమెగతి? ఈమెకు భుక్తి యైన పెక్కడిది? ఆతని జీవములకీమె బాస్మిసి యేద్య వలసినదేనా?

దీనిలో రహస్యమేమీ లేదు. మగవాడు లెండవ యామెను వివాహము చేసికొనుట ముఖ్యకాని, అబలయైన యాడుదానికా సామర్థ్యము యావనము

నశించుటతోనే నశించును. ఆ యావనమైనను మన దేశములో త్వరితముగావచ్చి త్వరితముగా వాడిపోవుట పోదరియులు తెలిసినదియే.

ఇంకను ఇట్టి యనందర్థాలు కలవు. నీటి కన్నీటి కిని కొంత మూలాధారములైన ఆతి బాల్య వివాహములు నశించితేనేకాని యిటువంటి కొన్ని యవస్థలు తగవు. కావున శ్రీమతి ముఖ్యరాయను సతిగారి చట్టము కొంతవర కమమలముగా నున్నది కాని అనుభవములో పెట్టు పరిణమించుచో జ్యోతిషము చెప్పటకు భయపడుచున్నది.

ఇంకను మన హిందూ సంప్రదాయముల ననుసరించుచు భర్త భార్యను సగౌరవముగా చూచినచో భార్య జీవోపమును ఉండవని నా ముఖ్యదేశము. అట్లున్న ఆశ్విన్యాను రాగములు వృద్ధిలెందుచు, పరస్పర స్వేచ్ఛలకు అడ్డులేకుండా జీవితములు కాంతి ప్రదములగునని నా యాశ.

ద్వివేది సత్యవతి.

౪

స వ రణ అ వ స ర ము

శ్రీమతి ముఖ్యరాయనుసతిగారు ప్రవేశ పెట్టబోవు చిల్లు “బహుభార్యాత్వ నిరోధము” అనునదిమంచిదే యని మాయల్గిపాయము.

కారణా కాసనమునకు మొన్నచేసినట్లు సవరణలు చేసి తే నిరుపయోగము. బహుభార్యాత్వమే నిరోధించవలెను.

దీనితోపాటు భార్యచనిపోయినవాడు యాదై యేళ్లవాడు కొడుకున్నవాడును ఏ పదిహేనేండ్లబాలికనో పెండ్లాడకుండ సవరింపవలెను.

ఇంకొకడు శ్రీలనుగురించి యిదివరకుఁ బురుషులెట్టికట్టుబాట్లు మంచినని గమనించుచున్నాలో అది నిర్ణయించి సవరింపవలెను.

గడియకొకచిల్లు. దానికాందోళన-దాని సవరణ.

ఆకడుకది నీళ్లగారిపోవుట మంచిదిగాదు. అట్లుకాకుండ “శ్రీపురుష వివాహమునకు” ఒకేమందిరిగా గట్టిచిల్లు కలిగెటట్లు సవరించుట యుక్తము.

ఇంకను శ్రీలకుంగూడ నిర్బంధ విద్యాకాసనము రానిదే శ్రీకవయను వచ్చినపెండ్లి వ్యాపించనిదే యెన్ని చిల్లులుచేసినను అదివారివారిబుద్ధి నైశ్చల్యము వల్ల బురుషులు ఆతివిద్యా వంతులగుటచేత అర్థములు తీసి విపరీతచర్యలు నడపకమానరు.

ఆత్మలన్నియునిపుడు చూడడమునకు వ్యాధియుగానేకనబడును. అచారములో మాత్రము తనయిష్టానుసారము ఆత్మలకర్థాలు చెప్పదురు.

కావునవట్టివి జరుగకుండ సవరించి చిల్లుపెట్టుట మంచిదని నాయుల్గిపాయము.

బిం. వెంకటరత్నమ్మ.

గమనించాలి

విశేష అయిన పురుషుడు ఎంతటి విద్యావంతుడై
ననుభవించిన భార్య అందరికీ కావలయు, వర్ణించవలయు
త్యక్తిని వేరొక స్త్రీని పెండ్లియాడినచో నట్టివాడు
అట్టివాడు వలెనవుడు. నలువంతుడైన పురుషుడు
“పురుషులకు పురుషాభార్య” అన్న భాగ్యమును
మొనకును ముందుగాని భార్య నుండవలయురాని కావలె
ననినట్టి భావముగాని శేషము రూపవతి కావలెనని
భావము.

స్త్రీమరి భాగ్యభాగ్యునిగాని విల్లువంతు యావలదిన
కారణములు లేకనే పురుషువాహుమాడే పురుషునికీ,
ఆపురుషుని పెండ్లాడే స్త్రీకీ, ఆస్త్రీ కలిగియుండుటకు
లేక పోవవలయు కష్టము విధించెట్లు విల్లు విధించె
భావము గనుపించాలి.

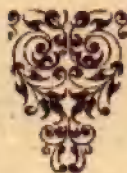
భార్య ౦ సం.లు వ్యాధిపీడితురాలైయున్నచో
డివికొట్టవచ్చురా అధికారమునుపొంది పరివర
మొచ్చి పురుషువాహుమాడవచ్చునని విల్లువంతువృద్ధి.
ఏస్త్రీయు ౦ సం.లు వ్యాధిపీడితురాలైయుండుట
అసంభవము. భార్యయొక్క కష్టములలో పాలు
లేకుండాని భర్త ఎందుకు? అటు నుభవమునకు అటు
ననుభవించుటకు స్త్రీ యొక విస్తృతపరిమితిగాని,
అందువుగాని కాదు. భర్త నుభవించుటలో భార్య
యు, భార్య నుభవించుటలో భర్తయు పాఠికార
యొందవలెనని హిందుధర్మము చెప్పరున్నది. అట్టిది
లేనిచో నది వాంఛితమే కాదు. కాని స్వస్థతకు
అనుమానముగానుండే పప్పు మొదలైన భోగము లన్న
వస్తువు లేనిది పరివారమొచ్చి పురుషువాహుమాడవచ్చును
గాని ౦ సం.లు అయ్యిగా నున్నంతమాత్రమున
యామెను పరిత్యజించి పురుషువాహుమాడవచ్చునని
విల్లువంతువృద్ధి పురుషువాహుమాడగోరే యీవుడు
మౌనమి యీవిల్లు అంతగా వర్తించవలె నుర్తించవలెను.

వివాహ ౦ సం.లువలన భార్య అయ్యుచున్నది
యెవలన భర్త పురుషువాహుమాడు లేకొన్నచో
లేకుండా భార్య అభోగ్యవంతురాలైన వామె గతి
ఏమి? మరయు యిట్టి (౧) యాత్రిమాది పురుషువాహు
మాడగోరే భర్త భార్యకు కన అస్తిలో కేవల భాగ
మును, అటు పుట్టినింటివారు పెట్టినట్టియు కట్టు
ముగా యిచ్చినట్టియు పోయ్యును వామెనుగా యిచ్చ
వలయునని విల్లువంతువృద్ధి. కేవల భాగము అస్తిని
యిచ్చవలయుననియే విల్లుపోవవచ్చునని గాని అస్తిలేని
వారి స్థితి యెట్లా? విల్లువంతు కావరాదు. పుట్టినింటి
వారు కట్టుముగా యిచ్చిన పోయ్యులేనప్పుడు లేక
ఆ యిచ్చిన పోయ్యు భర్త యనువునియొక్కమా లేక
యెవ్వరినియొక్కమా ఖర్చుచేసినప్పుడు అట్టి స్త్రీల
గతి యేమి? అలాంటి పరివర్తిములలో భర్త యే
యెవ్వరిగమందైనను యెవ్వలైనానే కన లేకవయ
లొని కేవల భాగము యిచ్చినట్లుండిన భావించు.
లేక విల్లులుగలవాడై కేవలము మైవాంటి లేకుండు
వారివలె, పోవవలెనప్పుడు కలెదులలై యొండే
లాగు కొట్టవచ్చురా భార్యకు యిచ్చించుట పదులు
పదుగానుండును.

౦ సం.లు విధునగా భర్త భార్యకు విడిచియుండె
నని ముఖ్యమైనవృత్తమున పరివారమొనగయు పురుష
వాహుభోగికారమును అధియనవచ్చునని విల్లు చెప్ప
చున్నది. ౦ సం.లు భార్యకు విడిచియుండుట
భర్తకు అంతకష్టము కాదు. పురుషువాహుమాడగోరే
పురుషుని కనలే కష్టముకాదు. కనుక (౧) ఎందు
చెప్పుచున్నది పరివారమొనగ నరభవములేకనే పురుష
వాహు మాడవచ్చును. ఇట్టి ముఖ్యమైన మనశోయం
పులు విల్లువంతువృద్ధి విల్లు యువయోగమంతగా
మందవలె వాతంత్రు.

“త-ది-గా-మా”

“నాకు తెలుసులే”

శ్రీమతి పుల్లె అన్నపూర్ణాదేవిగారు

ఈమె శ్రీయుక్త పుల్లె శ్రీశంకరాపు M.Sc. గారి
పతిమణి. కాశీవిశ్వవిద్యాలయమున ఎం. ఎన్.డి.
(రసాయనశాస్త్రము) పరీక్షయందు శ్రీయురాలగుట
కీమె ప్రథమ ఆంధ్రయువతీమణి.

శ్రీమతి దుల్లా వెంకటరమణమ్మగారు
సాంఘిక సేవాచరణాలురాలు, బండరు
శిక్షణా కేంద్రమునకు కార్యదర్శి. పోటీ
శత్రువాదులను ముప్పవర్గాన్ని అత ఎన్నుకొన
బడిరి, శ్రీ జనార్దన్ రాయకార్యములన్నిటి
యందును తోడ్పడుచున్నారు.

శ్రీమతి కమలాబాయి త్రిలోక్ కిరగారు ఎం.ఎ.
ఇటీవల నువ్వలై గౌరవ స్వామిని కలిసేగా
నియమించబడినారు. శ్రీమతి ఉద్యమములలో
అధిపతి యుక్తు. విద్యావ్యాప్తికి చీకటను
ధారపోస్తూవున్న నీ. ఎన్ త్రిలోక్ కిరగారిని
అంతర్గత వివాహమాడిరి.

శ్రీమతి గుమ్మడి కనలక్ష్మి
మనోహర కుమారిగారు.
వివాహము తోసహదు (గుడివాడ తా
లూకా) పంగీత విద్యాభిమానురాలు, అం
దులూ ఎక్కువ కృషి చేస్తున్నారు.

భర్త భార్యను పరిత్యజించి పునర్వివాహమాడ
కుందగనే యొకస్త్రీ (ఉపపత్ని)తో కాపురము
చేయుచున్న భార్యగతి ఏమికాదు? అట్టితరి భార్య
తన పోషణనిందిత్తిం శ్రీమతి రాధారాయణగారి
దిల్లు వాధారముచేసుకొని కోర్టువారిని కోరినచో
అటు భర్త “నేను పునర్వివాహమాడలేదనుచు.”
ఇట్టి చిక్కులనుగూర్చి దిల్లు ఏమి చెప్పదున్నదో
గమనించవలెను.

పురుషుడు పునర్వివాహమాడుటను రద్దుచేసినంత
మాత్రముననే స్త్రీకాకి సౌఖ్యముకాదు. భర్తలు
వేర్యాలొలురై భార్యలను సరిగా ఆచరించగోయి
నట్లయితే అట్టి కష్టములు అనుభవించువారికే గాని
తేరొకరికీ తెలియవు. భర్త భార్యనువదలి పునర్వి
వాహమాడినచో నట్టి కష్టమును పుట్టినిల్లువారు చేర
దీయుటవలననే ఆత్మహత్యవలననే లేక కరణాలయ
ముల వాక్రయించుటవలననే పోగొట్టుకొనవచ్చును
గాని, భర్త వేర్యాలొలురై నై న గల్గుదుభయము
పోగొట్టుకొన చురగటే ఆదరవు. లేనిపోని మిషలు

కల్పించి భార్యను పరిత్యజించి పునర్వివాహమాడు
పురుషులకన్న భార్య తీవ్రించియుండగా యుపపత్ని
స్వీకారమొనరించు పురుషు లధికమని తలంపాడు.
కాబట్టి వ్యభిచారవృత్తిని పూర్తిగా నిర్మూలనమునకు
వచ్చువరకు యీదిల్లు శంతగా ప్రయోజనముండదని
తలంచవలెను.

ప్రతిస్త్రీయు పరిణయమాడే భర్తను వదలి పున
ర్వివాహమాడే పురుషుని వివాహమాడుట కరువీర
మరియు పాపమనియు గ్రహించి అట్టిపురుషులను
వివాహమాడుటను సమ్మతించకయుండుటవలనను,
ప్రతి తల్లిదండ్రులు అట్టి పునర్వివాహమునకు తమ
కుమార్తెల నివ్వకపోవుటవల్లను మన స్త్రీలసారిటి
కల్పలేమనయిన యీ పునర్వివాహదిల్లున కెంతో
తోడుపడినవారగుదుము.

యీ దిల్లునుగూర్చి మా “గృహలక్ష్మి” అక్క
మా అభిప్రాయాలడిగిరి గాని మా అభిప్రాయాలు
అశోచనశోషదతాయా అన్న పండితానుబంధము
నన్ను వదలలేదు.

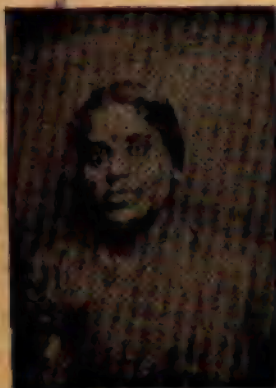
మేరీ. జే. మాణిక్యం.

కూర్మిమొగలాయి పాదుషాగుండలోన, ప్రణయబీజాక్షరము లేమివ్రాసినానా
యలరననోన్య సఖ్యత మెలగినట్టి, భవ్యచరితులు పుణ్యదంపతులు మీరు.
నీవియోగంబు భరియింపనేర కెంతో, గుండెబరువుచే సతతంబు కుమలికుమిలి
వేడికన్నీటి కణములు విడిచికొనుచు, దినములెట్టులు వేగించుకొనెనో తల్లి.

కూరిమిరాణి ప్రేమమున గోరినయంతనె యామె ప్రేమకున్
స్మారకచిహ్న మొక్కటిని స్థాపనజేయుటె ముఖ్యకార్యమం
భారమునాకుగాన పలుబాముల కోరిదినై న ప్రేమకా
భారము నిల్పుకొందునని తాజమహాలును నిల్పె నుద్ధతిన్.

ధరణిలోవలి యేడుచిత్రములయందగు, నెన్నికకునెక్కి ఖలము గాకున్నదదిగా
భారతస్త్రీల ప్రణయసాభాగ్యగరిమ, జాలఖండంతరములకు జాటుకొనుచు.

ఎంతదుఃఖించెనో నాతడే యెఱుంగు, ఎటులు ప్రేమించితివో నీవె యెఱుగుదమ్మ
ఇంతయే! మీదుప్రణయ మూహింపలేను, ప్రేమపాశము మాకునేర్పితివి తల్లి!

రచయిత

అవివక్షితకాంత నూతన యవ్వనమున
మెరయ శోభిలుచుండగా పరభృతములు
శృతిమనోజ్ఞ స్వరమృల జివురుటాకు
గ్రాసములపొక్కు మధుమాస వాసరములు.

నారీప్రపంచబునకు వెల్లు 'మంతాజమహాలు' పాలిట్టి ప్రేమమయ జగత్తు
సకలభారతదేశ సామాజ్యలక్ష్మికి నాయకమణి మొగలాయిబిడ్డ
లలితకళాపానలకునై తీవిత మర్పించుకొనిన మహాఘనండు
మొగలాయి పాలనమున తనకాలంబు కనకయుగముగ తేసికొనినత్యాగి
శాంతిపుంజము దరహాససామ్యమూర్తి, చారుతరకీర్తి మొగలాయిచక్రవర్తి;
మహిత యవ్వన, మంతాజమహాలురాణి, నోములఫలంబు పాజహానుప్రభండు.

ఫారసి శీల్పిపండితులు ప్రాణముపోసి యనల్పకల్పవన్
దీరిచికట్ట నిస్సలను దేరెడు రాచవగళ్లలోన నా
కూరిమి బీబి మన్ననలకున్ ముదమందుచు రాచకార్యముల్
దీరుపకుండె, నాయమ మదిన్ దనునేమని గారవించునో.

అల నవనీతకోమల శుభాంగములందలి యుంపుపెంపా; క
జ్వలశుభరేఖ దీర్చినవిశాల విలోచన పంకజాతళి
తలకరుగార్ద్రదృష్టియొ; సతంబునువర్ధిలు ప్రేమగాక, దా
య్యలి! మొగలాయి భర్తవృద్ధయంబును నే విధి జూటగొంటినో.

మొగలాయిసార్యభాముడు సంతసమునమన్నించి గొగిట గారవించునాడు
సకలభారత రాజ్యచక్రంబు ద్రిష్టచు నెమిలి గద్దియపైన నిక్కునాడు
యమునాతరంగిణికమనీయ సైకతస్థలుల లీలాకేళి గులుకునాడు
శుద్ధాంతవనితా విశుద్ధగీతారావ మధుభారలకు జొక్కిమసలునాడు

స్త్రీలు - సుభగంకరణములు

శ్రీమతి ఆకొండి భూలక్ష్మీదేవిగారు

భారతవారిమనోజ్ఞురాలుగను పాశ్చాత్యయుతురాలుగను చిరమమంగళిగను ఆశోగ్యవంతురాలుగనుండటమను కొన్ని యలంకరణరూపముగ విధుల నేర్పరచియున్నారు. ప్రాచీన సంస్కృతాంధ్రకవులు తమ కృతులలో స్త్రీలనుగూర్చియు వారి ప్రసాద వాది సుభగంకరణములవర్ణనలో మనదేశ కిరీటాది భేదముల వసుసరించియు దేశకాలపరిస్థితుల కనుకూలించువట్టును దేశాశోగ్యవర్ధకములుగను ఆయుర్వేదీయ శాస్త్రప్రపంచవాయానసరణముగను, అభ్యంగ వాదులు, అంగరాగాదులు, ఋతుభేదముల వసుసరించి వస్త్రధారణాదికములు సువర్ణభూషణాద్యలంకరణములు సుమంగళకోభను పెంపుజేయు విధములును గలవు.

శ్రీనాథుడు కాశీఖండములో రెండవ యాశ్వాసమున పురంద్రీచిన్నములుగా యిట్లు పేర్కొన్నాడు.

మ. పసుపుగుండుమ, కజ్జలంబు, నునుకూర్పాసంబు, తాంబూలమున్,
కుసుమంబుల్, కలిరిధరంబు, చెదియానల్ మంగళాలంకరుల్.

ఈ మత్రేభవద్యపాదములలో పేర్కొనిన పసుపు, కుంకుమ, కాటుక, రవిక, తాంబూలము, శేక సంస్కారము తదుపరి వసుమాలంకరణము కర్ణ భూషణాదులు, సుమంగళులగు మత్రేభయానలకు సుభగంకరణములుగను లక్షణములుగను కనుపడుచున్నవి.

కాని నేటి వారిలోకమున పలువురకు మైన పేర్కొనబడిన కొన్ని మంగళాలంకరులయొడ హేయభావమును విముఖతయు జనించి వారు వాని స్థానమున పాశ్చాత్య సుభగంకరణములయొడ వ్యాపారమును సముఖతయు గల్గియున్నారు.

పాశ్చాత్య సుభగంకరణము సరణము కడుధనవ్యయమాలకముగ కన్పట్టుచున్నది. పాశ్చాత్య సుభగంకరణముల వస్త్రాద్యలంకరణము లటుండ, ముఖకోభకై చేయు ముఖరాగచర్మ (make-up, face-powders, rouge, lip-stick, painting eye-brows and eye lashes) అత్యధికముగ ధనవ్యయమాలముగను, అదంబరయుతముగను కన్పట్టుచున్నది. అట్టి ముఖరాగచర్మ మన దేశీయసుమంగళుల నుచితముగ కన్పట్టదు. సులభసాధ్యములును మన దేశకిరీట పరిస్థితుల కనుకూలించునవిగను, ఆయుర్వేదశాస్త్ర ప్రపంచవాయాన సిద్ధముగను ఆశోగ్యవర్ధకములుగను మన దేశీయమంగళాలంకరులే మన సోదరిలవారు లగు కొంచెము సంస్కారముతో కడుంగడు లగు యున్నవి.

పాశ్చాత్యస్త్రీలు తమ ముఖకోభప్రవృద్ధిమొనర్చుట నుపయోగించు అంగరాగములు పరిమళవాహితములగు ముఖరాగ, అంగరాగ భస్మములు, లేపములు, పుష్పసారసములు, భస్మములు (scents, scented powders) పెదవుల కరుణరాగములు, శేక రిచనమునకు వలయు నూదులు (hair-pins and other auxiliaries in hair-dressing) మొదలగు యలంకరణవస్తుజాలము (cosmetics and make-up) నకు వెచ్చించు ధన మత్యధికము. విదేశీసమ్మలు, స్నేలు, బ్రిలియంజులు, పామేడ్లు, నేనులైనులు, దువ్వెనలు, బ్రోచెను, సెంట్యు, పవీర్లు యిట్టివి యెన్నియోకలవు. వీనియొడ భారతదేశస్త్రీలకు గల్గిన వ్యాపారముకరణ, మనదేశమునకు దిగుమతియగువట్టి యంగరాగాది యలంకరణముల విలువయొక్క పరిమితి మాడు వత్సరములకంటె నివృద్ధు పెరిగినది. మనదేశమున స్త్రీలలో రెండువంతు లధికముగ నివృద్ధి యలంకరణవస్తుజాల ముపయోగించుచున్నారు.

ఇండియా అపోసియేటెడ్ ప్రెస్ వారి యాక్రింది సంఖ్యలవలన వట్టి దిగుమతుల విలువ యెంత పెంచినా తేలికగలదు. కఠినసౌందర్యపోషణ కృషి (Beauty Culture)లో మనదేశపు స్త్రీలసంఖ్య నానాటికీ పెంచుచున్నది.

ఈ యలంకరణద్రవ్యములకై సగటున భారత నారి విదేశములకై పండ్రించు లక్షల రూప్యములు భారవోయించును. ముఖరాగ, యంగరాగాది యలంకరణమున పవయోగించు యంగరాగజాలము (make-up)న యిరువది విధములు గలవు. మన దేశ మునకు దిగుమతయగు యలంకరణ ద్రవ్యములలో ఆమెరికా, యునైటెడ్ స్టేట్సునుండియే యత్యధిక ముగమన్నది. ఈ యలంకరణద్రవ్యములకై ఖర్చు పెట్టుటలో ప్రపంచమున జర్మనీదేశము మూడవస్థాన మును, ఫ్రాన్సుదేశము నాల్గవస్థానమును ఆక్రమించు చున్నది. ప్రసాధన, ప్రసాధిని (మస్కెన్) యను నీనికి సంబంధించిన రచనము, కేశసంస్కారము (Hair-dressing and toilet) ముఖరాగ, యంగ రాగాది యలంకరణ క్రియాకలాపమునకు వలయు వస్తువుల దిగుమతులు ప్రతి వర్సరమునకు మన దేశము నకు 26 లక్షల రూపాయల విలువగలవి. ఆమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములనుండియు, 9 లక్షల రూపాయల విలువకు మించినవి యునైటెడు కింగ్డుమునుండియు, 1½ లక్షల విలువగలవి జర్మనీ దేశమునుండియు, 1 లక్ష రూపాయల విలువగలవి ఫ్రాన్సు నుండియునైయున్నవి.

యూరప్రుపంచమునగల వివిధదేశములలో సౌందర్యప్రకాశతకై చేయు కృషి, యీ కృత్రిమసౌందర్యమును పెంపొందించుకొనుటకై యుపశిబ్బించు నకుగల వ్యాపారావృత్తిరు యెట్లుండునో చూడుడు. రుమేనియాదేశములో నొక యువతీపాఠశాలలో పాఠశాలాప్రధానోపాధ్యాయుని తన పాఠశాలలోని విద్యార్థినులు, తమ ముఖసౌందర్యప్రకాశతకై పెదవుల కరుణరాగమును వ్రాయుటకు రూజ్ లిప్ స్టిక్

(Rouge, lip-stick) అనువానిని ముఖరాగముల నుపయోగింపరాదనియు నొక కాసనముచేసెను. అందుపై నాయురతులు ప్రధానోపాధ్యాయునిపై సత్యాగ్రహముచేయుచు “మేము నీ యజ్ఞబలికు దాసు రాండ్రమై ప్రాతకాలపు పదకుల ననుసరించుచు మా ముఖోభాషవృద్ధ్యముచేయు కృషి మాకు కొనము. మాకు మా పెదవుల కరుణరాగము కల్పించు కొనుట, చేతిగోళ్లును పాల్మచేసీకొనుట, మా కేశములుంగరములుగను, కెరటులుల తీడగను (Rings and curls) సంస్కరించుకొనుట, ముఖరాగచర్య చేసి కొనుట యను నీ సౌందర్యకళాప్రపోషణము మాకు గ్రీకు, లాటిన్ భాషలు మియెద్ద గజచుటకంటె ముఖ్యావసరములు. మేము మా యవ్వలవలె మా సౌందర్యపోషణము చేసికొనకుండనుండజాలము. మీరు మా విద్యావదు పాఠశాసంకరమున మాకిచ్చెడు యోగ్యతప్రతిములకంటె మారే ప్రవృద్ధమొనర్చు కొనబడిన సౌందర్యభాగముచే పురుషుల కాకర్షకు రాండ్రుగ తయారవడి మేము పెండ్లిండ్లు చేసికొని సుఖపడుట కిచ్చుగొను”మని సునిశ్చితమైన తీర్మానము చేసి యీ తీర్మానమును తమ ప్రధానోపాధ్యాయునికి పంపిరి. దీనినిబట్టి యీ పాశ్చాత్య యువకులు తదీయకృత్రిమ సౌందర్యపోషణాపరాయణులని విశద మగుచున్నది. మనదేశమున స్త్రీలు, మలబారుదేశము నందలి స్త్రీలవలె సహజాశోగ్యరూపమగు స్వీయ సౌందర్యవృద్ధికై మాత్రము యత్నముచేయుచు, ధన వ్యయములకేమగు పాశ్చాత్య యువతీ సౌందర్య పోషకరూపక కృత్రిమసుకరణ క్రియాకలాపము విడనాడు పెంతయు మన వారీమండలికి సమీపిరము.

శ్రీవాఘుడు సుమంగళులకు సుధగంకరణములు గను, మంగళాలంకృతులుగను పేర్కొనిన వస్తుజాల మెంతయో మన దేశస్త్రీలకు దేశశిరోష్ఠనీకుల కానుగుణ్యముగను, ఉచితోపయోగ్యవృత్తిగలవిగా నున్నవి.

సుమంగళియగు స్త్రీకి మంగళాలంకృతులలో

అదృష్టశాలి

క ర్న క కు మూ రా !

నీవు జన్మించినది

ప్రతిక్షణమూ పరిశ్రమచేయడమే తన విధాయకకృత్యమైనట్లు అజన్మాంతమూ పాటుపడుతూవుండే స్వార్థత్యాగము, నేవ, ప్రేమ రూపుదాల్చిన భారతపుత్రికి.

నీవు గ్రోలినది

పరిశ్రమలో విసుగు విరామము, కష్టాల్లో కలతా కస్సులుస్సులూ లేకుండా శాంతి సహనాలతో ప్రత్యక్షువు సొంతివుండే మహాత్మి హృదయమునుండి.

నీవు పెరిగినది

ప్రపంచకంలో అన్నింటినీమీలది అందరికీ అమితానందం ఇవ్వడానికి ఎపుడూ సిద్ధంగావుండే ఆ పరమపవిత్ర ప్రకృతిమూర్తి స్వాతంత్ర్యపౌరథ వాతావరణములో.

ఈ గుణాలు

నీ రక్తనాళాల్లోని ప్రతి అణువులోనా ప్రవహిస్తున్నాయి

నీ జీవితం ధన్యం కౌతుకున్నది !

నీ చరిత్రం ప్రజ్వలంగా వెలుగుతున్నది !!

నీ భవిష్యత్తు ప్రతిభా ప్రభలతో మెరసిపోనున్నది !!!

మేలుకొని పలుకో !

స్త్రీల పారిశ్రామిక లలితకళా కళాశాల రాజమండ్రి

ఈ సంస్థలో లలితకళలే కాకుండా గృహపరిశ్రమలు అభివృద్ధి పొందే విధానం కూడా గమనింపబడుచూపుంది. ఇచటి విద్యార్థినులు గృహవస్త్రము, నూలువడుకుట, తోటపనులు, తాటాకులతో చేయు పలువిధాలపనులు, బట్టలల్లుట, బొమ్మలు చేయుట, కాగితాలపువ్వులు చేయుట, మొదలైనవన్నీ శిక్ష్యులకుంటున్నారు. ఈరూకూడా నేర్పబడుచూపుంది.

శ్రీల పార్లమెంటు లలితకళా కళాశాల

రాజమండ్రి

విద్యార్థులు లలితకళలనే గాకుండా గృహిణీ కళ్యణవరముగా
కావలసిన విషయాలనుకూడా నేర్చుకుంటున్నారని విన్నవించి. కను
కొరకు, కట్టు, తోడుచేసి, ఎంబ్రాయిడరీ, బర్నీ, చెమ్మకళలు,
పొయ్యిశేయి, సుమారుల వంటకములు, ఇవన్నీకూడా నేర్చు
కుంటున్నారని.

శ్రీల పార్లమెంటు లలితకళా కళాశాల

రాజమండ్రి

కార్యము విస్తారముగా చేయు కోలాటము.

ఇంకలో వంటైందని యింట్లోనుంచి కలుగొచ్చింది. అందరు లేచి భోజనాలకు వెళ్లారు. భోజనాలు చేసి లేచి మేనమీదికల్లి తాంబూలపుల్లెం దగ్గర కూర్చున్నారని పూర్వచరాకృతిగా మూడుఅల్లుళ్లు బావమూడులు అందరు. వాళ్లు వచ్చి అమ్మగారు చెప్పిన ప్రకారం ప్రక్కలు లమర్చి పెల్లిపోయినాడు. అందరు లోకాభిరామాలును మాట్లాడుకుంటూ ఒకగంట గడిచిన తరువాత యెవరిప్రక్కమీద వారు పడుకుని నిద్రపోయారు. పెద్దల్లుడు పేపరు చదువుకుంటూ పడుకున్నాడు.

విమల ఆందరికంటే పెద్దపిల్ల గనుక భోజన సాయం కాలమే నిద్రపోయేదైనా ఆ భోజన తల్లితోపాటు మేలుకునే ఉన్నది.

మరిలా విమలా మరమ్మగార్లు భోజనాలు చేసి హాల్లోకిచ్చారు.

విమలా! ఇవ్వాలి నేను క్రింద పడుకుంటాను నీవు పైకి వెళ్లు' అని పలహారం తాంబూలపుల్లెం మంచినీళ్లు చెలు ఆందించింది కుతుకు.

అన్నీ చేతిత్రచ్చకుని పైకి వెళ్లింది విమల.

'ఓహో! విమలా లేచిగారు నన్ను మరచారనుకుంటాను' అన్నాడు చిరవ్యవో.

'అర్యత్రులు తమ మరచిపోవాలి గాని తమ పాదదాసి మరచిపోతుందా?' అన్నది విమల తల వంచి కొంచెం సిగ్గుతో.

'సామంతంనుంచి కనిసించకపోలే అనుకున్నాను.'

'నేను వ్రాసినలేఖ తమకు ముట్టినదా?'

'అహో ముట్టినది.'

'కొంచెం పలహారం చెయ్యండి.'

'ఉత్తరం సంగతి పూర్తి చెయ్యకేం?'

'యేమింది, పూర్తిచేసేందుకు? చేరిందన్నారు గదా.'

'ఉత్తరంలో సంగతులకు ప్రతిఫలం కనుక్కో.''

'ఏం కనుక్కోవాలి?'

'తెచ్చింది లేనిది.'

'తెస్తే తమకే ఇవ్వరా?'

'అదుగో ఆకోటుకేలులో పాకెట్టు ఉందిచూడు.'

'నేను వ్రాసిన రిబ్బన్లు ఇచ్చి కావు.'

'సరే వకపైంది, కడంబిహనా చూడు.'

'స్త్రీహృదయం నాకు అనుభవంతో తెచ్చాను గాని మగవారు తెచ్చినవి మీకు నచ్చుతాయా?'

'నచ్చలేమి? ఇచ్చి ఇంకోకరికం అన్నాను గాని ఇచ్చి బాగానే ఉన్నాయి.'

'కంతులదిగ్గి బాగుందా' అడిగితే అపంత్యిస్త్రీ గానే ఉందా? చూడు నీవు వ్రాసిన మంచి గంధం పాకెట్టు అదేనా?'

'అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. నీకు చూపానా? కన్నాను గాని చక్కగా ఉన్నాయి.'

'ఇక నీవు యెన్ని చెప్పినా నమ్మను పైకి అంటున్నావుగాని నీకు యేది నచ్చలేదన్న మాట.'

'అలాపలాకటి పైకొకటి ఉంటాయా? నమ్మకపోలే నేనేం చెయ్యను. మీరు పలహారం చెయ్యండి.'

'ఇవ్వడేం పలహారం నాకోర్డు కావలిస్తే నవ్వు తీసు. నాకు నిద్దకోస్తోంది. ఆరీపం తగ్గించు' అన్నాడు కృష్ణారావు.

౫

'తెల్లవారింది. కాఫీ ఇడ్డెములు, పలహారాలు పెట్టడం భోజనాల మాదావుడిగా ప్రార్థనాకులు తీసుకాటులేకుండా చేస్తున్నది మిగిల. పిల్లలు పనులు కుంకాలు పెట్టడంతో నీరుకాటులేకుండా ఉన్నారు. వచ్చిన మరోలా మొదలు క్రొత్తల్లుడు ప్రసాదరావు వెళతానని మాటిమాటికి ప్రయాణం అవుతున్నాడు. ఆయన్ను ఉండమని సాగరియ్యలేక బావమూడు లిద్దరు విసిగిపోతున్నారు. ఇల్లా చూడు భోజనం గడిచాయి. నాలుగో భోజనం తెల్లవారింది, కలయచామి. మామూలుకంటే ఇంకా ఇద్దరు వంట మనుష్యుల్ను పెట్టింది మిగిల. వంటవాడి వంట సామాను పిండి

గృహలక్ష్మి

వంటలవారికి పిండివంటల సామాను వారికి అందిచ్చి యెవరి పప్పు వారికి చెప్పి వొప్పగించింది.

ఇంతలో శ్రీనివాసరావుగారు బజారునుంచి వచ్చి పిలిచారు.

‘నుకీలా! ఇల్లారా. యిదిమాది పనికొచ్చేది ఉంచి పనికొనింది కాపస్ చెయ్యి.’

‘ఇదిగో కిట్టవాదీలు రెండు మడికట్టు గొలుసులు తో సహా, మూడువందల పాతిక బాగున్నాయా?’

‘పెద్దల్లండి గడియారం లాంటిదే లేకపోయారా? గొలుసులు చాలుగాలేవు.’

‘అప్పుడు వక్కటి గనుక రెండువందల యాభై పెట్టి రవ్వలున్న పతకం గొలుసు తెచ్చాను. ఇప్పుడు రెండూ అంతేబట్టు పెట్టొద్దా? పాలమ్మీద అదా యం కూడా తగ్గిపోయే. సాలుకు యెనిమిదికేలు ఇచ్చే వాళ్లు, ఇప్పుడు విడుదలు ఇచ్చేటప్పటికి చస్తున్నారు. ఉన్నంతలో సరితప్పాను ఏం చెయ్యకు.’

‘సరే తోర్రత్రవండా చెవుతావ వక్కమాట. బట్ట లిక్కేనా?’

‘అవును ఈ చావులు రెండూ చిన్నవారివి, ఇవి పెద్దలవి.’

‘ఏమిటి ఇల్లాంటివి తెచ్చారు, నేను చీటిలో వ్రాసి నవి ఇల్లాంటివి కావు.’

‘ఏమి ఇప్పుడివి పనికొస్తా?’

‘ఏమిలేదు లేండి బాగానే ఉన్నాయిగాని—’

‘కాని అంటున్నానే అనుమానం యేమిటో చెప్పు.’

‘ఏమోలేదు అంచులు కొంచెం చిన్నవిగా ఉన్నాయి. మనమేం యెప్పుడూ పెడతామా? పండుక్కి తీసుకొచ్చాం గనుక కొంచెం మంచివిగా ఉంటే బాగుంటుంది. పెద్దల్లండి ఇల్లాంటివి తెచ్చారే?’

‘అరసి! మొన్న అమ్మాయిని పంపేటప్పుడు పెట్టాంగా?’

‘అప్పుడూ నుంచి పెట్టలేదనే సాధిస్తున్నారు.

అదీ గాక వాళ్లకు వకరకం అరసి! వకరకం బాగుంటుందా?’

‘సరే ఇక్కేను నీకు సచ్చలేదన్నమాట. ఇదాగో కొడలిచీర. ఇది అమ్మాయిల చీరలు. ఇవ్వన్నా పని కొస్తాయా? అదేమి భర్తమోగాని ఇంత భర్త పెట్టినా కృప్తి చెందించలేను’ అని విసుక్కున్నారు శ్రీనివాసరావుగారు.

‘అన్నీ పనికొస్తాయి లేండి.’

‘ఇంతాభర్త పెట్టి మళ్లీను పెండుతు రోపలగుమ మ్మా పైకేక్క ప్తించెందటం యెందుకు.’

‘మీకోపమే అందుకు కారణం’ అన్నది అవతలి! తెల్ల వెమ్మడిగా.

‘ఎందుకా కూనిరాగాలు? చెప్పు కావలసినది. ఒరేమోమాను, అమ్మయ్య బట్టలక్కొస్తు మీదున్నాడు. మీ అమ్మ యేవో చెప్పుకుందిగాని అవికీనుగుని యిద్వి యిచ్చేసి చప్పవరండి.’

‘అమ్మా! యేమిటి? చెప్పక్కరగా.’

‘ఏమిందీ? చెప్పేందుకు?’

‘నేలంఅంచుపట్టు ఉ త్తరీయాలు భోవరులు పెడ బ్బుఅంచుగలవి మంచిజరీమాది మూడువకరకం తీసుగురండి, వంట్నైచిచప్పవరండి.’

‘మకలమ్మగారు పరివాన్నంలానికి యాలకులపొడి ఇవ్వండి వంట్నైది స్నానాలుచెయ్యియ్య’ అన్నది వంటావిడ.

‘పిల్లలు బజారునుంచివచ్చారు తల్లిచెప్పిన ప్రకార బట్టలుతీసుకొని. అందరుప్రాద్దుష్టే అభ్యంగనాలు చేశారు గనుక కాళ్లుకడుక్కుని మడికట్టుకుని భోజనాలుచేసి మేడమీదికెల్లారు.

నుకీలాపిల్లలు భోజనాలుచేసి జడలుచేసుకుంటూ వాళ్లలో కూర్చున్నారు.

‘అమ్మా! బావలుమ్మగురు పెకతాటలు. ప్రమాదాలెరున్నార’ అన్నాడు మోహనరావుచి.

‘ఇంకా పండుగ సాంకేతికతలతోనే ఏ ప్రయత్నం
లురా. లేవు వెళ్లవచ్చునని చెప్పి.’

‘చెప్పినమ్మా. ఉండడానికి నీలు కాదని వెళ్లాలని
తెట్టుచేస్తారు. మాతో ఆయన వచ్చిన మర్నాటినుంచి
ప్రయాణం ఆవుతూనే ఉన్నాడు గదా. చిన్నాయనకు
యేమో పట్లన్నాయిట. పెద్దబావకు పెళ్లవైపోయిందిట
‘అమ్మాయిని యివ్వాలి’ పంపిలే తాను తీసుకెళ్లుతాడుట
లేకపోలే మనమేమీనుకెళ్లిదిగట్టాలట. తలావకమాట
వాల్లెట్టమొచ్చినట్లునూట్లూగున్నారట, ఎంత చెడ్డా అల్లుళ్లు
కాదు? ఉండటానికి నీలేదని మనలేట్టు చేస్తు
న్నారు.’

‘మీ నాన్నగార్ని లేవు. అమ్మాయిని అన్నయ్య
చెప్పవట్టుం వెళ్లవచ్చును తీసుకొస్తాడని ఆయనతో
చెప్పి.’

‘నాన్నగారు లేచేకొన్నారట.’

‘మీ నాన్నగారో, చెప్పి వెళ్ళుదిగా ఉండ
మని చెప్పమని.’

‘కిందికొస్తున్నట్లున్నాల్లే నువ్వే చెప్పి.’

‘నుకీలా! యేమిటి వాళ్లు వెళ్తారట’ అన్నార
శ్రీనివాసరావుగారు క్రిందికొచ్చి.

‘ఉండమని చెప్పండి, వెళ్తామనగానే ఉయ్యం
టారా?’

‘ఉయ్యో! యేం చెయ్యమ! ఉండమంటే
ఉంటారా? వాళ్లకు వెళ్తుంటే అయిపోయినాయిట,
వెళ్తామంటున్నారు; పరమవ్రతం చేసిన ప్రకారం
చెల్లతాఉండమని. ఉండకపోలే యేం చెయ్యమ?’

‘యేమిలేదు పండుగరా? బట్టలివ్వండి తరువాత
ఉన్నావరే వెళ్లి నానరే, ఇదిగో తమలపాకులు తీసుకె
ళ్ళండి.’

‘నేనెందుకూ? పిల్లలిస్తాల్లే.’

‘అన్నింటి వాళ్లకు పంపతారేమిటి? పెద్దవాడు
మారివ్వక.’

‘నాకు నీళ్లుగా ఉంటుంది.’

‘అల్లుళ్లు వచ్చాక వాళ్లకు నీలవడం మరీయక చెయ్య
దం పిగ్గలేయట్లుగా?’

‘సరే ఇల్లాయియ్య ఇందుకే నిన్ను గడుసుదాని
నంటాను. నేను చెయ్యనూ అని యెంతగట్టిగా అను
కున్నావని నీవంతగట్టిగా వాచేతచేయిస్తావు. నాకు
కోపంరాకుండా.’

శ్రీనివాసరావుగారు అల్లుళ్లకు బట్టలిచ్చికొడుకులి
ద్దరు తమరూ క్రొత్తవస్త్రములు ధరించి పికాచు వెళ్లారు
కారేమనీ. నుకీలా పిల్లలుంటా నూడా బడనేమనని
తల్లివ్రాలు తెట్టుకొని క్రొత్తదుస్తులు ధరించి పేరంటం
ద్రవ్యం రవికలగుడ్డలు కొట్టిరికాయలు పసుపు నువ్వు
మలు ఇచ్చేవనిలా నిమగ్నులై నారు.

‘అన్నివిధాలా ఉంటే దసరా పండుగంటి సరదా
గల పండుగ ఇంకొకటిలేదు.

౬

అల్లుళ్లంతా వెళ్లాలి ‘యేం పండుగ కర్నూ అయిదు
పందలైంది. నీవు నీ అల్లుళ్లు సంగ్రహిస్తే చెందినట్టేనా?’
అన్నారు శ్రీనివాసరావుగారు నుకీలతో.

‘యేమిసంకుప్తం. ‘మా మామగార్ని ఏటా తరం
ప్రహిషా నాకూతున్నా మా నీలం అందు పంచలకు
ప్రహిషామంద’ దన్నాట్ట పెద్దలుడు నిమలతో. ‘మీ
నాన్నగారు ఈ వారం రిపువాచీలు యొక్కణ్ణి
తెప్పించాగోయి పైవలుగా మోహపరాభూ’ అని
నవ్వారుట చిన్నల్లిద్దరు మోహమతో, అన్నది
నుకీల.

‘అల్లని మంచికనంబును’ అన్నవద్యం మూదిరిగా
వాళ్లకు సంకృప్తి ఉన్న రేమోమాడు’ అన్నారు శ్రీని
వాసరావుగారు కోపంగా.

‘ఏదో పప్పుటాలకన్నార కాబోలు, మీగన్నటి
కోపమే. మనవద్దనేగా వాళ్ల మురిపాలు’ అన్నది నుకీల.

‘అదో నీమరిపెయ్యకదా?’ అన్నారు శ్రీని
వాసరావుగారు.

“సెర్టైట్ ప్రాంతాలలోని నాగకొండలో కోబాయబాతిలో ఒకయువతివుండేది. ఆమె ఆర్పకుల వర్గానికి చెందింది. మిషనుస్కూల్లో చదివే అద్భుతమైనదా ఆమెకుపట్టింది. ఇది ఇప్పటికీ ఆరేళ్లక్రిందటిమాట. ఆమె ఆపుడు పదవతరగతి చదువుచూపుంది. పంచొమ్మిదేళ్లవయస్సు. ఆమెకు గిడల్లో, ఆసేతుసీమాచలపర్వతము సత్యాగ్రహం విజృంభించినది. కాంగ్రెసును గురించి, మహాత్ముని శ్రద్ధామాన్నిగురించి ఆమెవినింది. ఆమె చిన్నప్పుడయినపుత్తాహంతో గంతుబునై చించి. తనబాతికూడా నియమనిర్బంధాలుతోలగింది స్వాతంత్ర్యం సంపాదించాలనుకొంది. బాతీయవతాకం చేతపట్టింది. బాతీనంతా ఒకటిగాచేసింది. నాయకురాలైంది. ఆమె స్వప్నాలు ఆంధలోనే ఆంకిరించాయి. ఆమెబాతీనంతా ప్రభుత్వం ఇనుపహస్తంతో అణచివేసింది. ఆమెనుపట్టి కారాగారంలో పడవేసింది. సామ్రాజ్యాన్నే ధిక్కరించిన ఆ పుత్తాహంతూరితప్పుదయం ఆరేళ్లుగా ఎంతోయమయాతన అనుభవిస్తూ చీకటికోడొల్లాపడివుంది. ఈ కారాగారవాసం ఆమెహృదయాన్ని ఎంతగా తిశీసిందో? ఈ భీరహృదయాన్ని భారతదేశమే మరచిపోయింది. కాని ఆమెబాతిమూత్రం ఆమెను దేవతగా ఎంచుకూపున్నారు. అదినము—భారతీయులంతా ఆమెనుస్మరిస్తూ, ఆమెను బంధిఖానానుండి తైటికి తెచ్చేదినము—కూడావస్తుంది. ఆ చీకటికోడొల్లాకూడాన్ని, ఎంత పరితాపపడుకూపుందో? ఏమి కలలుకంటూవుందో? ఆమెపుట్టేకాలం ఏమిటో?”

—జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ.

తొల్లియాదిమశక్తియు తుహినశిఖరి
బుట్టిని ల్వరునగడపిన పాలుపుమీర
కామరూపంబునందు నాగనగశృంగ
గేహమున పుట్టిరాపెరిగెను “గిడల్లో!”

నాగనగవానులై నట్టి నాగబాతి
వారికులమున నామెపూజారులింట
పుట్టిపెరిగెను అల్లారుముద్దుగాగ
వర్వతస్వేచ్ఛ, నగరజీవనముదనర!

స్వైరవిహరణ కొండకోబాయబాతి
పడతులనుగూడిమాడి యాబాలయెదిగె—
ప్రజలకాయమయందు గౌరవమునట్లు—
పదియుపదియేండ్ల మిసిమియావనముదరియ!

చదువుకొనుసాకశాల పూజారిబాల—
పూర్ణవిజ్ఞాన యావనమ్ములు పెనంగి
యామెనొక్కట గదిసినయపుడుతోచె
సాకపుష్పించి ఫలియించుపోకవోలె!

నిండికూలంకవ న్వచ్చనీరమగుచు
చలనమేలేనిశరదృతు నరసిమాడ్కి—
బాలగంభీరహృదయ గహ్వరమునందు
నేమహాశయమున్నదో యెఱుగరాదు.

చక్కదనమును, అతిసాహసంబు, చదువు,—
అన్నియున్నను ఆమెహృదంతికమున
తోచలేదేలనో తనతోడిబాలి
కల విధమ్మున భోగభాగ్యములచింత!

భూమిపై స్వచ్ఛమగు జలపూరమున్న
వానకోకిలవేడదే వర్షధార !
చలువలెనున్న శారదాచంద్రికలనె
కోరుచుండునుకాదె చకోరకంబు !

జాతిస్వాతంత్ర్యసమర సంజరితకుతుక
మామె సుకుమారహృదయాప నాగలేక
నాపగావేగమునపార నాయరణ్య
ప్రజలుపడి తేలినా రామపథమునందు.

స్వేచ్ఛవిహరించు బహువర్ణవిలసితాంక
మామెచేపట్టినిలువంగ గ్రామజనులు
చేతులెత్తిరి గైకొనేతనమ్ము
దాల్చి నిలచిన వనదేవతా యటంచు !

'గిడలా' యన జూడగా పరువిడకువారు
'రాణి'కై జీవర క్తధారలనుపోయు
వారునై పోయిరంద రావనముజనులు
'గిడలా'యన రాష్ట్రవిభుగండ పిడుగువడియె !

పర్వతాగ్రమ్ముబుట్టు విప్లవఝరమ్ము
కొంపముంచునటంచు నాకొండరాణి
బుట్టిబంధించిరా రాష్ట్రపాలకులును—
తంకవిచ్చిత్తి ముత్యాలదండవోలె
కోయజాతులు పతితులై పోయిరపుడు !

పూతిదుర్గంధమలిన సంపూర్ణమైన
అంధకారాంధకారాగృహమ్మనదుమ
బ్రుంగికనుమూలవెట్టె నాపూతచరిత
ప్రజలస్వాతంత్ర్య మింతలైనపనికిరాక !

కొరడువారిన సరసిహృత్కోణమందు
కలవువలపులు మధుసూధాకణములాదిగి
హిమవదాసారపతిత పద్మమునువిరియ
నుద్ధరింపగ స్వేచ్ఛారుకోదయమగు !

కాని వినవచ్చేనంత నిర్హితమట్లు
శాంతినయరాని కాహ్వనశంఖనాద
మొకమహాత్మునినుండి యాయులుకుతోడ
గిరులుప్రతులీన మారుమ్రోగెను గిడల్లా !

ప్రజలులేనుచేరి యన్యోన్యబుధమెఱిగి
యాత్మస్వాతంత్ర్య నీధుమూర్ధాభిషేచ
నమ్మునేయగ సమరయజ్ఞమ్మునడువ
నడుముదిగియించెనగరాణి విగుప్తమీర !

ఇట్టులోక్కటగ్రమ్మిన హిమజడమ్ము
పూవలతకూన మొదలంటపూచ్చిపెట్టి,
అలలకోనేటియాటల నణదివైచె
వానకోకిల మెడనుల్చి పారవేసె
చక్రవాకమ్ము కన్నులచప్పురించె !

రాకమానదు, యీలోన ప్రజలు విజయ
భేరిమోయించి నగరాణి నూరనూర
నుత్పినమ్ముల స్వాగతోద్యోగములను
దెచ్చివెలయుచుశుభ మైనదినముమనకు !

వంచన! మాయ!! మోసం!!!

రచయితగారు నిత్యానంద ప్రదేశము తెలిసికొనవలె నని ప్రయత్నించినారు. వారి ఆశ నిరాశఅయినది. నిరాశులైనవారు ఏరొక్కరేగాదు. అమాయకులైన అసంఖ్యాకులున్నారు. జ్ఞానులయ్యు నజ్ఞానులై వేలము వెట్టిగా మూఢనమ్మకమునబడి కొట్టుకొనిపోవువారు పెక్కుమంది. అమాయక ప్రజాసముదాయం వారి ననుసరించి కడగండ్ల పాలవుతూవుంది. వారినాథ మాహాత్యన్ని అనుభవించాలని అమాయకులైన శ్రీ పురుషులు ఇటీవల బెజవాడలో జరిగిన ఉత్సవాల్లో ఎంత బాధ, ఎంత అనమానం, ఎంత నిరాశ పొందినారో అక్కడికి వెళ్లిన వారందరికీ తెలుసు. అందులో శ్రీలే గట్టిదెబ్బతిన్నారు. వారికైనా యీ మూఢనమ్మకా లని మూలకు దోసి బాగుపడతారా?

యతోవాచో నివర్తంతే | ఆప్రాప్య మనసానమా |
ఆనందంబ్రహ్మజోవిద్వాక్ | నభిభేతి కదాచి నేతి ||

అనే వేదవాక్యమును పలుమారులు విన్నప్పటికి ధయివిహించనమైన నిత్యానంద ప్రదేశము చురుకైనగా అనుభవించుచువారైన ఎవ్వరినైన తెలిసికొనగలుగుదునో అని ఆకలకులోనై తిరుగుచునేయున్నది వామనయ్య. ఈకాలములో చాలామంది హరవాసుని జపము చేయుచున్నారు. అయిన మహిమలుగలవాడని భక్తులకు చూపించుచున్నారని వాడుక. ఎలాటి మహిమలని భక్తులయినవారి నడిగితే ఇంటిలో వాడుకొను వస్తువులు అక్షయవస్తువునని, పెన్న ఇస్తాడు, పాలు ఇస్తాడు, మనము వారికి ఇచ్చిన పదార్థములు అరిగించుతాడని చెప్పుతారు. వారు చెప్పుగా వివరము

గాని ప్రత్యక్షముగా వారి మహిమలు చూచుట వాకు రెట స్థించలేదు. ఒక భక్తుని అడగగా హరివాసుని భజనోత్సవల పుస్తకము వకటి ఇచ్చి నీ ఇవ్వము వచ్చి నంతగా గొంతెత్తి నిర్మల మృదయముతో భజన చేయమన్నాడు. అమాటలు వాకు తృప్తిగా లేవు. స్థూలబుద్ధిలో నూత్యమును తెలుసుకొనలేరని వాకు నమ్మకం. ఈమధ్య బెజవాడలో శ్రీహరవాసుని జన్మ ఉత్సవము జరుగునని తెలిసి శ్రీవారి భార్య కుసుమకుమారిదేవిగారి నడిగి వాకువున్న సంతోహము లన్నీ తీర్చుకుంచామను ఆశతో వెళ్లాను. శ్రీదేవి గారిని బుజవాడ రైలుస్టేషనుకు తీసుకొనివచ్చి పెలపు నది డి రేగించుచూ తీసుకొని వెళ్లుతారని తెలిసి వక నా స్నేహితురాలిలో నేనూ స్టేషనుకు వెళ్లాను. వక

విధ వాయిద్యములు, కాణాసంచాతో రైట్లతో, మోటారులో సోఫానువేసి వారిని కూర్చోపెట్టి ఊరేగిస్తున్నారు. ఆ తాలవృద్ధులు, హరజాయి, హర జాయి, నమమమమరీజాయి, అను భజనతప్ప ఇక ఏమి వుచ్చరించుటలేదు.

శ్రీ కుసుమకుమారిదేవిగారిని మోటారుపై సోఫాలో కూర్చాను. వారిపేరుకొ మోటారుకారులలో వారి బలగ మంతా వున్నారు. వారిని కూర్చాను. వారి దేవా చారం కాలోలును. ప్రతివానినోట తమలపాటుల తంబులమే. కారుప్రక్కన వుమ్మి నేస్తుండువారు, వారి మంచి బట్టలు, తెలివిలేటలు, నయస్సు, చక్కదనమును వృద్ధిచేసివది. పూరూరనుండి వచ్చి జనమునకు మితమే లేదు. పెద్దపెద్ద వుద్యోగములుచేస్తూ గొప్ప గొప్ప హోదాలలో వున్నవారందరు వారి తాములపాటుల తమ్ములమును పైన కేయింతుకొనుటకు పోతులంబరి. ఇతరదేశములు మనదేశమువచ్చి పొందు గౌరవము మన దేశములలో వున్న పిందితకు చూచాను. పిచ్చి వాండ్లవలె భజనచేయు మనవాండ్లను చూచి హాస్య ముగా నవ్వుచూ వారి బంధువులందరుకూడా భజనం చేస్తున్నారు. మేము పిచ్చివాండ్లవలె పూరేగింపుతో నడుస్తున్నాము. మాతోవున్న వక ఆనిద చతురులు కారుకూ రిలయిడివీటి ధీనమైన కంఠధ్వనితో హర జాయి అని భజనచేస్తున్నది. మీరు శ్రీహరవాధుని వద్ద వుపదేశము అయినారా అని అడిగాను. వారి వద్దలేదుగాని వారి మహిమలు పేపర్లలో చదివి నేను భజనచేసుకుంటున్నా నన్నది. 'మహిమలు కను పడ్డాయ' అన్నాను. 'కనుపడ్డాయి. తెన్ను తిన్నాడు. పాలుత్రాగాడు' అన్నది. అర్కాతీ నెలవులన్నిరూచి ఇంటికి వచ్చాను. పండిట్సుట్టునుండే తాటిఅకులపైన హరవాధుడు నాట్యముచేసాడని ఇంకా ఇంకా వారి మహిమలు రేపు చూపుతారనే వదంతులు విన్నాము. అందరికీ చూపుతారా స్వామి మహిమలని అడిగాము. వకరూపాయ టిక్కెట్టు కొనుక్కంటే శ్రీవారి మహి

మలు చూడవచ్చునన్నారు. భోజన సమయంలో ఆచ్చట వందని పదార్థములు హరవాధుని చేతితో వడ్డించుతాడనియు ఇంకా మహిమలు చూపిస్తాడని చెప్పివారు. అమ్మవారుగూడ మహిమలు చూపిస్తాడ న్నారు. సరే టిక్కెట్టు కొందామని అకకలిగినది. మరు నాడు పెండలకడనే భోజనం చేసుకొని శ్రీవారి నెల వునకు వెళ్లాము. ఆ జనసమూహములోనుండి తప్పించు కుని శ్రీవారి దర్శనానికి మేడమీదకు వెళ్లాము. ఇంకో దిక్కునగల మెట్టుమీదవంచి శ్రీ కుసుమకుమారిదేవి గారిని కుసుమపుత్రుజ చేయుటకు క్రిందకు తీసుకొని వెళ్లారట. ఆమెకొరకు తయారుచేయించిన శిష్యాసము పైన కూర్చుండలెట్టి కంఠమపుత్ర ప్రారంభించారట. ఈలోపల ఆమెగారి దర్శనానికి నిర్మించుచున్న జను లందరు వకపారిగాలేచి వకరిపై నొకరు పడసాగిరట. ఆమె పెద్దకాలము నాటిదగుటచే ఈ జనులందరు ఆమెపైన సదుతురనితెల్లయిండుగల ప్రేమచే ఆమె గారిని కుమారుడు తిరిగి మేడమీదకు చేర్చివారట. నేను ఆ జనాన్ని తప్పించుకుని క్రిందకు వచ్చేసరికి ఇది అన్నియు పూర్తి అయినది. జనులందరు నమమ హర వాధులకు జము అని జయజయ ధ్వనులతో మ్రోగి పోతున్నారు స్త్రీలు ఏపూరు సమాజమువారు ఆ పూరుపేరు వ్రాయబడ్డ గౌరీలోటనే హరజాయి అని తాళములతో, యంత్రాలతో భజనచేస్తున్నారు. కాళ్లకు గజ్జలు పెడలో వువ్వులదండలు, నడుముకు కాలువలు విగించునని వట్లుతెలియని గంతులతో ఈ హరజాయి అను పదమునే వుచ్చరించుచున్నాడు వక భక్తాగ్ర గణ్యుడయిన పురుషుడు. పండిట్లన్ని అల్లకల్లులము అయివున్నాయి. ప్రస్తుతం కంఠమపుత్రుజ ఆగిపోయి నది. టిక్కెట్టు ఎచ్చట కొనుక్కొనలేనో నాకు తెలియ లేదు. హరవాధ ప్రభువు మహిమలు ఎవ్వడు చూపి స్తాడని వక వాలంటీయరు అడిగాను. మహిమలేమిటి చచ్చిపోయిన హరవాధుడు ఏలా కనుపకుతాడు అన్నీ అబద్ధమన్నాడు. పండిట్లమీద నాట్యం చేసేవా

గృహ లక్ష్మి

డటగా అంటే ఎలకల చప్పుడు అన్నాడు. వాకుటి కెల్లు కొనుక్కంటామను ఆకపోయినది. ఆమెను హిమలు మాత్రుని ఒకగదికి వ్రాసివున్నది. ఆగదివైపునకయినా అమ్మ గారురా లేదు, భోజనకాల మాదామని వెళ్ళాను.

అక్కడ వక భక్తుడు, హరవా భద్రాదా మస్వాహా కునుమ కుమారి స్వాహా, కునుమహర వాధాయస్వాహా, అని ప్రాణా హరులు పుచ్చుకుంటున్నాడు. అక్కడనుండి మర్రి పడిలిలోకి వచ్చి కూర్చున్నాను. కునుమ కుమారిదేవిగారు భర్త హిమ రాణగదాకుంతుమ కుభచిహ్ను లు కలదిగ దానితో ఆమెగా రికి పూజయేమిటి అని అలోచన కలిగినది. ఆయన భగవంతుడు' చచ్చిపోయినప్పటికీ ఆమె ప్రక్కన ఎప్పుడు కనుపడుతూ నే వుంటాడని కొందరన్నారు. అట్టి కత్తిగల మహానుభావుడు ప్రాకృతజనులను హరించు మృ త్యువునకు ప్రకృతసీతిగ నే లో యడెను. క్రికృష్ణుడు దేవుడై 120 సంవత్సరములు బ్రతికెనని

శ్రీ భాగవతంలో కలదు. శ్రీ హరవాధిభువు కలియుగములోనివాడు కాబట్టి మనిషి అయ్యుద్దామ ప్రకారం 100 సంవత్సరములు అయినా స్వకంఠ మైనకత్తితో జీవించలేక సామాన్యులవలెనే మృతి పొందెను. ఆమెను ఛాటోతీస్తీ ప్రక్కన ఆయన కూడా కనుపడుతాడన్నారు. ఆమెగారి నడిగి నీసందే హములు రీర్చుకుంటామనే ఆకవాకు ఇంకా పోలేదు. ఆశోజన శ్రీలు పురుషులు ఎన్నివంతులు ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ అన్నం, నీర్లులేక ఎడలో మాడిపోరు

న్నారు. నీడకురందని భుజింపమని ఎందరెందరితో చెప్పి వా శ్రీ అమ్మ గారిదర్శనం కావలె అనువరకు ఏమీ వల్లు మని చాలామంది నిమ్మర్న గా చెప్పారు. అప్పుడు శ్రీ దేవిగారిని మేడమీది కొంచెమునీవు నిలుచుండుటకు

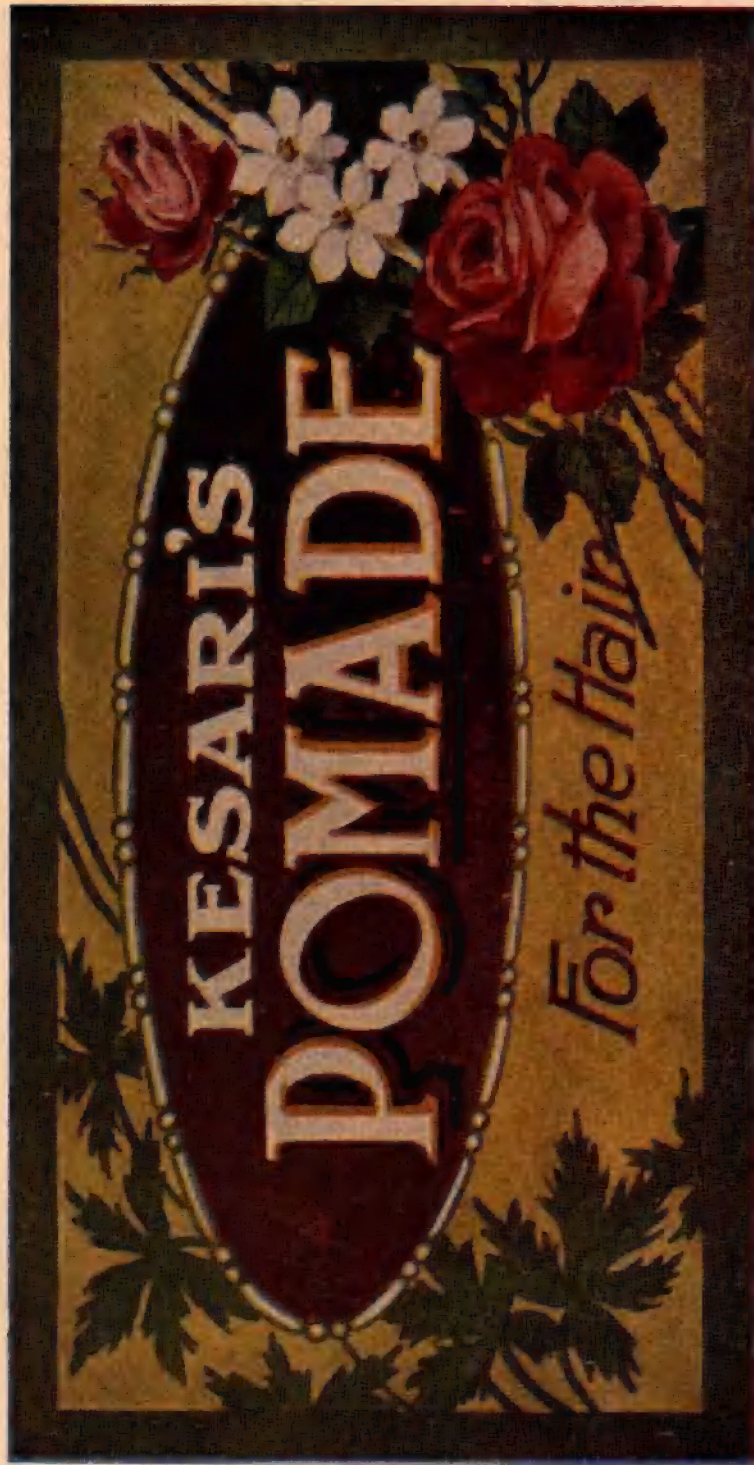
ఏర్పాటుచేసారు. జనులందరు క్రిందనుంచుని అనిమిద నేత్రము లతో ఆమెగారిని దర్శించారు. ఇక వెళ్లుమని అమ్మగారు శల విచ్చివా జనులు కడలలేదు. కునుమకుమారిదేవిగారు జనులకు నమస్కరించి దయవుంచి వెళ్ల మని కోరినది. తల్లిగారికి మహి మలు చూపమని జనులు కోరారు. తాను దేవునికే అర్ధాం గియని, దైవాంశ గలదని ఏకా భిప్రాయములుగల భక్తజనుల ను చూచేవరకు ఆమెకు ఆదేవు ని పదము జనులయందు కనపడి లేట్లులారా, కండ్రులారా మీ కందరికు నమస్కారము. వాకు ఏమీ నుహిమలు చావుట చేర కాదు. వా భర్తగారి జన్మ ఉత్సవము చేసుకోవటమునకు వచ్చాను. వాకేమీ తెలియదని

జనులయందు ప్రేమతో పలికినది. అందు నీవు దేవుని భాగ్యువు, మాకందరుకు రెల్లవి మా కేల్లువని ఆరాధి స్తామని వచ్చావుంటే అందరితోను నేను కాను కానని చెప్పలేక పూరుకొన్నది. అది ఆమెకు కంఠ గతమైన స్థితికి తెచ్చేటప్పటికి వున్నరూపు ఆమె వప్పుకున్నది.

శ్లో. బ్రాహ్మం దేశమనేక దుర్గవిషయం ప్రాప్తం నకించు ఫలం. అను భర్త్యహరిభోధ అనుభవమై వా ఆక వింశ ఆయనది.

భాగవతుల లక్ష్మీనరనమ్మ.

కేశ ము ల కు

అం
నం
నం
నం
నం

ప్రథమతరగతి బంగారుపతకములను పొందిన

కేసరి

డెంటల్ క్రిమ్

మృదు మధుర పరిమళమిరితము
దంతములను ముత్యములవలె చేయుటయేగాక పంటిజబ్బుల నన్నిటిని
నివారించును.

అణాలు 8 మాత్రమే.

కేసరి కు టీరం

అయిదేద జొవదళాల, మదరాసు.

పనుపుకుంకమలకు ప్రధానపాద మియ్యబడినది. మన దేశశ్రీలకు వీనియే దిరాదరణభావ ముండురింది. శ్రీల ముఖములకు, పాదములకు పనుపు పూత సుమంగళిచిహ్నముగ జెప్పబడినది.

ముఖరాగముగ నుపయోగింపబడెడి పనుపు నిరాదరణకూపమును అధఃపాతమునంది యింకను పాద రాగముగ నుమంగళులచే చూడబడుచున్నది. కొందఱు శ్రీలు పాదలేపముగకూడ నీ పనుపును వాడుట మానివేయుచున్నారు. సనాతనాచారప్రియులగు పాఠ్యులు ముఖరాగముగ నీ పనుపు నుపయోగ పరచుచున్నారు. పనుపు తోచుహరియగుట ముఖ లేపముగా నుపయోగింపబడినతో చర్యమున తోచుములను హరించి మృదుత్వమును కల్పించును. ఇది మోటై మదమలవరకు అధఃకరింపబడినది. దీనిని పాదలేపముగ నుపయోగింపబడుటవలన కల్ల ప్రయోజనము లేకపోలేదు. శ్రీల పాదములు నీటిలో నానినప్పుడు పాదమున దురద జనింపకుండను, ఒరయ కుండమంతును. పర్వకాలమున ముఖ్యముగ వ్రావణ మాసమున నుమంగళులు పేరంటమునకు వెదలినప్పుడు వారి పాదములకు పనుపు పారాణి రాది తాంబూలములిచ్చి సత్కరించు నాచారముకలదు.

కజ్జలము కన్నులకుతెట్టు నాచారముననారేన వారి మణికి మోటైనది. కాటుక కన్నులకుట్టక యది మోటని పరిత్యజించిన పడతులిప్పుడు పదార్థస్నైగల నువర్ణ కాంతిచే కోభిరములగు చుటములలో నమర్చబడిన సులూచనముల ధరించుచున్నారు. ప్రాచీనాచారముల విడనాడి కంటికోగముల పాలగుచున్నారు. మద్దులొక్కవట్లు కాటుకధరించు మృగీశేత్ర లిప్త దరుదైవారు. కనురెప్పలలో దుర్మాంసములు పెరుగుటచేతను, విద్యుద్విపములకడ చదువుట చేతను, శ్రేణాయముననే శేత్రకోగములచే కుండని కరంగనయ నలు దేశమున కలువై నాగరికతా గాంధీర్యచిహ్నముగ నెన్నబడు సులూచనములు ధరింపబడిన వారగుచున్నారు.

పూర్వము శ్రీ పురుషులు బాలబాలికలు యింట

నాముదపు దివ్యుల నుపయోగించుచు, నాదివ్యుల కడనే గ్రంథ పఠనాభిలాష చేయుచుండిరి. అట్టిదివ్యుల నుండి వచ్చు యాముదపు పొగ కన్నులకు చలువ కల్పించును. ఇప్పుడన్నవో దీప్తకాంతిగల గ్యాస్ దీపములు, విద్యుద్దీపములు తీరసనాములు వలన వెలుగు దీపములు మనకంటికి హాని కల్పించుననియే. నాగరికతాప్రవాహమునబడి కొట్టుకొనిపోవు మనకు నీటికి గల్గిన విపరీత పరిణామమునుగూర్చి తెలిసికొను టుచితము కాకపోదు. శ్రీలు పంటచేయునప్పుడు వారి కన్నులకు పొగతులుంటచే శేత్రకోగములు కలగకుండ, కజ్జలధారణము, విశోధింపక గల్గుటచేతనే, యిదియు సాభాగ్యవతులకు మధ్యగంకరణములలో చేర్చబడినది. దంపతి యుక్తులగు శ్రీ పురుషులకు తాంబూల చర్యలు మాన్యగ్యవిధిగ నుద్దేశింపక బడినది. తాంబూల చర్యలు ప్రాక స్త్యమీ క్రింది శ్లోకమున నిరూపింపబడినది. ఇందులకు దేశకాల పాత్రలును, వయోభేదములును, పరిగణనియములు.

శ్లో. తాంబూలం కటుతిక్త ముష్ణమధురం
జ్వారం కషాయాన్వితమ్
వాతఘ్నం క్రిమినాశనం కఫహరం
కోశ్య విచ్ఛేదనమ్
శ్రీసంభాషణ భూషణం రుచికరం
సౌందర్య సంపత్కరమ్
తాంబూలే విహితాస్త్రమౌ దళగుణాః
స్వరేపితే దుర్లభాః.

ఇక వస్త్రధారణాది యలంకరణముల విషయమున కూడ శ్రీలలో పాశ్చాత్యదేశ నాగరికతా విలాసానుకరణము కన్నులుచున్నది. దేశ హితైషిణులగు శ్రీలు స్వదేశవస్త్రధారణమునకూడ కొంత దేశవేష చేసినవారే, శ్రీలు స్వీయదేశ, జాతీయ సంప్రదాయములయొడ యుక్తాయుక్తమెరిగి, కదంబవ్యయ మూలకమగు విదేశ అంగరాగ, ముఖలేపాది సౌందర్య ప్రవర్ధకలనబడు పై మెరుగులకై విహాసాకులుగాక, దేశాశ్శయకాపకమగు సౌందర్యపోషణకై తమదృష్టులను మరల్చి నుద్యోగింపబడుచున్నారు.

• • ప తి వ్ర తా ర్థం

ప తి త మ్మేం ది!

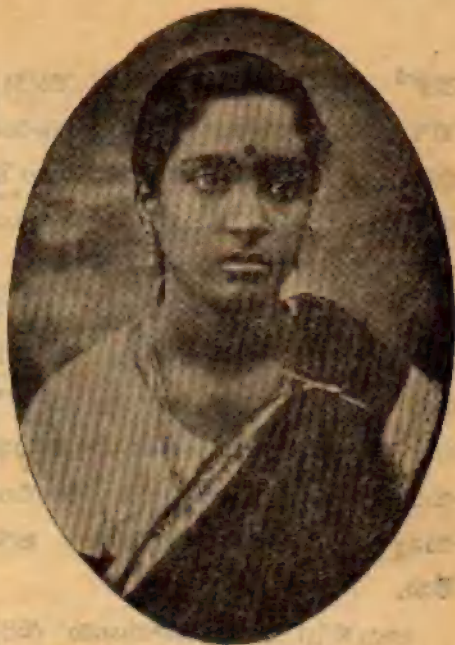
ప్రపంచపరిస్థితులు మార్పుకొందుచున్న పుడుగూడా సంఘము సనాతన ధర్మములనే పూజించుట ప్రాణసంకటమైన విషయము. శాస్త్రములయందు స్థాపింపబడిన ఆర్యధర్మములు విశ్వసింపదగినవే కాని, అమృత తుల్యములగు నట్టి ధర్మములు కొన్ని మార్పులచేత విషపూరితములై నచ్చరితలైన వారిని సహితము హింసించుటకు కారణమగుచున్నవి. స్త్రీలు ఒక్క-పాతి వ్రత్యమువలన పొందగల్గెడు మహిమను పురుషులు యెన్ని జపలేపాదు లొనర్చినను పొందజాలరనుట శాస్త్ర సమ్మత మై యున్నది. ఈ లోకమున సౌఖ్యమును పరలోకమున మోక్షమును ప్రసాదించునట్టి ఆపాతివ్రత్యమును స్త్రీలోకమంతా ఆచరింపదగినదే. అయినను కొందరకు కొన్ని కొన్ని కారణములచేత ఆ పాతివ్రత్యము నిరంతరాయముగ సాగుటకు తగిన యేర్పాట్లు

పొనగియుండక పోవచ్చును. అట్టివారు గూడా ఆ పాతివ్రత్యమే నిలువవలెనంటే, అది జన్మాంతమూ సాధ్యముగాని పనికాని వారిజీవితములు మాత్రము శాంతరహితములై, నిరంతర సంతప్తహృదయములతో బానిసత్వము నెరపుచుండును. ఇది పాతివ్రత్యము కాజాలదు.

మనోవాక్కాయము లనెడు త్రికర్మలయందు ముఖ్యమైనది మనస్సు. గావున మనస్సుచే నిశ్చయించిన దానిని వాక్కుతో చెప్పటకు గాని చేత చేయుటకుగాని, యెట్టి కొరంతా వుండదు. అట్లు త్రికరణశుద్ధిగా వుండిన భర్తయందే పాతివ్రత్యము వర్తించును గాని, ఏ కారణముచేతనో కట్టుబడ్డ భర్తయందు సంఘదూషణకు వెరచి, వాక్కాయములు దాస్యమొనర్చినను, మనస్సును హత్తించుట సాధ్యముగాని పనియగుటచే మనోవ్యథా బాధితులై కృశించుట

సహజము. మానసి హృదయగతమున నీ బాధ సామాన్యముగా యెల్లరకు స్ఫురించుట అరుదు.

గృహలక్ష్మి ఫిబ్రవరి సంచికయందు శ్రీ శతావధాని చెల్లవీళ్ల చెంకటరాశ్రమిగారిట్లు వ్రాసినారు. “శ్రీమం భర్త యోగ్యతనుబట్టిగాని సంపూర్ణ పాతివ్రత్యాన్ని సంపాదించడానికి శత్యం కాదని చెప్పేమాటలు తప్పు. సీతను మహాపతివ్రతిగా వర్ణించడానికి కారణము శ్రీలోకాధిపతియగు రావణుడు గొంపోయి సగౌరవంగా తన్ను పెండ్లాడి, యీ అధి

పత్యాన్ని యేలుకోవలసిందని నయానా భయానా యెంత ప్రయత్నించిననూ దిక్కులేని పక్షిగావుండి గూఢా వాణ్ణి తృణీకరించి రాజ్యహీనుడై అడవిలో ఆకూలలమూ తింటూవున్న భర్తపై మనస్సు నిలుపుట చేతనే” అయితే సీత రాజ్యవైభవాపేక్షనూ ప్రాణభీతిని జయించుటకేది మూలకారణముగను? తాను త్రికరణశుద్ధిగా వరించిన భర్తపైగల ప్రేమయేమనుట కేమైన సందియమున్నదా! సానిత్రి ముందు మనస్సుర్నిగ వరించిన భర్త తడుపరి అల్పాయుష్కుడని తేలసియు ఆతనిపైగల మనస్సును త్రిప్పజాలెనా? ఆ సీతాసావిత్రిలే గాదు. అట్లు త్రికరణశుద్ధిగా వరించి చేసుకొనిన ప్రతిమానినియు ప్రాణమును సహితమర్పించును గాని ముందు ఒకనిపై నుంచిన మనస్సు నెట్టికారణములచేనైన మరీయొకని కర్పింపగోరదు. కాని ప్రస్తుతమిపుడు దేశ

శ్రీమతి డి. అనసూయగారు

ములో వ్యాపించియున్న బాల్యవివాహాది దురాచారముల కా హుతి యైన వారు మాత్రము సాధారణముగా సంఘము కట్టి పెట్టిన భర్తను ప్రేమించుట గతాగతమగుచున్నది. నవవికసితములైన వారి హృదయముల నాకర్షించుకత్తి భర్తయందున్న నేగాని అనుకూలదాంపత్యము పొసగనేరదు. సనాతనులందులకే శ్రీ విద్యను రూపుమాపి వానిని జ్ఞానసూర్యులుగతేసి తామెట్టి పురుషుని కట్టి పెట్టినను లొంగియుండునట్లు ఏర్పరచినారు. కాని అది శాస్త్రవ్యవస్థ మనుకొనుటకు పూర్వము మహాపతివ్రతలైన వారెల్ల నిరక్షురకుటులుగ నుండలేదు. వారి కొనర్చబడినవి బాల్యవివాహములుగూడా కావు. కేవల మన్యాయముగుటయేగాక దేశదౌర్భాగ్యమునకు సహితము ముఖ్య హేతువగు నిట్టి అనాచారములను చిట్టపుగుం

దెతో నిర్మించి తాముమాత్ర మెట్టికట్టు బాట్లు లేకుండ స్వేచ్ఛాజీవితం జేయుచున్న పురుషులలో కొందరి హృదయములకైన ఇష్టాదీపుడు స్త్రీ లోకముపై దయ అనునది స్ఫురించినది. గావుననే స్త్రీ విద్యావ్యాప్తికి దగు యేర్పాట్లను బాల్యవివాహ నిషేధన కొక చట్టమును గల్పించినారు. కాని ఇవి తమ కర్తవ్యాన్ని పూర్తిగా నెరవేర్చుకొనుటకు సహితనపరాయణు లింకనూ అడ్డుపడుచుండుటచే బాలికలపై బడి హింసించుచున్న అక్రమవివాహపిశాచము ఆగుట లేదు.

అబ్బబ్బ! ఆ వివాహములకు గురియై బాధపడుచున్న మానినుల మనోవ్యధ వర్ణనా తీతము. వారిస్థితి కారాగృహమున జన్మాం

తరవాన శిక్ష సనుభవించువారికి బోల్చు వచ్చును. వారి మనోవ్యధకు విముక్తి జన్మాంతమేగాని వేరుమార్గములేదు. ఎట్టి దోషము నెరుగని వారి నా అక్రమశిక్షనుండి రక్షించుట ముఖ్యధర్మము. గావున అట్టి స్త్రీలకు బంధవిముక్తి అంటే “విడాకులు” యేర్పరచినచో తామింతవరకు అనుభవించి యున్న బాధకు క్రొత్తగా నెరగాబోయెడు సోదరీమణులను రక్షింపగలరు. దానివలన త్వరలో స్త్రీలోకమునకు సంపూర్ణ సంస్కరణజరుగును. యీ అట్టను బొందగోరు స్త్రీలు వత్సవరల కే మాత్రము తీసిపోరు. దేశరక్షకులు ఈ నా ఆదేశమును మన్నించిన వారి భుజస్కంధములపై నున్న భారమును స్త్రీలే బావగలరు.

దౌర్భాగ్య సంఘం

తాతకు పిల్లలతో
దోబాచు లాదూచు
ఆనంద మందేటి
చిన్నివాడే నన్ను
గడ్డింబిలాక్కొచ్చి—సోదరీ
గంధాముతూనేరు—సోదరీ
పచ్చాని పండిట్లా
పదిమంది పెద్దల్లా
మేలారీ సందల్లా
మధ్యలో బెట్టేసి
ముప్పేట్రా దోకటి—సోదరీ
మొడిపెట్టె కంకాన—సోదరీ
పదిరెండు యెండ్లేము
పైబెడ్డ మీదాట
యెన్న డెరుగని ముసలి
యొకసక్క మాదాగ

యెంతో యింతగమండ—సోదరీ
యేమి కేసేటిను—సోదరీ
కన్నవారే యిటుల
కడగండ పాల్చేయ
కుందుచూ కుట్టూరు
గడిమేను పదివాళ్లు
కన్నీటి ధారతో—సోదరీ
కష్టాపు మదితోటి—సోదరీ
మరిరెండు మాసాలు
మరచినే నుండాగ
అత్తాపై సొత్తంచు
ఆవలకు తిరుమంగ
ముసలాడి తోటినే—సోదరీ
మరివేది రోముంది—సోదరీ
కంపుమానే రావి
కేళముక నవరించి

కొత్త చీరాకట్ట
గ్రుడ్డురిమి చూచీయ
కసరి కసరి తిట్లు—సోదరీ
కారాలు నూచునే—సోదరీ
కొక్కి దగ్గూతోటి
వేల చూపులతోటి
కూకుండి దినమెల్ల
పమిటచెంగూ బట్టి
కాపలా కాయునే—సోదరీ
కంటి కుక్కేలేక—సోదరీ
పసికందులకు పెండ్లి
ముసలి మొద్దుకు పెండ్లి
విశ్వమంతట కూడ
జరుగకుండా మనము
సంస్కరించాలిపుడు—సోదరీ
సంఘ శ్రేయముకోరి—సోదరీ.

వల్లభ నేని రంగాదేవి.

ఆచారములు

శ్రీమతి వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మగారు

ఆచారమనగా నడవడి, ఇట్లుండవలయు నని పెద్దలు మనకునియమించిన నడవలకే యాచారములని పేరుపెట్టిరి. అవిసంఘ సంబంధములు, మత సంబంధములు—అని రెండువిధములుగా విభజింపవచ్చును.

ప్రతిసంఘములోఁ దత్సభ్యులు చక్కని నడవడిని బొందుటకై పెద్దలేర్పాటుచేసిన కట్టుబాట్లు పాఠశాలాచారములు. బట్టలు, నగలు, మున్నగునవి ధరించు విధానము లలో, నాహారవిహారాదుల యెడల-వేయేల, తెల్లవాటిలేచినది మొదలు పండుకొనువఱకు సంఘములో నెట్లువర్తింపవలయునో తెలుపు నియమాలన్నియు నిందుఁగలవు. ఒక్కొక్క దేశమునకు, నొక్కొక్క సంఘమునకు, నొక్కొక్కవిధమైన యాచార మావశ్యకము. అచ్చటపెద్దలే దానిని నిర్ణయింతురు. దానిని యథావిధి నాచరించుట యాదేశప్రజలకు ఖ్యముధర్మము. పరిశుద్ధికొఱకు జేయున్నా నాదులపట్ల, పుష్టిపర్థనము కొఱకు నాహారాదులయెడలఁ గొన్ని నియమములు, దేశకాల పాత్రలనుబట్టి పాటించుట యెల్లవారికిఁగర్తవ్యము. ఆయాచారములు కూడఁ బెద్దలయొద్దలను. మీరకియేచేయుట మిగులమంచిది.

ఒక్కొక్కమతము వనువరించు వారొక్కొక్క రీతి నాచార వ్యవహారము లేర్పచుకొ

దురు. వానినిగూడ యథావిధి నాచరించుట యాయామతములవారికి ముఖ్యధర్మము.

మఱియు నాచారములెల్ల సదాచారములు, దురాచారములు, ననిరెండు తెగలుగ విడఁదీయవచ్చును. మాలవ్యాగారు లండను నగరమునకు “గుండ్రబల్లనభక్త” పోవుచు గంగానదిలోని నీరు, మట్టియుఁ బట్టుకొని వెళ్లిరి. అక్కడ నున్నన్ని నాభు లోడమీఁద గాంగోదకమే తెప్పించుకొని త్రాగిరిగాని, భేమునదినీరు ముట్టరైరి. అది సదాచారముగాదు. రాణావ్రతాపుడు అక్కరుఘాదుమా పెట్టిన బాధలన్నియుఁబడుచు, నారావళి పర్వతములలోఁ దిరుగుచుండువాడు. నీచ త్వమున కొడిఁగట్టి యక్కరుశరణువేడవని నియమము పెట్టుకొన్నాడు. అది వీరపురుషోచితముగనేయున్నది. మేలేకాని తాను మరల స్వాత్మోత్థము సంపాదించువఱకు భూర్జరవృత్తిములలోనే కాని యాహారము భుజింపవని నియతియొర్పఱచు కొన్నాడు. ఇప్పటికిని జిత్తూరురాణా లెంతటిదైత్యవ్యవంతులైనను భూర్జరవృత్తిములలోనే కాని భుజింపరట. అదియు సదాచారమన వీలులేదు.

ఇట్లు, దానిపరిసరస్థలములు శుభ్రవఱచి కొనుట, యరుణోదయము కాకమునుపే నిద్రనుండిలేచి దంతధావనాదులు స్నానము

గాఢేయుట, సూర్యోదయము కాకుండ గనే స్నానముఁజేసి యాశ్వరప్రార్థనముఁజేసి కొనుట—యిత్యాదులు సదాచారములు. వీధివెంబడిఁ దిరిగితిరిగివచ్చి, యాధూళిపాదములతోనే లోపలికిఁ బ్రవేశించుట, కొండలు నననాగరకులవలె బండ్లుతోముకొనకయే కాఫీ టీలు త్రాగుట—యిత్యాదులెల్ల దురాచారములు. “స్నానముచేయకుండ భుజింపఁ గూడదను నియమము ఛాందసులదిగాని, మనదికాదు. మనము నవయుగము వాగము. యథేచ్ఛాసంచారుల’ మని నవీనుల పలుకుచుఁ దదాచారమును విడుచుచున్నారు. అది యెంతమాత్రము తగదు. విగ్రహారాధనము మూఢులదిగాని మనదికాదని కొందఱేయారాధనమునులేక, మతమెట్టిదోయెఱుఁగక, వర్తించుచున్నారు. అదియు సదాచారముగాదు. నేటిహిందూ యువయువతులలో మూఢవంతుల మంది కే మతమును, నెట్టిదేవును లేకయుండును.

సనాతనుల మనుకొనువారు “మడి” యని యొకపద్ధతి నవలంబింతురు. స్నానము చేసిన వారెట్టి భోజనమును జేయక ముందార వేసినబట్టయే కట్టవలెనని వారి నియమము. ఆమడిఁగట్టుకొన్నప్పుడు వారు పెరిమెతముల వారిని దమమతములోనేయున్న హిసజాతులవారిని జూడరు. దూరాన నిలిచియేని వారితో మాటాడరు. మడికాని యేస్తువును దాచరు. కర్మముచాలక యే నూలుఁబోఁగో వారినంటునేని, మడి మంటఁగలిసినదని దుఃఖింతురు. అది ఘోర దురాచారము.

పట్టణవాసుల యిండ్లలోజరుగు విందులు ఘోరతర దురాచార భూయిష్ఠములు. ఆహారపదార్థములు వడ్డనచేయు నప్పుడు వడ్డించువారిలోఁ బెక్కుమంది శుభ్రతలేకయే యుందురు. ఏవస్తువెక్కడ వడ్డింపవలెనో యెఱుగకయే వడ్డింతురు. దీర్ఘదర్శులగు సునపెద్దలు వడ్డనలకుఁగూడ నియమము లేర్పాటుచేసిరి. వాని సతిక్రమించి భోజన పావిత్రమును జెడఁగొట్టుచున్నారు. కొందఱు భుజించుచుండ, మఱి కొందఱు లేచి వెళ్లి పోవుచుందురు. తాము తిన్న విస్తర్లయొద్దనే చేతులు కడుగుచుందురు. తినుపదార్థములు చిందరవందరగాఁ బాటవైచి విస్తరి కళ్ళలముగా నుంతురు. కఱచిపెట్టుకొని త్రాగి పానపాత్రల నపరి శుద్ధపఱితురు. ఇవన్నియు నాగరకుల దురాచారములు గావా?

దేవాలయములలోఁ బ్రార్థనామందిరములలోఁ గూడియున్నతీలుల నాచార్యులు చెప్పనది శ్రద్ధతోవిని యేకాగ్రబుద్ధివహింపఁ బూనకుండుటయే గాక, యచ్చట లేనిపోని ‘కబురులు’ పెట్టి యాచార్యుల మనస్సులను గూడఁ గలఁతిపఱచెదరు. హరికథలకు నాటకములకువచ్చి, మిశ్రవర్ణముతో వినోద ప్రసంగము మాత్ర మొనర్చిపోవు వనితలెండఱో యుందురుగదా? బ్రాహ్మసాసన మందిరములలో నొక్కొక వేళ నింగ్లిషుభాషలో నుపాసనాదికములు జరుగుచుండును. అందొక్క వాక్యమైనను దమకర్మము కాక పోయినను, లేదిపోయిన జెద్దలేమందురో యని నెఱచి, కునికిపాట్లుపడుచు బొమ్మల

వలెఁ గూరుచుండు వారి నెందఱునో చూచు చుందుముగదా? అవియెల్ల దురాచారము లనుటకు సందేహముకలదా?

కైస్తవులలో 'ప్యూరిటను'లవలె, మనలోఁ గొందఱు కొన్ని కఠిననియమము లేర్పఱచుకొందురు. వారు నవీనయుగ నాగరకతతోఁ బాటెందును ముందంజ వేయరు. స్వేచ్ఛాయుక్తి హాయిగా సంగీతము పాడుకొనరు ఇతరులను బాడుకొననీయరు. సంగీతము కేవలభక్తిరసముపట్ల నే కాని యుపయోగించుకొనరాదని వారి నమ్మకము. అదియొకకళ గావున దానిని సర్వవిధముల నభివృద్ధిజేసికొనవలయునని వారు తలంపరు. అట్లు తిలంచినవారనిజూచి నహింపరు. నాట

కాదులు చూచుట యొకతప్పుగా భావించుదురు. అడుగడుగునకు వెట్టి నియమములే యేర్పఱచికొందురు. అవియన్నియు దురాచారములు, భావ్యభివృద్ధికి భంగకరములు. ప్రాతవన్నియు గర్హింపవలయుననుట గొప్ప తప్పు. ఆరీతిగానే క్రొత్తవన్నియు నాదరింపవలయుననుటయుఁ దప్పే. ప్రతి విషయమున, మనజాతికి, సంఘమునకు, మతమునకు, వ్యక్తికిని, నేయాచారము మంచిదో లేస్సఁగా యోచించి, దాని నాచరింపవలయును. జాతి మత వివక్ష మేమియు లేకుండ మనమాచరింపఁ దగిన సదాచారము లెన్ని యోగలవు. వానిని దెలిసికొని యాచరించుట మన ముఖ్య కర్తవ్యము.

జ్వరం మీ శరీరాన్ని ఏంచేస్తుంది?

ఒకక్షణంలో శరీరాన్ని కంటింపచేసే చలి, మరుక్షణంలో ఉపిరాదనీయని బాధ, కళ్లలో కఠిన భరింపరాని బాధ ఎప్పుడూ తగ్గుతూవుండే శరీరోష్ణము—ఇవన్నీ అవిషంవల్లనే. ఈవిషం—జ్వరంవల్ల కల్గింపబడింది—నరాలని, కండరాలని ఎదుర్కొని నిన్ను బలహీనునిగా, అలసి పోయినవాణ్ణిగా చేస్తుంది. సాధారణఆహారం నీకు డోకు కలిగిస్తుంది. ఆయివా నశించిన శక్తిని మరీసంపాదించాలి గదా. బలహీనమైపోయిన తీర్థలోకం కావలసిన శక్తినిచ్చే హార్లీ కుసు మాత్రమే తీర్చించుకొనగలదని డాక్టర్లు చెబుతారు. అది మాటికి నూరుపాళ్లు బలవర్ధకమైంది. బలహీనమైన నీ శరీరంలో నూతనశక్తి బలము త్వరగా కలిగిస్తుంది.

మీ స్టోరునుండి హార్లీకుసు నేడే కొనండి.

శ్రీ పవిత్రమూర్తి, కరుణామయ, దేవత్వం ఎక్కువవుంది పురుషులలోకన్నా. సంసారాన్ని, తన గృహాన్ని భూతలస్వర్గంగా చేయటానికి, దాన్ని ఆనుభవించడానికి భర్త కెంతహక్కు, బాధ్యతవుందో, తనజీవితమంతా తోడునీడైయుండే, సతీమణికికూడా అంతహక్కు, బాధ్యత వున్నది.

శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయగారు

గృహము గృహలక్ష్మియొక్క ఔన్నత్యము గమనించే ముందు అన్నివిధములను సంబంధించిన వివాహ విషయములను, వివాహములకు సంఘమువకు గల సంబంధములను తెలుసుకొనవలెను.

ఆదిఆర్యులలో అతిపాల్యవివాహము యిన్నట్లు కనుపించవు. కన్యాత్వం వచ్చిన పిమ్మట, వరుణ్ణి చూపించి, వారిరువురకు వచ్చినచే వివాహమును తలపెట్టువారు. కన్యకు వరుణ్ణి చూపించడానికి ముందరే పిల్లతండ్రి, చూచేవాడు వరుణ్ణి. అతని విద్యాసంప్రదాయము లతనికి వచ్చిన పిమ్మట కన్యకకు చూపించెడివారు. కట్నములు అకాలములో వ్యవహారములో లేవు. ఇవి బ్రాహ్మణకుటుంబములలో జరిగే విధానము. ఇక శూద్రులకులలో వేరు విధాన్ని వడిచేవి. ప్రియంవరాలు చాలా వాడుకలో వుండెడివి. కట్నములు, వరుడే, పిల్లకి, పిల్లవైపువారికి పంపుచున్నట్లు, ఆ కాలపు గ్రంథముల మూలమునను, వాసవారి నియమానుసారంగా వ్రాసిన చారిత్రకమైన వాటకము మూలమునను తెలియవగును. గాంధర్వ, రాక్షస, మొదలగు వలవిధములైన వివాహములు జరుగుచుండెడివి. ఆర్యులలో వివాహములు చాలా నూతన పథాల ననుసరించినవి. బ్రాహ్మణ, శూద్రులు, వైశ్య, కూడ్రజాతులు, స్థావరంగా నిలిచిపోయిన పిమ్మట ధానంబూ దిగువది. బ్రాహ్మణుడు అగ్రజాతివాడు

కాబట్టి, మిగతజాతివారిని వివాహము చేసుకొనవచ్చు ననుకొనిరి. అదేవిధంగా శూద్రులు వారికన్న తక్కువజాతివారిని వివాహం చేసుకొనవచ్చును. కాని ఆ హక్కు ఒక్కపురుషులకి మాత్రమే. అంటే బ్రాహ్మణులకుతనకు తనకు వచ్చిన, అన్యకులనుకూడా తన వివాహమాడుట ధర్మము. అదేవిధంగా బ్రాహ్మణ శ్రీ ఆర్యజాతిపురుషుని వివాహము చేసుకొనుట అధర్మము. అంటే పురుషునికి వివాహంలో వుండే వ్యచ్చ శ్రీ లేదన్నమాట!

ఆచర్యకంగాను, ఆనందముయందుగాను, సంసారాన్ని నిత్యనూతనంగా గడపవలెనంటే భార్యభర్తలరువురు ఒకరినొకరు సంతృప్తిగా అర్థము చేసుకొనవలెను. వారిలో జరిగే కలహములు మొదలగునవి ఒకరినొకరు అర్థము చేసుకొనకపోవుటవలననే. అమె జీవితాన్ని, భావాలను, మనస్సును చివరికి అంతరాత్మనుకూడా అర్థంచేసుకొని, అమె మనస్సును నొచ్చుకొనడాభర్త ప్రవర్తించవలెను. అదేవిధముగా భార్యయు భర్తనుగురించి సర్వమును సంతృప్తిగా ఎరిగి మెలగవలయును. పాశ్చాత్య సంప్రదాయప్రకారము ఒకరినొకరు అర్థము చేసుకొని, సఖ్యత కలిగినచే వివాహ ప్రయత్నములు చేసుకుందురు. కాని మన ఆర్య సంప్రదాయములో ఇటువంటివి చెల్లవు. ఒకరిని వివాహమాడ, పిమ్మట ఒకరినొకరు అవగాహన చేసికొందురు. మన సంప్రదాయంలో మనోవిశ్వలత్వం, నిర్మలత్వముమీద ఆధారపడివుంది భావిజీవితమంతా.

గృహము - గృహలక్ష్మి • •

పాశ్చాత్యచారముకంటే వేయిరెట్లు పవిత్రమైనది. అందువలననే పాశ్చాత్యదేశములలో వలె విడాకులు లేవు. మనలో హిందూ యువరికి వున్న పవిత్ర గౌరవాదులు ఏ పాశ్చాత్య వారసుణికిని లేవు. ఆమె సాధ్య, పవిత్రమూర్తి నిర్మలమై, నిర్మలమైన ఆమె ప్రేమాగ్నిల్వాలకు యముడుకూడా దాసోహమై పోలేదూ సాధ్య సామితినిచూచి?

ఇక 'గృహం' ఈధూమిపై వారిరువురు నిర్మించుకొనిన 'స్వర్గం'. ఆ ఆవరక గృహంలో కలహము, ఈర్ష్య, అభిప్రాయ భేదము, అనుమానము, అధికారము, అసంతృప్తి ఇటువంటి వాటికన్నిటికి తావులేదు. అనుమానం అనేది ఎప్పుడు కాలుపెట్టినదో అక్షణమే, దానికివున్న పవిత్రతా గౌరవములు దూరములగును. అది గృహమున దగదు. వారిరువురికి ఆ ధూతల స్వర్గంలో ఒకే జీవితం, ఒకే ప్రపంచకం, ఒకే ఆదర్శకం. వివాహమైన నీమ్మట, ఒకరి వొకరు అర్థముచేసుకొని, ఒకరి లోటుపాటులను మరొకరు పర్చుకుని, సౌమ్యంగా సౌఖ్యంగా, జీవయాత్రను, సంసారపాగరంలో నడపడానికి, భారత నాటికి, మనోనిగ్రయత్వాన్నిచ్చినది ఆర్య సంప్రదాయం. గృహకృత్యములలో శ్రీదేయించేయి. ఎక్కడ వస్తువులను ఆక్కడ కళానైపుణ్యంతో, శీతోత్సవంగాను హృద్యంగాను ఆమర్చి, గృహమును స్వర్గధూమిగా చేస్తుంది భార్య. భర్తకు వలసిన సౌకర్యముల నన్నిటిని సమూహిస్తుంది. ఏటిసేమనవారు కొందరు సరిగా అర్థము చేసుకొనక

'దాసులమని' 'వెట్టిదాకిరి' అని 'వంటలక్కలని, తమకుతామే నిందించుకుందురు. కాని పవిత్రమే ఒక జీవనది. దానికి తోడునీడైనది హృదయపూర్వకమైన త్యాగం. భర్త ఏదిచేసినా, తనకొరకు కాదు భార్య కొరకు. భార్య ఏదిచేసినా తన భర్త కొరకే! స్వార్థం అనేదానికి ఆ స్వర్గనీమలో నూదిమోపుట కేనియు తావులేదు. త్యాగములేని ప్రేమ జీవనంలేని కవం, తావిలేని లతాంతం. ఆ పవిత్రమైన రెండు—కాదు ఒక్క హృదయాన్ని నిర్మలమైన ప్రేమ పోషిస్తూ వుంటుంది. ఒకరిలో ఒకరి నిత్య నూతనత్వాన్ని కల్పిస్తుంది. ఆగృహమే స్వర్గం వారిద్దరికి.

ఇక భర్త సహజంగా బలశాలి. భార్యను పోషించవలసినవాడు. తనధూతల స్వర్గాన్ని, తనప్రేమాదర్శకాన్ని, ఇతర భౌతికకక్షులనుంచి (External forces) తన ధుజులించేత, చాకచక్యంచేత కాపాడవలసినవాడు భర్త. ఆగృహంలో ఇరువురు సర్వస్వతంత్రులు. "సతీమణి, భవితాంతమువరకు భర్తకొరకై నియమింపబడిన దానికాదు, అతనియొక్క స్నేహితురాలు; సహాయురాలు. ఈ కాల ప్రవాహంలో వారనుభవించే సుఖదుఃఖములను సమభాగంగా అనుభవించే సహధర్మిచారిణి. భర్త తనకు వచ్చినట్లు తన పథాన్ని తను చూచుకొనుట కంత స్వతంత్రుడో, భార్యయు తనదారి తను చూచుకొనుట కంత స్వతంత్రుడో!" అని మహాత్మాగాంధీ తన ఆత్మకథలో వ్రాసిన పదములు నిజంగా వేదవాక్కులు!

భారతస్త్రీల ఉద్యమము—

భావవరిణామము

ప్రపంచస్త్రీల ఉద్యమము

ప్రపంచమునందంతటను స్త్రీలు పరాధీనులేను. ప్రతిదేశమందును స్త్రీలు తమ సంకల్పము తెంచుకొని పురుషులవలెనే తాము సహితము సర్వశక్తులను వికసింపజేసికొనుటకు పాటుబడుచున్నారు. ప్రతిదేశమందును స్త్రీల ఉద్యమములు విజయమును గాంచుచున్నవి. రష్యదేశములో స్త్రీలు పూర్తిగా విజయమును పొందిరి. ఇంగ్లాండు, చైనా, బర్మీ మొన్నగు దేశములలో స్త్రీలు తమ ఆశయములలో కొంత వరకు విజయమును పొందినారని చెప్పవగు. భారతదేశమువందు సహితము, ప్రపంచస్త్రీ ఉద్యమముల యొక్క ఫలితము కొంత కనబడుచున్నది. భారతస్త్రీలు సహితము త్వరలోనే తమ పరాధీనత అనుశృంఖలమును తెంచుకొని వారి సర్వశక్తులను వికసింపజేసికొను సూచనలు గానబడుచున్నవి.

సనాతనుల ప్రయత్న ఫలితము

కారణమేమన, వారి భావములయందు పరివర్తన పరిణామము అతిత్వరితగతిని యేర్పడుచున్నవి. కొంతకాలము క్రిందటివరకు స్త్రీల ఆధ్యుడయ్యుమనకై పాటుపడదలచినవారందరు మన మత గ్రంథములు, పురాణములు, ధర్మశాస్త్రములలోని ఉన్నతభావములను గ్రహించి తత్పూర్వముననుండిన గొప్ప స్త్రీరత్నముల బొన్నత్యమునకు మనల తెచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి. కాని, వారి సమదేశములన్నియు విఫలములయ్యెను. అంతమాత్రమేగాక, వారి ప్రయత్నముల ఫలితముగ స్త్రీలలో మాధ్యమిక వికాసములు, పురుషులకు పూర్తిగ పరాధీన

శ్రీమతి దరిశి నుబ్బదమ్మగారు

లగుట, తమ శృంఖలములను తెంచుకొనుటకు బదులు ఆ సంకల్పనే తమ భాగ్యముని భావించుట యున్నగువని యేర్పడినది. కారణమేమన, ఆ గ్రంథములలో గొప్ప భావములు కొన్నియున్నను, అనేకము సహేతుకముగలేక మాధ్యమికావస్థలను, గందరగోళమును కలుగజేసి స్త్రీల కష్టములను తొలగించలేకపోయెను.

సంఘసంస్కర్తల అపజయము

భారతదేశవిజ్ఞానమును మాత్రమేగాక తక్కిన ఖాదాంతరముల విజ్ఞానమును గ్రహించునట్టి పరిస్థితులు కక్షిగలిగినతోడనే మన సంఘములోనుండు లోపములను తొలగించుటకు సంఘసంస్కర్తలు కొందరు బయలుదేరిరి. కాని, సంఘములోని అచారములు కాససములు సంస్కరణలకు వ్యతిరేకముగ

తొండపండునను, ప్రభుత్వము తోత్కము కలుగలేని
 కొవక సామర్థ్యాతి మానవండునను, సంఘసంస్కర్తల
 ప్రయత్నములు వ్యర్థమయ్యెను. రామమోహన్
 రాయ, శేకవచంద్రవేన్, రామకృష్ణపరమహంస
 వివేకానంద, దయానందపరస్వతి, వీరేశలింగం
 మున్నగు మహనీయుల ప్రయత్నములు, ఏకాద్విపాటి
 గానో సఫలమొందినను, సంఘములోని లోపములు
 పూర్తిగ తొలగలేక. ఈ విధముగనే డాక్టర్
 రిపెంటుగాను, డాక్టర్ ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగాను మొద
 లగు సంఘసంస్కర్తలు భారతశ్రీల ఆధ్యక్షతయు
 వత్త శ్రీ ఆద్యక్షులములను స్థాపించి పాటుపడినను
 వారి ఆశయములు తెరవరకపోయెను. ప్రభుత్వమే
 భారతీయుల స్వాధీనమందున్నచో సాంఘికలోపము
 లను ఎన్నో తొలగించి శ్రీలను ఉన్నతదశకు తెచ్చి
 యుండును.

కాంగ్రెసుశ్రీల ఆశయము

పై శ్రీ ఆద్యక్షులములలో పాటుపడినను తమ ఆశ
 యములు ఫలించనందున ఈ శ్రీరత్నములలో కొం
 దరు తమ ఆపజనుమునకు కారణమును గ్రహించిరి.
 ప్రభుత్వము భారతీయుల స్వాధీనమైనచే తప్ప
 శ్రీలను దౌన్నత్యస్థితికి దెచ్చుటకు సాధ్యమలేదను
 దృఢనిశ్చయము వారికి కలిగెను. స్వరాజ్యముకొలు
 వును, ప్రజాప్రభుత్వముకొలువను ఆతిథిప్రముగ
 ప్రయాసపడుచుండునట్టి కాంగ్రెసు ఆద్యక్షులములో
 వీరుచేరి పురుషులతోపాటు పాటుపడుచు సకల కష్ట
 ముల నొర్పిరి. ఈసంకల్పమున శ్రీమతులు సహజవీ
 నాయుడు, దుక్కజీలక్ష్మిపతి, కడప్ప వత్తిమణి
 మున్నగు శ్రీరత్నముల పేర్లు మన మున్నగు వచ్చుట
 సహజమే. వీరందరు ఒకప్పుడు శ్రీల ఆద్యక్షులమును
 నడిపినవారే. కాంగ్రెసు మహాసంఘవలన భారత
 శ్రీల పరాధీనత తొలగిపోవునని వీరికి దృఢనిశ్చయ
 సము కలదు. వీరికివలెనే శ్రీజనసాహస్యమునకును
 ఇట్టి దృఢనిశ్చయమున్నది.

రషియా నూతనభావములు

కాని ఇట్టి సమయములో రష్యాదేశమందు గొప్ప
 విప్లవము వచ్చి నవీనసంఘము ఏర్పడినది. అది నవీన
 భావములను ప్రపంచమందంతటకు వెదజల్లుచున్నది.
 ఆసంఘములో శ్రీలకష్టములు పూర్తిగ నశించి పురు
 షులవలెనే వారును తమ సర్వకష్టములను వికసించజేసి
 కొని సౌఖ్యకాంతములతో జీవితమును గడుపుచు
 న్నారు. ఇరువది సంవత్సరకాలములో ఆదేశమున
 కలిగిన మార్పులు, భావములు కొందరు కాంగ్రెసు
 శ్రీల భావములలో గొప్ప పరివర్తనమును గలుగ
 జేసినది. భారత శ్రీల పరాధీనత వారి దుర్బంధకష్టము
 లన్నిటిని తొలగించుటకు విజయైన తరుణోపాయము
 దొరికినదని వీరు భావించుచున్నారు. ఈవిషయములో
 వీరి కట్టి సంకయములేదు.

ఆర్థిక దృష్టి

ఇట్టి భావపరివర్తనము గలిగిన శ్రీలు వివిధము
 మైనను ఆర్థికదృష్టితో మాత్రమరు. సాంఘిక రాజ
 కీయ పరిస్థితులు ఆర్థికపద్ధతిపై ఆధారపడియుండు
 వనియు, ఆర్థికవిధానము మారినచేతప్పు సాంఘిక
 రాజకీయ పరిస్థితులు మారవనియు వీరి భావము.
 మానవచక్రముబట్టి చూచినచో భారతదేశమునందే
 గాక, ప్రతిదేశమందును, సర్వకాలములయందును
 ఆర్థిక యదాగతితల ననుసరించి శ్రీలకేగాక ఎల్ల
 మానవులకును కష్టసౌఖ్యములు కలుగుచుండును.

వ్యక్తిగతపు ఆస్తి

వ్యక్తిగతపు ఆస్తిపద్ధతిదేశనే శ్రీలగును, తక్కిన
 ప్రజాసామాన్యమునకును సర్వవిధముల కష్టములు,
 పరాధీనత కలుగుచుండును. అది పూర్వమునుండి
 ఈ వ్యక్తిగతపు ఆస్తి పద్ధతి వచ్చుచునేయున్నది.
 అందువలననే ఘోషపద్ధతి, బాల్యవివాహములు,
 బహుభార్యాత్వము, పశువువృత్తి, పరాధీనత,
 రాజ్యము, ఆర్థిక సాంఘిక రాజకీయ మార్పులను

లేకపోవుట, మాధవిశ్వాసములు మొదలయినవి సంధి
మించినవి. మరియు బుద్ధివికాసమునకు నీలులేక పరా
ధీమలై శ్రీమతి మూధవిశ్వాస ఆచారములకు నిలయ
మైయున్నారు.

చారిత్రికము

మానవులు అనాగరికస్థితిలోనుండి ఆరణ్యసంచా
రులైయుండువరకు హక్కుల విషయములలో శ్రీ
పురుషుల మధ్య ఎట్టి తారతమ్యము యుండలేదు.
కొంత నాగరికస్థితి వచ్చి వ్యవసాయ వాణిజ్యములు
మొదలైనవి ఏర్పడి, సామ్రాజ్యకముగనుండిన
భూమి మొదలగు ద్రవ్యోత్పత్తి సాధనములు వ్యక్తి
గతమైనతోడనే వ్యక్తిగతపు ఆస్తిపద్ధతి, జమిందారీ
పద్ధతి ఏర్పడెను. చిన్నచిన్న సంస్థానములు, గొప్ప
సామ్రాజ్యములు సహితము క్రమక్రమముగ ఏర్పడ
జొచ్చెను. ద్రవ్యమంతయు అల్పసంఖ్యాకుల చేరు
లలో జక్కుకొనెను. పశుబలమే ప్రాధాన్యమును
వహించెను. ఇట్టి స్థితిగతులు కలిగినందున అధికసంఖ్యా
కులగు ప్రజాసామాన్యము నిరుపేదలై బానిసలగు,
వ్యవసాయకూలీలగు అయిరి. తరువాత భౌతిక
కాశ్రము (Science) వృద్ధివచ్చి గొప్ప వస్తు
నిర్మాణయంత్రముల కనిపెట్టబడెను. ధనవంతులు
ఏర్పడిరి. అందువలన జమిందారీపద్ధతి నశించి ఆ
శిథిలముపై పెట్టుబడిదారీ విధానమును సాధము
నిర్మింపబడెను. ద్రవ్యము బహుకొద్దిమంది హస్తగత
మయ్యెను. ప్రజాసామాన్య అనేకులు తమ స్వంత
క్రమములను విడచి వగరములలోనుండు పారిశ్రామి
కాలయములలో (Factories) కూలీలై తమ జీవన
మును గడుపజొచ్చిరి. వీరికి వగరములలో నివాస
యోగ్యమైన గృహములుగాని, కడుపునింక తిండి
గాని, చాలినంత బట్టలుగాని, వ్యాధులకు మందు
గాని పిల్లలకు విద్యగాని లేక తల్లడిలుచున్నారు.
వాణిజ్యపాటు వారి శ్రీవర్గము సహితము కూలీ
నాణి పాటుపడుచున్న, వారి ఆర్థికసాధన తొలగ

లేదు. ఇక ధనికవర్గమునకు చెందిన శ్రీమతియో,
ఆర్థికహక్కులేక పురుషుల చేతులలో గీలుబొమ్మ
లైరి.

ధనికవర్గమువారి శ్రీమతి, సకల భౌగభాగ్యములు
గొప్ప సాధములు, వాణిజ్యపరారములు చేయు దాన
దానీ జనములు, మొదలగునవి లభించెను. కాని వీటి
తోపాటు, పరాధీనత, బుద్ధివికాసమునకు అవకాశ
ములు లేకపోవుట, భూమిపద్ధతి నిర్బంధ వివా
హము, నిర్బంధ వైద్యవ్యయము, ఆర్థిక సాంఘిక రాచ
కీయ హక్కులు లేకపోవుట మున్నగునవి సంధిం
చెను. ఇక, ప్రజా సామాన్యమునకు, మధ్య తరగతికి
చేరిన శ్రీమతి చెప్పునలదిగాని స్థితివచ్చెను. పలు
మాటలేల, ఆర్థిక యదార్థస్థితులను బట్టియే, అనగ,
వ్యక్తిగతపు ఆస్తిపద్ధతివలననే ధనవంతులు, దరి
ద్రులు, కోట్లలు, కారాగృహములు, ఉరిశిక్షలు,
భూరి సంగ్రామములు, బానిసరాజ్యములు, సామ్రా
జ్యములు, వీటితోపాటు, శ్రీమతి దుర్బరస్థితులు
కలుగుచున్నవి.

సోషలిజము

ఇందువలన పుష్టపడునది యేమనగ, వ్యక్తి
గతపు ఆస్తిపద్ధతిని తొలగింపవలయును. వ్యక్తిగతము
గనుండు ద్రవ్యోత్పత్తి సాధనములు సంఘపరముగ
జేయవలెను. (అనగ, భూములు, గనులు, పాక్షికరీణ,
రైల్వే, బ్యాంకులు మొదలగునవి) శ్రీ పురుషులందరు
సామ్రాజ్యకముగ లేక సాభాగ్యమును పెంపొందు
టకు పనిచేయవలయును. పనిచేయునవారికి అహారము
లేదు, శక్తికొలది పనిచేసిన చాలును, జీవితమున కవ
సరమున్నంత పొందవచ్చును. ఇట్టి సామ్యవాద
సంఘము (సోషలిస్టు సంఘము). అట్టి సంఘములో
ధనవంతులు దరిద్రులు అను రెండు వర్గములుండవు;
నిరుద్యోగ చారిత్ర్యములు నశించును. కాల్యవివాహ
ములు నిర్బంధ వివాహములు, నిర్బంధ వైద్యవ్యయము,
పడుపువృత్తి బహుభార్యవ్యయము, కోరికవ్యయము, మొద

శ్రీమతి బుర్రా కమలాదేవిగారు

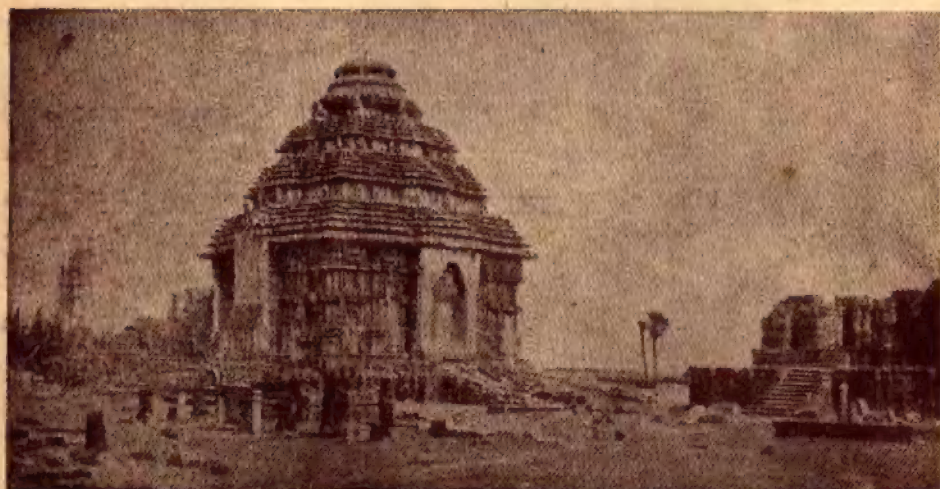
విశాఖపట్టణము.

మీరికి సద్యఃవిరక్త చంద్రుడు అభిలాష. వీరి వ్యాసము గృహలక్ష్మి వాక్యములకు పరిచితము.

శ్రీమతి మి.ఎస్. పెద్దమాంగారిగారు.

శ్రీమతి ఇంకొకరైన కళాకారిణి, విద్యార్థిని, ఆమెకాలాది నీతిగ్రంథ విద్యులయములలో అరకాస్తాన్ని చదివినట్లు తెలియ.

హొనరక్ సమీపమునగల సూర్యాలయము.

భారతస్త్రీల ఉద్యమము - భావపరిణామము

లగునది ఉండవు. పురుషులకే గాక స్త్రీలకు సహితము ఆర్థిక సాంఘిక రాజకీయహక్కులు లభించును. ప్రభుత్వము నిజస్థితిలో ప్రజలదగును. ఇట్టి భావములను గలవానినే సోషలిస్టులు అని అందురు.

భావపరివర్తనావశ్యకత

ఇట్టి దృక్పథముతో పనిచేయుచు, తమ సోదరీనుల కష్టములను నిర్మూలము చేయుటకు పాటుపడుచుండువాటిలో శ్రీకమలాదేవి చటోపాధ్యాయగారును, శ్రీ సత్యవతిదేవిగారు (దీక్షిణోనుండువారు) అగ్రస్థానము నలంకరించియున్నారు. వీరు మొదట స్త్రీ ఉద్యమములోను, అటుతరువాత, కాంగ్రెసు ఉద్యమములోను, తీవ్రముగ పనిచేసి, చిజిసాలలకు ఇల్లినవారే! వీరి భావములలో తీవ్రపరివర్తనగలది, వీరు సోషలిస్టులైరి. సోషలిజమ్ వలనతప్ప మరే మార్గమువలనను స్త్రీలకు నిజమైన విముక్తికలుగదని వీరి దృఢమైన విశ్వాసము.

రషియాస్త్రీల విజయము

ఇట్టి భావములు, కార్యరూపమును చాల్చుగలవా అను సంకల్పమును గలవారు రష్యలోని స్త్రీల పరిస్థితులను పరిశీలించవచ్చును. ఆర్థికముగ నైరేణిమి, సాంఘిక రాజకీయముగ నైరేణిమి స్త్రీ పురుషుల కంతమాత్రము భారతవ్యవస్థలేదు. నిరుద్యోగ చారిద్రవ్యములు లేవు. ప్రభుత్వము ప్రజలది. దేశ సాభాగ్యము ప్రజలది; సంఘసేవ సామూహికముగ చేపడరు; అన్ని ఉద్యోగములలోను స్త్రీ పురుషులు సమాన భాగము. స్త్రీలు మంత్రులు, నైన్యాధిపతులు, యుద్ధభటులు, వైమానికులు, న్యాయాధిపతులు, న్యాయవాదులు, రాయబారులు, ప్లాంట్ల రీయజమానులుగా పనిచేయుచున్నారు. సమాన హక్కు చాధ్యక్షులు గలిగి సమాన బుద్ధి కళలతో వెలయుచున్నారు. వారిలో సాహిత్య కిలులు, ప్రతిభాశాలలు ఉన్నారు. శిశు

సంరక్షణ కాలలు, ఆరోగ్య వనములు, ఆదాయ మందిరములు, విశ్వ విద్యాలయములు మొదలగు వాటిలో వారికి ప్రాధాన్యత యున్నది.

స్త్రీసమస్యా పరిష్కార మూలసూత్రము

స్త్రీల సమస్య సోషలిస్టు రష్యలో మాత్రమే ప్రపథమమున పరిష్కరింపబడినది. ప్రపంచ చరిత్రలోనే స్త్రీలట్టి ఔన్నత్యము కలుగలేదు. వీరి విజయధ్వనులు అన్ని దేశములలోను వినిపించుచున్నవి. దీని ఫలితముగ, అన్ని దేశములయందును స్త్రీల భావములలో గొప్ప పరివర్తన గలుగుచున్నది. భారత స్త్రీలు సహితము మేల్కొనుచున్నారు. ఇక మీదట వీరిని పరాధీనతయందుంచి అణగారొక్క పెరికిని సాధ్యముగాదు. భారత సోదరీమణులారా స్వాతంత్ర్యము మీ జన్మహక్కు; మీరు త్వరలోనే పొందవలదు.

విజ్ఞానము అవసరము

భారతస్త్రీల విముక్తికి పాటుపడు ప్రతి వ్యక్తియు కనిసము, కుదిగువ వ్రాసిన గ్రంథములను చదువనిది వారికి భావస్పష్టత యేర్పడకపోవుటయే గాక కార్యసాధ్యమునకు మార్గము తెలిసికొనజాలరు:—

1. Women in Soviet Russia.
2. Lenin On Religion and State.
3. Engel's Origin of The Family and Private Prosperity and the State.
4. Engel's Socialism, Utopian and Scientific.
5. John Stewart Mill's Subjection of Women.
6. Maurice Hindus' Humanity: Uprooted also Red Bread.
7. Johnson's The Evolution of Women from Subjection to Comradeship.
8. Wollstonecraft's The Rights of Women.
9. John Russel Wallace:—The Influence of Social Environment on Moral Character.

శ్రీమతి ఆర్. అలివేలుమంగాదేవిగారు

‘రాష్ట్రభాషా వికారద’

ఆ సమయమున చాలా యువరైతి. దానికి రెండువేళ్ళలా చిన్న చిన్న తాటాకులపాకలు. తోడ్కున్నవిని చివరముననున్న దుర్గంధం ఆ ప్రదేశాన్నింతా నింపేసింది. దైవా ప్రతియింటిమందూ పెంటుపులు పోసి వున్నాయి. అక్కడక్కడ ఆ గుడిసెల్లో నుంచి కల్లులు దగ్గరలేని పిల్లల ఆక్రందనాలు వినిపిస్తున్నాయి. ఆ కార్మికవాటిలో తొమ్మిదిగంటలవేళ ఆకలికడుపుతో ఆయాసంతో, అన్నం లేక ఆలమటించే తన పిల్లల దీవారవాన్ని ఊహించుకుంటూ మెల్లిగా నడిచి పోతోంది లక్ష్మి.

లక్ష్మి భర్త రామలింగం ఫార్మేటర్ కర్మాగారం లో కూర్చుంటున్నాడు. ఆలసట తీరటానికని ఆరంభించిన మద్య పానం మహావ్యవస్థగా పరిణమించి ఆకలిని ఆకలి కుటుంబాన్నికూడా నాశనం చేసింది. ఆ పానపీతా దానికి ఎంతయినా చాలదు.

నడిచినదీచి లక్ష్మి కనయిల్లు కేగుతుంది. ఆడుగులు వచ్చుచు విని ఆమె యేదో తెస్తుందన్న ఆశతో 5 సం.రముల పిల్లడు—లక్ష్మి పెద్దకొడుకు—చాలా ఆకురతగా బయటికి వచ్చి, తల్లి పట్టిచేతులవంక దీన దృష్టితో చూసి, ఆమ్మ! తింటానీ యేమయినా తెస్తా నన్నాటగా తేలేదేలే? అన్నాడు. ఆకలితో యేడ్చి

యేడ్చి యెండిపోయిన వాడి దీనస్వరం లక్ష్మి మార్చు వృత్తయంతో మారుమోసింది. అసలే నీరసంగా వున్న ఆ మెతు మరంత నీరసం తోచింది. ఆ పిల్లవాడి దృష్టి ఆకలిమీదనుంచి మల్లించాలని “బాబూ! తియ్యాలలో మీతమ్ముడు నిద్రపోతున్నాడో లేదో చూడూ!” అంది. అంతలోనే గుడ్డతొట్టిలో పాప పాలకోసం యేదవటం మొదలెట్టెడు. లక్ష్మి ప్రసవించి రెండు నెలలయింది. తగిన ఆహారం వైద్యసహాయం లేక అవిడ శరీరం గుల్లవిడిచి నీరగించిపోయింది. ఆ పసి పాప ఆకలితీర్చడానికి ఆ శుక్లమృతనాల్లో పాలులేవు. ఆ దరిద్రగృహంలో అంతకన్నా లేవు. ఏడ్చి ఏడ్చి నిస్త్రాణితో ఆ పసిపాప పడుకున్నాడు. వాడూడు కోటంతోటి వాణ్ణి జాప్తూ తన ఆకలిమరిచిన పెద్ద వాడు తోడనం మొదలెట్టెడు.

లక్ష్మి రోగగ్రస్తున తిరిగిపోయింది. అక్కడకి కొద్ది దూరంలోనే ఆ మెతల్లడిగారియిల్లుంది. అతడు 70 యేళ్ల వృద్ధుడు. అతనికి 5 రు. ఫించము వస్తుంది.

దాంతో జీవనం. శరీరంలో ఆరోగ్యంలేక ఆ మె ఫ్యాక్టరీలో పనికిపోవటం లేదు. ఆ మె భర్త తెచ్చేది అతని తాగుడుకే చాలదు. ఆ మె ప్రసవించటానికి ముందు 5 తోటలు కూలి రావాలి ఫ్యాక్టరీనుంచి.

తండ్రిగారి యింటిదగ్గర యేమయినావుంటే అది తెచ్చి ఆకలితీర్చి ఫ్యాక్టరీకి పోదామని తండ్రి దగ్గరకు పోయింది. ఆ డెబ్బయ్యేళ్ల ముదసలి కాటికి కాళ్లు చాచుకున్న వృద్ధుడగ్గర యేమీలేదు. గత్యంతరంలేక ఇక ఫ్యాక్టరీకి పోవటానికి నిశ్చయించుకుంది. వంట్లో నిలబడడానికి ఓపికలేదు. మైలుదూరానవున్న మిల్లుకి ఎట్లాపోతుందో! అవిడలో మాత్రమే ఆ మెకు బలమిచ్చింది.

మెల్లిగా చీకపానీనట్లు పో! లక్ష్మి ఫ్యాక్టరీ చేరుకుంది. అది చాలా పెద్దఫ్యాక్టరీ. అక్కడ చాలా మంది కూలీలు పనిచేస్తున్నారు. యితర దృష్టిలేని ఆ కార్మికులను చూస్తే వీళ్లూ యంత్రాలయిపోయినారా అనిపిస్తోంది. ఆ కర్మాగారంలో ఒక ప్రక్క మేదమీద ఒక పెద్దగదిలో ఉంటాడు ఆ మిల్లు మేనేజరు. స్వంతదారు అయిన టైరాంట్. లక్ష్మి రోజుకుంటూ ఆ మేద మెట్టెక్కింది అతని గదికి పోయింది.

ఆగది చాలా ఆలంకరించివుంది. బల్లమీద ఉన్న గుడ్డ. దానిమీద వెండికూజాలో పువ్వులు. దాని మీద రంఝమని తిరిగే ఎలక్ట్రిక్ ఫాను. ఆమహా భాగి! తనకిప్పుడు అంతరం త్యాగుంటే లక్ష్మికి మతి పోయి నోటి వెంట మాటరాలేదు. కాని యెల్లాగో జోరుచేసుకుని అతనికి నమస్కరించి నిలబడి “బాబూ నేను కానుపుతో వెళ్లాళ్లనుండి పనిలోకి రావటం లేదు. నాకు వెనక నెలలో రావలసినకూలి యిప్పించండి. ఇంట్లో పిల్లలు నేను అల్లాడిపోతున్నాము” అన్నది.

అరవైయేళ్లు దాటిన ఆ ఫారసీ యజమానికి అప్పుటికి కానుకాంక్ష విడువలేకు. బక్కచిక్కినా కార్మికద్యుతి పోని లక్ష్మి పాలచెక్కిళ్లు అతని మనస్సును చలించజేసినయి. వెండి ఘేమ కళ్లదాదిలగుండా ఒక తీవ్రదృష్టి విసరి “నీ పేరమిటి” అన్నాడు. “లక్ష్మి” అన్నది లక్ష్మి ఆకలి! నేట్ “దగ్గరకురా! అట్లా

దురంగా వుండి మాట్లాడితే నాకు యెట్లా తెలుస్తుంది? నేను చెప్పినట్లు వింటే నీవు ఏది కోరితే అది యిస్తాను” అన్నాడు.

అమాయక అయిన లక్ష్మికి అతనపేదేదో అర్థం కాలేదు.

“మేము తమ సేవకులము. తమ ఆజ్ఞను శిరసా వహిస్తాము” అన్నది మెల్లిగా.

“అయితే యెల్లారా” అని లక్ష్మి చేయిపట్టుకున్నాడు నేట్ ఒకచేత్తో మెల్లిగా తలుపుమూస్తూ.

లక్ష్మికి అప్పుటికి అతనిదురంకం మెదడుకు తట్టింది. త్వరగా అతనిచేతిని విడుదలచుకుంటూ “వక్కా చేయవడలు! నేను నీకు కూతురులాంటిదాన్ని, తల వెలిపింది. బుద్ధిపక్వానికి కాలేదు.” అంది. నేట్ పుగ్గుడై “కూలీదాని కింత పొగరా! నీ బ్రతుకు నాచేతులో వుంది” అని బలాత్కరింపబోయినాడు. భీతహరిణిలాగా లక్ష్మి ఆరవబోయింది.

అంతలో ఆ తలుపు తెరుచుకుని ఊల్లో వర్తకుడు సూర్యారావు నేట్ చా! తీర్చటానికి వచ్చాడు. తలుపు తెరవగానే అతనికా దురంకం కళ్లబడింది. అతన్ని బాట్లంతోటే నేట్పై ప్రాణాలు వైనజోయినయి. సూర్యారావు అతన్ని దూషించి లక్ష్మిని బయటికి తీసుకెళ్లాడు. ఫరచాలేదని ఆమెను వోదార్చి ధైర్యంచెప్పాడు.

ఆ కార్మికయువతి దీనత్యం ఆ సంవత్సరం దుర్మార్గుల అతనిలో విపరీతమయిన పరివర్తన కలిగించింది. అతనిలో నిద్రపోతున్న సామ్యవాదం మేలుకుంది. కార్మికులకోసం తనజీవితాన్ని ధారపోయాల్సిన నిశ్చయించుకున్నాడు. లక్ష్మి జీవితచక్ర ఆంతరా విన్నాడు. రాసులింగం ముక్కు మార్పాలనుకొన్నాడు. మర్నాడే పూల్లో కార్మికసంఘం ఏర్పరచాలనుకొన్నాడు. లక్ష్మికి ఒకసూపాయి యిచ్చాడు.

లక్ష్మి ఆ నేటి పులిపోటినుంచి రప్పించుకుని యింటికి వచ్చింది. ఆమె వీధిలో తినుబండారములు కొనటం రామలింగం చూశాడు. ఇంటికి రాగానే ఆదర్శుని గుంజాలనుకున్నాడు. సాయంత్రంకాగానే యింటికివచ్చి లక్ష్మిని దర్శింపుచున్నాడు. లక్ష్మి 'చచ్చేక్కడి'దంది. రామలింగం వక్ర మండింది. లక్ష్మి వీధుమీద దగ్గరిదగ్గరి చెబులుపడ్డాయి. ఆమె సొమ్మునీలిపడిపోయింది. ఆ సమయంలోనే మూర్యారావు ఆ రామలింగానికి హితవోధ చేసి ఆతనిని సన్మార్గంలో పెట్టడానికి అక్కడికి వచ్చాడు. అంతట్లో ఆ గ్రంథశాల వివిధ అక్కడికందరూ శేరారు. వాళ్లం దరిమందు నాలబడి మూర్యారావు గంటవీధు ప్రవోధం చేశాడు. మూర్యారావంటే త్రాగుబోతు కాక ముందు రామలింగానికి భక్తిగౌరవాలుండేవి. అని మల్లీశరకర్తవయి. ఆతని హితోపదేశంతో రామలింగం మనస్సు తిరిగిపోయింది. మూర్యారావు అందర్నీ కార్మికసంఘంలో తీసి సుఖభావం వికాసత్యం పెంపొందించుకుని సన్మార్గంలో బ్రతకమని హితవోధ చేశాడు. తానప్పటినుంచి కార్మికజనసేవకున్నానీ తనవల్ల ఏ సహాయం కావలసివా ఏ కార్మికదయవా పొందొచ్చుననీ పెల్లడించాడు. అందరూ మూర్యారావుమాత్రై, కార్మికోద్యమానికీ తై అని అరిచారు.

క్రిమక్రమంగా ఆపూరిలో కార్మికోద్యమం మూర్యారావు నాయకత్వంలోండ బలవత్తరమయి పోయింది. చివరకు కార్మికుల రక్తమాంసాలు కలుపుచున్న తైరాంస మిల్లులో పుట్టే చేయించాడు

మూర్యారావు. పుట్టే ఆతని నాయకత్వంలోండ అతి జయప్రదంగా సాగుతోంది. లక్ష్మి రామలింగం ఆతని కుడియొడమల్లా పనిచేశారు.

* * * *

అయిదు సంవత్సరాలు గడిచినయి.

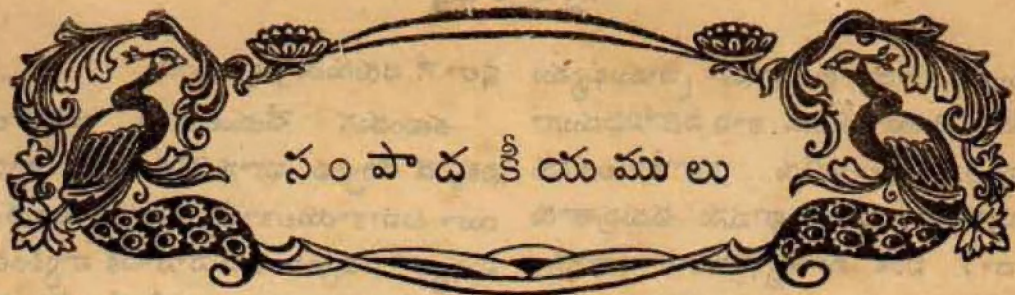
ఒకప్పుడు అవాగరికత అవాలోగ్యం తాండవించే ఆపురభాగం యిప్పుడు స్వర్గమయిపోయింది. విశాలమయిన బజార్లు, మంచినీళ్లకు బావులు, ఒక చిన్న గోట, ఒక పకనాగారం, చిన్నబడి, అబడిలో పాతాలు నేర్పుకుంటున్న కార్మిక బాలబాలికలు. అంతా నందరమే! అంతా ఆనందమే.

మూర్యారావు తన ఆస్థిటంతా ఖర్చుచేసి ఆకార్మిక నగరం కట్టించాడు. ఆతని కా నగరంచూస్తే బ్రహ్మ నందం అయ్యేది.

ఆలోచన కార్మికసమితి వార్షికోత్సవం. మూర్యారావు తీరేగింపు నడుపుచున్నాడు. అందరూ జాలియగిరాలు పాడుకున్నారు.

లక్ష్మి 'ఇదంతా నీ మహత్వం అన్నయ్యా!' అంది. కాదు లక్ష్మీ! దీనికంతటికీ కారణం నవ్యావాదు పొందిన అపకారం. అమర్నాడు నవ్వు తిన్న చెబులు! అన్నాడు మూర్యారావు.

"అవును. కొందరు వ్యక్తులు అవమానం అపకారం పొందితేనేకాని యిల్లాంటి ఉద్యమాలు రావు" అన్నది లక్ష్మి ఆలోచనా, అంగీకారమూ తెచ్చే కంఠంతో.

సంపాదకీయములు

దసరాసంచిక

దసరా దినాలలో గృహలక్ష్మ్యులంతా అమితానందోత్సాహాలతో ఒకరినొకరు చూచుటకు ఆతురత పడుతూ ఉంటారని 'గృహలక్ష్మీ' ఉద్విఘ్నారుతూవుంటే, కొంత మంది సోదరీమణుల సహాయముతో సాధ్యమైనంతవఱకుకై సేసి వంపుతూ ఉన్నాము. వారొకరినొకరు కలసికొన్న తరువాత ఎంత వఱకు ఆనందించినాగో తెలుపవలసిన బాధ్యతవారిదే.

ప్రతిదసరా సంచికకులాగే దీనికి చాలా మంది రచయిత్రులు తమరచనలను పంపి ఆదరించినారు. వారందరికీ కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు అర్పిస్తున్నాము.

ఇందులోని వ్యాసాలవిషయము పాఠకులకే వదలితిమి. సాధ్యమైనంతవఱకు స్త్రీల కన్నివ్యాసాలు ఉపయుక్తముగా ఉండవలెననే ప్రయత్నించితిమి. అదిఎంతవఱకు ఫలించినదో పాఠకులే నిర్ణయించవలెనని మాయిష్టము. వారు తమఅభిప్రాయాలను మాకు తెలిపితే చాలసహాయ పడినవారవుతారు. తరువాత 'గృహలక్ష్మీ' ఇంకాఅభివృద్ధి పొందుటకు దారిచూపిన వారవుతారు.

దసరాసంచికను చదివిన పాఠకులకు ఇది వఱకులేని ఒక నూతనత్వము తప్పకుండా

గోచరిస్తుంది. ఏమిటంటే సాధారణముగా 'గృహలక్ష్మీ'లో అతివాదుల తరగతిలో చేరిన వారి అభిప్రాయాలను ప్రకటించుట చాల తక్కువ. ఈ సంచికలో పాఠకులట్టి అభిప్రాయాలను అక్కడక్కడా చదువుతారు. కేవల మాటాంటి అభిప్రాయాలను తెలిసి కొనకుండా వుండడముకంటే తెలుసుకొని బాగోగులను చర్చించుకొనుట మంచిదని మా అశయము. అందుచే అట్టివిమర్శనా వ్యాసాలకు కూడ 'గృహలక్ష్మీ'లో చోటు నిస్తాము.

ఇంకొక విషయము కూడా పాఠకులు గమనిస్తారు. ఈ సంచికలోని రచయిత్రులందరిలోను ఉన్నత ఆంగ్లభాషాపట్టు భద్రులులేరనే చెప్పవచ్చును. (రచయిత్రులెవరును తమడిగ్రీలనుగురించి తెలుపలేదు) వ్రాసిన వారందరు చాలవఱకు స్వయంకృషిచేతనే మాతృభాషలో రచనలు చేయడానికి అలవాటుచేసుకున్నవారు. అయితే సంవత్సరాల కొద్దీచదివి, వేలకొలదిరూపాయలు వ్యయం చేసి ఆంగ్లభాషలో—దానివెంబడి అభ్యసిం చిన ఆంధ్రభాషలోకూడ—పట్టభద్రులైన స్త్రీలంతా వ్రాయనిదెందుచేత? అనేసందేహము పాఠకులకే గాకుండా మాకుకూడా కలుగుతూవుంది. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ

ములో కూడా ఆంధ్రానికి ప్రాముఖ్యము లేదని యెఱుగుదుము. కాని ఏదోవిధముగా ఉన్నతపాఠశాలలలోను కళాశాలలలోను తప్పనిసరిగా మాతృభాషను చదువుతారు గదా? వీరికి మాతృభాషలో సాధారణ విషయాలమీద నాలుగుముక్కలు వ్రాసే శక్తి ఎందుకుండదు?

ఒకవేళ శక్తి వుంటుందేమోకాని వారు రచనకు పూనుకొనడము మాత్రము అరుదని యీ సంచిక—మనముచదివే ఆంధ్రపత్రిక లన్నీ—ఉదాహరణము. ఉన్నత విద్యాధికు లనిపించుకున్న వీరంతా పత్రికారచనకు పూనుకొని తోడి సోదరీలోకాన్ని కొంతవఱ కైనా ఉద్ధరిస్తామనకుండా ఇలా నిద్రపోవ డము ఇంకెంతకాలము?

* * *

దీపావళి—టపాకాయలు

ఇప్పుడు దసరా ఉత్సవాలు ఉత్సాహంగా జరుగుతూ ఉన్నాయి. అవి ఒకటి రెండు దినాల్లో ముగిసిపోతాయి. పక్షము దినాలు గడుస్తాయో లేదో ఇంతలో దీపావళి వస్తుంది. లక్షలకొలది రూపాయలు వెచ్చించి చేసినవి, విదేశాలనుండి తెప్పించినవి టపాకాయలు భూనభ్యంతరాలను బద్దలుచేసేటట్లు పేలడం ప్రారంభిస్తాయి. నిద్రాహారాలను లేకుండా ప్రజానముదాయాన్ని బాధిస్తాయి. లక్షలాది రూపాయలను, అక్కడక్కడా కొంపలను తగల పెడతాయి. చాలనిదానికి కొంతమంది ప్రాణాలనుకూడా తీస్తాయి. ఈ పండుగ ఏటేటా

ఇలాగే జరుగుతూ వుంటుంది.

ఈపండుగ చేయుటలోని ఉద్దేశాల నిక్కడ చర్చింప పూనుకొనుటలేదు కాని యీ టపాకాయలకాల్పే విధానం మాత్రం మధ్యలో వచ్చింది. అది నానాటికి వ్యాపించి తిండికి తీర్థానికి లేక అల్లాడే దీనదేశంలో అనవసరంగా కొన్నికొట్ల రూపాయలను భస్మముచేసివేస్తూ వుంది. వట్టి డబ్బును మాత్రమే తగలబెడితే అది భస్మమవుతుంది. కాని యీ టపాకాయలాది నస్తువులు తాము భస్మంకావడమే గాకుండా, తయారు చేసేటపుడు, అమ్మేటపుడు, ఉపయోగించేటపుడు కొంపలను, మనుషులను తగలబెట్టి నానా చిత్రవధ చేస్తున్నాయి. ఇది ఆబాలగోపాలమూ ఎరిగిన సంగతే అయినా ఇంత వఱకు ఏ మహాత్ములుగాని, ఏ ప్రభుత్వముగాని యీ వాడుకను నిషేధించడానికి పూనుకొనలేదు. ఈ సంవత్సరము బొంబాయి ప్రభుత్వము వీటిని నిషేధించినది. అందరు అభినందించవలసినదే. అదే పక్షానికి చెందిన కాంగ్రెసురాష్ట్రాలన్నీకూడా దీన్ని ఎందుకు నిషేధించలేదో అర్థముగాకుండా వుంది. పోనీ ఒక రాష్ట్రమిట్టి నిషేధము చేసిన తరువాతనైనా ఇతర రాష్ట్రాలు చేయవచ్చును కదా!

పోనీ, బొంబాయి రాష్ట్రమునందైనా ఆ రాష్ట్రీయులు దీపావళి పండుగ దినాల్లో కడుపునిండా తిని, వంటినిండా బట్ట కట్టుకొని హాయిగా నిద్రపోతారు—ఇతర రాష్ట్రాల వారిగతి యథాప్రకారమే!!

ప్రపంచయుద్ధమేఘాలు

1914-18 ప్రపంచసంగ్రామానంతరము, ఏ కొంతకాలమో యుద్ధభయము ప్రపంచము నుండితొలగిపోయినది. ఆ యుద్ధములో దెబ్బలు తిన్న దేశాలు తిన్నగా తేరుకునేటందుకు ప్రారంభించినప్పటినుండి మరీ భయము అక్కడక్కడా పొడచూపుతూ వచ్చింది. భవిష్యత్కాలములో ప్రపంచములో యుద్ధములే లేకుండా చేయవలయుననే యుద్దేశముతో సమితిగా యేర్పడిన అంతర్జాతీయ సమితి జీవచ్ఛవమై యిప్పటికి రెండుమూడేండ్లవుతుంది.

మారణహోమమే ఉద్దేశముగా, పరదేశాక్రమణమే ప్రధానముగా, అధర్మమే విధానముగా జర్మనీ, ఇటలీ, జపాను దేశాలు విజృంభించినప్పటినుంచీ ప్రపంచము నుండి శాంతి పారిపోయినది. ఇదంతా తెలిసినా ప్రజాపాలితరాజ్యాలు మహాగ్రముగా పెరుగుతూ ఉన్న యీ మూడు భూతాలకు అబిసీనియా, స్పెయిన్, చైనాదేశాలను బలియిచ్చాయి; యిస్తున్నవి. అందుకే ప్రపంచయుద్ధం రాకుండా కొంతకాలమాగింది.

కాని ఇప్పుడు యీ భూతాల విజృంభణము మేర మీరిపోయింది. అది ఇతర ప్రపంచాన్ని శాంతిభద్రతలతో విడుచునట్లు లేదు.

వార్షియిల్లు సంధిప్రకారం జర్మనీనుండి విడిపోయి ఇతర ప్రజాపరిపాలితరాజ్యాలలో నున్న జర్మనులందరినీ మరల జర్మను ప్రభుత్వముక్రిందికి దీసికొని రావలయుననే ఆశ

యము పెట్టుకున్నాడు హిట్లరు. ఫ్రాన్సు-జర్మనీలకు మధ్య రైనునదీతీరాన ఉండే సార్ ప్రాంతములోని జర్మనులను మొదట జర్మనీలోనికి కలుపుకుని ఆ ప్రాంతాలను బాగా బలపరచినాడు. యుద్ధ పరికరాలను ప్రతిక్షణముగా నేకరిస్తూ, ప్రపంచంలో ఏ దేశాన్నీ లెక్కపెట్టకుండా, ప్రశ్నించినవారి మీద హుంకరిస్తూ హిట్లరు, అదేపద్ధతి అవలంబిస్తూ ఉన్న, ఇటలీ జర్మనీలతో సఖ్యత సంపాదించినాడు. ఉన్నట్టుండి యీ సంవత్సరం మార్చిలో గభాలున ఆస్ట్రీయాదేశాన్ని కబళించినాడు అది జర్మనీదేశములో రాజ్యభాగమేనంటూ. ప్రపంచముంతా విరికిపందలై చూస్తున్నారేగాని మందలించిన వా రెవరూ లేరు.

ఆ దేశముప్రక్కనే ఉన్నది జకోస్లేవేకియా. అది మధ్య యూరపుఖండానికి ఆయువుపట్టు. హిట్లరు ఆ దేశములో 35 లక్షల జర్మనులున్నారని సాకుబెట్టి దాన్ని కూడా కబళించవలెనని ఇప్పుడు తయారైనాడు.

జకోస్లేవేకియా చిన్నదేశమైనా తనసొంతమును గమనించి దేశసంరక్షణకు కావలసిన యేర్పాట్లు చేసికొన్నది. హిట్లరు ముసోలనీల ఉద్దేశం తెలిసి రష్యా, ఫ్రాన్సు ఇంగ్లండులతో మైత్రిచేసికొంది. శత్రువులు అడ్డగిస్తే వారు తోడ్పడతామని అభయహస్తమిచ్చినారు.

హిట్లరు జకోస్లేవేకియాలోని జర్మను ప్రదేశాలను తనకిచ్చివేయాలని అల్లరి

మొదలుపెట్టినాడు. ఇది శాంతయుతముగా జరగకపోతే ప్రపంచయుద్ధము వస్తుందనే భయముచేత పిరికిపందలై ప్రాన్సు ఇంగ్లండులు—ముఖ్యముగా ఇంగ్లండు ప్రధాని చేంబర్లెను హిట్లరువద్దకు పరుగెత్తి అతనిని నానానిధాల ప్రాథేయపడి అతనికోర్కెలను ఏలాగైనా చెల్లించడానికి - మిత్రమైన జకోస్లేవేకియాను కొంతవఱకు బలి యివ్వడానికి—సంధిమాటలు జరిపినారు.

హిట్లరేమో మొదటవిన్నపే నటించి తరువాత జకోస్లేవేకియాలో తనకేగాకుండా పోలండుకు, హంగరీకూడా కొన్ని భాగాలను ఇవ్వాలని, తానుచెప్పినట్లు జరగాలని వేచిపెట్టినాడు. వినకపోతే జకోస్లేవేకియాను హతమారుస్తాననియుద్ధానికి కాలుత్రవ్వతూ

సిద్ధంగా వున్నాడు.

ఇంతవఱకు వచ్చిన వార్తలనుచూస్తే సమాధానాలు భంగమయ్యాయని, అన్నిదేశాలు యుద్ధానికి తయారవుతూ వున్నాయని తెలుస్తూవుంది. ఏ నిమిషమైనాయుద్ధ ప్రకటన కావచ్చును—అసలు ప్రకటనగాకుండానే ప్రపంచయుద్ధము రావచ్చును.

వస్తే—ఇంకేముంది? ఇన్నిమారణయంత్రాలతో ప్రపంచములో ఎన్నిదేశాలు జనసంఖ్యతోకూడా భస్మీభూతమై పోతాయో, మానవలోకము ఎంతటి దారుణమరణములకు పాల్పడుతుందో పరమాత్మున కెరుక. సర్వమానవకళ్యాణమును కాంక్షించి సర్వేశ్వరుడు యీ సంగ్రామము రాకుండా చేయాలని ప్రార్థిస్తున్నాము.

